

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
2002

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο εικοστός αιώνας δικαίως χαρακτηρίζεται ως αιώνας των μεγαλύτερων και σημαντικότερων κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών. Με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, ο μέσος "Δυτικός άνθρωπος" ζει στο κατώφλι του 21ου αιώνα μία πολύ διαφορετική καθημερινή ζωή από τον αντίστοιχο άνθρωπο των αρχών του 20ου αιώνα. Ένα σημαντικό ποσοστό ευθύνης γι' αυτές τις δραματικές αλλαγές στην καθημερινή ζωή φέρει και η πρόοδος στις λεγόμενες βιοϊατρικές επιστήμες. Η ανακάλυψη της δομής του DNA, πριν από 45 περίπου χρόνια, και η επακόλουθη "έκρηξη γνώσης" στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής φέρνουν την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα τάξη πραγμάτων.

Έχουμε πλέον επιλύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της στειρότητας με τη χρήση μεθόδων τεχνητής αναπαραγωγής και ταυτόχρονα είμαστε σε θέση να επιλέξουμε το φύλο του παιδιού μας. Η πλήρης χαρτογράφηση του ανθρώπινου γονιδιώματος αλλά και η υφιστάμενη απομόνωση και ο χαρακτηρισμός της λειτουργίας μερικών εκατοντάδων γονιδίων θα οδηγήσουν πιθανότατα στο εγγύς μέλλον στη θεραπεία πολλών ασθενειών. Γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί και τρόφιμα υπόσχονται ότι θα επιλύσουν το πρόβλημα του υποσιτισμού, όμως ταυτόχρονα δημιουργούν τεράστια βιοηθικά προβλήματα. Παράλληλα, η πρόσφατη κλωνοποίηση ζωντανών οργανισμών μπορεί να επιλύσει και αυτή θέματα υποσιτισμού και επάρκειας οργάνων, όμως εγκυμονείται κίνδυνος δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση και ταυτόχρονα αναδεικνύει επικίνδυνες απόψεις περί δημιουργίας μιας "αρίας φυλής".

Πού βαδίζουμε, άραγε; Για χάρη ποιας προόδου και μελλοντικής ευδαιμονίας η επιστημονική κοινότητα αλλά και ολόκληρη η ανθρωπότητα πρέπει, αλόγιστα, να συνεχίσει αυτό τον δρόμο;

Το μείζον ερώτημα της ανθρωπότητας και η διαχρονική αγωνία της είναι να εξηγηθεί ο σκοπός και το νόημα της ζωής και του θανάτου. Εάν προσεγγίσουμε κάποτε την αλήθεια αναφορικά με αυτά τα θεμελιακά ερωτήματα, ίσως μπορέσουμε τότε να επαναπροσδιορίσουμε τις αξίες μας και τους τρόπους επίτευξής των. (...) Αποτελεί κανόνα της φύσης, κανόνα της βιολογίας, να υπάρχει και "θεϊκά" να μη διαταράσσεται η θεμελιώδης ακολουθία: γένεση, ζωή, αναπαραγωγή, θάνατος. Με βάση τα προαναφερόμενα, εάν οι άνθρωποι ήταν αθάνατοι ή γενικότερα κάποια μορφή ζωής ήταν αθάνατη, το οξύμωρο συμπέρασμα είναι ότι: το συγκεκριμένο είδος ζωής θα εξέλιπε μέσα σε λίγες σχετικά γενεές, διότι το περιβάλλον θα άλλαζε και δεν θα μπορούσαν αυτοί οι ζωντανοί οργανισμοί που το απαρτίζουν να αλλάξουν, ώστε να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες. (...)

Μέχρις ότου απαντηθούν, εάν ποτέ, τέτοιου είδους φιλοσοφικά ερωτήματα, η δυνατότητα επίτευξης αθανασίας φαίνεται να βρίσκεται εκτός των γνωστών βιολογικών νόμων της φύσης. Αντίθετα, είναι προτιμότερο να βρεθούν εκείνοι οι τρόποι, ώστε να μετατραπεί το "ζην" σε "ευ ζην". Δηλαδή να προσδιοριστούν και να εφαρμοστούν εκείνα τα τεχνολογικά επιτεύγματα, τα οποία θα έχουν αποτέλεσμα οι άνθρωποι να γεννιούνται, να ζουν και να γερνούν με υγεία.

Είναι βέβαιο πως η Μοριακή Βιολογία και η Γενετική έχουν ανοίξει νέους ορίζοντες στη μελέτη και κατανόηση της λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού.

Αυτό το ταξίδι, το οποίο ξεκίνησε πριν από λίγα σχετικά χρόνια στον άγνωστο και μαγευτικό κόσμο των βιολογικών νοσημάτων της ζωής, δεν είναι ούτε εύκολο ούτε γρήγορο. Οι ταξιδιώτες πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με υπομονή, με περίσσεια γνώση, με αμφισβήτηση, αλλά προπαντός με ηθική δεοντολογία. Σε κάθε περίπτωση, η Πολιτεία πρέπει να κρίνει και να αξιολογεί τους καρπούς και τις εμπειρίες τέτοιων εγχειρημάτων. Υπάρχουν άραγε γονίδια αθανασίας; Θα διαλευκανθούν πλήρως οι μοριακοί μηχανισμοί που διέπουν τη ζωή και τον θάνατο; Θα αποδεχθεί, ηθικά, η ανθρωπότητα σε μια τέτοια περίπτωση να παρέμβει; Αποτελεί προσωπική εκτίμηση ότι είναι προτιμότερο να στοχεύεται η ανεύρεση τρόπων βελτίωσης της ποιότητας της καθημερινής ζωής παρά τα επικίνδυνα ταξίδια με γνώμονα την ανθρωπίνη ματαιοδοξία. Άλλωστε, όπως και ο ποιητής έχει δηλώσει:

... ηδονικά παντοτινά ζητάμε, μάταια πάντα...

(Διασκευή άρθρου του Στάθη Γκόνου από τον ημερήσιο τύπο)

- A.** Για τις ανάγκες μιας συζήτησης που πρόκειται να γίνει στην τάξη σας με θέμα την εξέλιξη της Γενετικής, μελετήσατε το παραπάνω κείμενο. Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου αυτού με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενό του. (100-120 λέξεις)

Μονάδες 25

- B1.** Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το νόημα του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **"εγκυμονείται κίνδυνος δημιουργίας γενεών πανομοιότυπων οργανισμών προς εκμετάλλευση"**.

Μονάδες 10

- B2.** Με ποια συλλογιστική πορεία (επαγωγική-παραγωγική) αναπτύσσει τη σκέψη του ο συγγραφέας στην πρώτη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 5

- B3.** Σε ένα κείμενο επιστημονικού λόγου συναντάμε συχνά ένα ειδικό λεξιλόγιο, δηλαδή τους ειδικούς όρους που χρησιμοποιούνται σε μια συγκεκριμένη επιστήμη. Να γράψετε πέντε από αυτούς τους όρους που περιέχονται στο κείμενο αυτό.

Μονάδες 5

- B4.** Ποιες είναι οι εκφράσεις του μεταφορικού και εικονοπλαστικού λόγου που χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος στην τελευταία παράγραφο του κειμένου και ποια συναισθήματα προκαλούν στον αναγνώστη;

Μονάδες 5

- Γ.** Πληροφορηθήκατε από τον ημερήσιο τύπο ότι σε ερευνητικό κέντρο πρόκειται να γίνουν πρωτοποριακά πειράματα Γενετικής και προβληματιστήκατε για τη χρήση των αποτελεσμάτων τους. Να γράψετε ένα άρθρο για το περιοδικό του σχολείου σας, στο οποίο να εκφράσετε τις ανησυχίες σας για ενδεχόμενη κακή εφαρμογή της γνώσης και να τονίσετε με επιχειρήματα ότι είναι αναγκαίο η επιστήμη να βρίσκεται διαρκώς στην υπηρεσία του ανθρώπου. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Το κείμενο θίγει ζητήματα αναφορικά με την πρόοδο στον τομέα της Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η "έκρηξη γνώσης" που συντελέστηκε σε αυτές τις επιστήμες θέτει την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με μια νέα κατάσταση και με την αντιμετώπιση ερωτημάτων σχετικά με την ορθή χρήση των επιτευγμάτων. Οι δυνητικές εφαρμογές μπορεί να χρησιμοποιηθούν και για το καλό και για το κακό του ανθρώπου. Στο κείμενο τονίζεται ότι στόχος μας θα πρέπει να είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου, ενώ δεν χρειάζεται να ασχοληθούμε (σε αυτή τη φάση) με μεταφυσικού τύπου ερωτήματα περί αθανασίας ή με την ικανοποίηση της ανθρώπινης ματαιοδοξίας. Επισημαίνεται ότι για την ορθή χρήση των επιτευγμάτων απαιτείται να έχουν οι ερευνητές επαρκείς γνώσεις και ηθική δεοντολογία, ενώ απαραίτητη είναι και η επίβλεψη από την πλευρά της Πολιτείας.

B1.

Η ανάπτυξη της γενετικής και η αρνητική εφαρμογή των επιτευγμάτων της δημιουργεί κινδύνους για την παραγωγή ανθρώπινων οργανισμών γενετικά ίδιων προς κάθε είδους εκμετάλλευση. Πολλοί λοιπόν θεωρούν εφικτή τη δημιουργία ανθρώπινων οργανισμών - ανταλλακτικών για την κάλυψη των αναγκών σε μοσχεύματα. Άραγε ποια δικαιώματα θα απολαμβάνουν αυτού του είδους οι άνθρωποι;

Άλλοι πάλι διαβλέπουν με ανησυχία την πιθανή εμφάνιση γονιδιακά προκαθορισμένων ανώτερων και κατώτερων τάξεων ανθρώπων. Διαπιστώνουμε επομένως πως η αλόγιστη εφαρμογή της επιστήμης ενέχει τον κίνδυνο εμφάνισης ρατσισμού γενετικού τύπου.

B2.

Η παράγραφος αναπτύσσεται με παραγωγική συλλογιστική πορεία, γιατί, ενώ ξεκινάει με μια γενική διαπίστωση για τις σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που επιτεύχθηκαν στον 20ο αιώνα λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας, καταλήγει κάνοντας αναφορά ειδικά στην "έκρηξη γνώσης" στους τομείς της Μοριακής Βιολογίας και της Γενετικής.

B3.

Βιοϊατρικές επιστήμες
ανθρώπινου γονιδιώματος
γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί
κλωνοποίηση
μοριακοί μηχανισμοί
D.N.A.

B4.

Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου διαπιστώνεται χρήση της συγκινησιακής λειτουργίας της γλώσσας. Μερικές ενδεικτικές εκφράσεις που πιστοποιούν το παραπάνω είναι:

"στον άγνωστο και μαγευτικό κόσμο των βιολογικών νοημάτων της ζωής",

"Οι ταξιδιώτες πρέπει να είναι εφοδιασμένοι με υπομονή, με περίσσεια γνώση, με αμφισβήτηση, αλλά προπαντός με ηθική δεοντολογία".

"επικίνδυνα ταξίδια με γνώμονα την ανθρώπινη ματαιοδοξία".

"ηδονικά παντοτινά ζητάμε, μάταια πάντα ..."

Στην παράγραφο γίνεται επίσης χρήση ρητορικών ερωτήσεων.

Σκοπός της συγκινησιακής χρήσης της γλώσσας είναι να δημιουργηθεί μέσω της εικόνας η αίσθηση του ταξιδιού, σε χώρους ανεξερεύνητους, για να τονιστεί με τον

τρόπο αυτό η γοητεία της εξερεύνησης. Ο γράφων τονίζει επιμελώς τα εφόδια με τα οποία πρέπει να είναι εφοδιασμένοι οι ταξιδιώτες για να φέρουν σε πέρας με επιτυχία το σκοπό του ταξιδιού. Με τη χρήση ρητορικών ερωτήσεων εκφράζει την αγωνία του τόσο για το τι θα ανακαλύψουν, όσο και για το αν θα είναι ικανοί οι ταξιδιώτες - επιστήμονες να χρησιμοποιήσουν τις ανακαλύψεις τους για το καλό της ανθρωπότητας. Η χρήση του ποιητικού λόγου στο τέλος του κειμένου συγκεφαλαιώνει τη βασική θέση του περί ανθρώπινης ευδαιμονίας και ματαιοδοξίας προσδίδοντας μια λυρική διάσταση σε ένα λογοκρατούμενο κείμενο.

Γ.

1. Εισαγωγή

- Αναφορά στην αφορμή συγγραφής του άρθρου (πειράματα Γενετικής).
- Ιστορική αναδρομή στην πρόοδο της επιστήμης, με έμφαση στις ραγδαίες εξελίξεις των τελευταίων δεκαετιών.
- Ένταξη του γεγονότος (πειράματα Γενετικής) στο ευρύτερο πλαίσιο της σύγχρονης εποχής: Εποχή τεχνολογίας, πληροφορικής, παγκοσμιοποίησης, ταχύτητας.
- Τελική διαπίστωση σημασίας και αξίας προόδου της επιστήμης για τη ζωή των ανθρώπων.

2. Ανάπτυξη κυρίου μέρους

2.1. Ανησυχίες για ενδεχόμενη κακή εφαρμογή της γνώσης.

2.1.α. Ανησυχίες σχετικές με το επιστημονικό πεδίο αφόρμησης συγγραφής του άρθρου

- Η εμβέλεια των αποτελεσμάτων αυτών των πειραμάτων τεράστια. Δεν επεμβαίνει στη ζωή κάποιων ανθρώπων, αλλά στην ίδια τη Ζωή.
- Θα οδηγήσουν τα πειράματα αυτά στη βελτίωση των όρων διαβίωσης των ανθρώπων ή θα χωρίσουν τον πληθυσμό σε αυτούς που θα έχουν δυνατότητα πρόσβασης στη γνώση και σε αυτούς που θα αποκλείονται;
- Μήπως οδηγούμαστε σε γενετικό ρατσισμό και ευγονική «Αρίων»;
- Ποιοι θα ελέγχουν τη γνώση και ποιοι θα καθορίζουν την εφαρμογή της; Το ιατρικό απόρρητο θα παραμείνει σεβαστό;
- Σε ποιους ανθρώπους ή ποια ζώα θα γίνουν τα πρωτοποριακά αυτά πειράματα και τι συνέπειες θα έχουν σε αυτά τα "πειραματόζωα"; Τι θα συμβεί σε περίπτωση αποτυχίας τους;

2.1.β. Ανησυχίες για την κακή εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης γενικότερα

- Η μέχρι σήμερα εφαρμογή των επιτευγμάτων της επιστήμης στην πράξη μας προκαλεί ανησυχίες (Αναφορά σε επιτεύγματα άλλων επιστημονικών κλάδων και την αρνητική εφαρμογή τους π.χ. πυρηνική ενέργεια και όπλα.
- Ποιος ορίζει τις έννοιες καλή ή κακή εφαρμογή της γνώσης; Πόσα εγκλήματα έγιναν στο όνομα της υπεράσπισης του καλού;
- Είναι, εν τέλει, ο άνθρωπος σε θέση να διαχειριστεί προς όφελός του γνώση που υπερβαίνει τα μέτρα του;

2.2. Μεταβατική φράση:

Η κατάκτηση της επιστήμης είναι ανθρώπινο επίτευγμα. Γίνεται με σκοπό τη βελτίωση της ζωής του ανθρώπου. Επομένως είναι αντιφατικό ο ίδιος ο άνθρωπος να ακυρώνει την αποστολή των δημιουργημάτων του με την εφαρμογή τους εις βάρος του.

2.3 Η επιστήμη στην υπηρεσία του ανθρώπου.

- Ο επιστήμονας είναι αναπόσπαστο τμήμα του κοινωνικού συνόλου. Ηθική του υποχρέωση η υπηρεσία των συμφερόντων των συνανθρώπων του. Με τον τρόπο αυτό δικαιώνεται και ο ίδιος ως ψυχοκοινωνική οντότητα που δρα στα πλαίσια ενός συνόλου.

- Δεν υπάρχει κοινωνικά ουδέτερη επιστήμη. Οι συνέπειές της αφορούν το σύνολο της κοινωνίας. Ο επιστήμονας οφείλει να είναι προσεκτικός στη χρήση των επινοήσεών του, ακόμη και στην πιθανή μελλοντική χρήση τους.

- Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης -μέσω των επιτευγμάτων της επιστήμης - αίρει τις κοινωνικές αντιθέσεις και ανισότητες με αποτέλεσμα την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και την ανάπτυξή της σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

- Τα σύγχρονα επιτεύγματα της επιστήμης υπερβαίνουν κατά πολύ την ατομική ή κρατική υπόσταση. Τυχόν λανθασμένη εφαρμογή τους επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τη ζωή πολύ μεγαλύτερων πληθυσμιακών ομάδων.

- Σήμερα που εμφανίζονται οξυμένα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα (υπανάπτυξη, οικολογική καταστροφή, υποσιτισμός, υπερπληθυσμός) καθίσταται αναγκαία και επιβεβλημένη η συστηματική προσπάθεια των επιστημόνων για την άμβλυνση αυτών των προβλημάτων.

3 Επίλογος

- **α.** είτε με επίκληση στο συναίσθημα: με την προβολή των θετικών επιτευγμάτων της επιστήμης, τα οποία απορρέουν από την ανθρωπιστική χρήση της (εικόνες και αναφορές σε έναν καλύτερο κόσμο όπου βρίσκουν εφαρμογή τα παραπάνω).

- **β.** είτε με επίκληση στη λογική: με επισήμανση της σημασίας της σωστής εφαρμογής της επιστημονικής γνώσης (συγκεφαλαίωση των παραπάνω).

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Γ' ΤΑΞΗΣ 2003

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με δεδομένη την οικολογική κρίση, την ακραία ανισότητα της κατανομής των πόρων μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών, την αδυναμία να συνεχίσει το σύστημα τη σημερινή του πορεία, το απαιτούμενο είναι μια νέα δυναμική πραγματικότητα που η σημασία της δεν μπορεί να συγκριθεί με τίποτε άλλο στο παρελθόν. Αναφέρομαι σε μια πραγματικότητα που θα έβαζε στο κέντρο της ζωής του ανθρώπου σημασίες άλλες από την αύξηση της παραγωγής και της **κατανάλωσης** και στόχους ζωής διαφορετικούς, για τους οποίους οι άνθρωποι θα μπορούσαν να πουν πως αξίζουν τον κόπο.

Αυτό θα απαιτούσε, φυσικά, μια **αναδιοργάνωση** των κοινωνικών θεσμών, των εργασιακών, των οικονομικών, των πολιτικών και πολιτιστικών σχέσεων. Ένας τέτοιος προσανατολισμός, όμως, απέχει ανυπολόγιστα από τα όσα σκέπτονται και, ίσως, από τα όσα ποθούν οι άνθρωποι σήμερα. Αυτή είναι η μεγάλη δυσκολία που πρέπει να αντιμετωπίσουμε.

Θα έπρεπε, σκέπτομαι, να θέλουμε μια κοινωνία στην οποία οι οικονομικές αξίες θα έχουν παύσει να κατέχουν **κεντρική** θέση, όπου η οικονομία θα έχει ξαναμπει στη θέση της, δηλαδή θα έχει γίνει ένα απλό μέσο του ανθρώπινου βίου και όχι ύστατος σκοπός, στην οποία, επομένως, θα έχουμε παραιτηθεί από την τρελή κούρσα προς μια συνεχώς αυξανόμενη κατανάλωση. Αυτό δεν είναι απλώς αναγκαίο, για να αποφύγουμε την τελεσίδικη καταστροφή του γήινου περιβάλλοντος. Είναι αναγκαίο κυρίως, για να βγούμε από την ψυχική και ηθική εξαθλίωση των σύγχρονων ανθρώπων.

Θα έπρεπε, ακόμα, από εδώ και εμπρός οι άνθρωποι (μιλάω για τις πλούσιες χώρες) να **δεχτούν** ένα αξιοπρεπές αλλά λιτό βιοτικό επίπεδο και να παραιτηθούν από την ιδέα ότι ο κεντρικός στόχος της ζωής τους είναι να αυξάνεται η κατανάλωσή τους κατά 2 με 3% το χρόνο. Για να το δεχτούν αυτό, θα έπρεπε κάτι άλλο να δίνει νόημα στη ζωή τους. Αυτό το άλλο είναι η ανάπτυξη των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων.

Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μιαν άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου· μιαν αληθινή δημοκρατία που θα συνεπαγόταν τη **συμμετοχή** όλων στη λήψη των αποφάσεων· μιαν άλλη οργάνωση παιδείας, ώστε να διαπλάθονται πολίτες ικανοί «να άρχουν και να άρχονται βάσει των νόμων» σύμφωνα με τη θαυμάσια έκφραση του Αριστοτέλη.

Εννοείται ότι όλα αυτά θέτουν τεράστια προβλήματα. Προβλήματα μεγάλης δυσκολίας που όμως, κατά τη γνώμη μου, μπορούν να λυθούν, με την προϋπόθεση ότι η πλειονότητα των ανθρώπων και των ικανοτήτων τους θα κινητοποιηθεί για τη δημιουργία λύσεων, αντί να προβληματίζεται για το πότε θα μπορέσει να αποκτήσει τρισδιάστατη τηλεόραση. Αυτά είναι τα καθήκοντα που έχουμε μπροστά μας και η τραγωδία της εποχής μας είναι ότι η ανθρωπότητα δεν νοιάζεται γι' αυτά. Πόσον καιρό ακόμα η ανθρωπότητα θα κατατράχεται από τις ματαιότητες και τις ψευδαισθήσεις που ονομάζουμε εμπορεύματα; Μια καταστροφή οποιουδήποτε είδους - οικολογική για παράδειγμα - θα προκαλέσει άραγε μια βίαιη αφύπνιση ή μήπως την εμφάνιση αυταρχικών ή ολοκληρωτικών καθεστώτων; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει σε τέτοιου είδους ερωτήματα.

Εκείνο, πάντως, που μπορούμε να πούμε, είναι ότι όλοι όσοι έχουν συνείδηση του σοβαρού χαρακτήρα των ζητημάτων πρέπει να προσπαθήσουν να μιλήσουν,

να ασκήσουν κριτική σ' αυτή την ξέφρενη πορεία προς την άβυσσο, να ξυπνήσουν τη συνείδηση των συμπολιτών τους.

(Κορνήλιος Καστοριάδης, «Η Άνοδος της Ασημαντότητας», Διασκευή)

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας μια περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1.** Να αναπτύξετε με 80-100 λέξεις το νόημα της παρακάτω άποψης του συγγραφέα: **«Η ανάπτυξη, βέβαια, των ανθρώπων αντί για την ανάπτυξη των σκουπιδοπροϊόντων θα απαιτούσε μian άλλη οργάνωση της εργασίας, η οποία θα έπρεπε να παύσει να είναι αγγαρεία και να γίνει πεδίο προβολής των ικανοτήτων του ανθρώπου».**

Μονάδες 10

- B2.** Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

κατανάλωσης, αναδιοργάνωση, κεντρική, δεχτούν, συμμετοχή.

Μονάδες 5

- B3.** Ποιους τρόπους και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τέταρτη και πέμπτη παράγραφο του κειμένου; Να δώσετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

Μονάδες 5

- B4.** Τι επιδιώκει ο συγγραφέας με τη χρήση των ερωτήσεων στην προτελευταία παράγραφο του κειμένου;

Μονάδες 5

- Γ.** Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις τις επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον προτείνοντας και τρόπους αντιμετώπισής τους. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Στο κείμενό του ο συγγραφέας προτείνει αναδιοργάνωση της κοινωνίας για την αντιμετώπιση της οικολογικής κρίσης και των μεγάλων προβλημάτων που απασχολούν την ανθρωπότητα. Αρχικά θέτει το αίτημα μιας κοινωνίας που δεν θα εστιάζει στην αύξηση των οικονομικών δεικτών, παραδέχεται όμως πως αυτό βρίσκεται μακριά απ' τις επιθυμίες των σημερινών ανθρώπων. Η οικονομία θα πρέπει να μεταβληθεί σε μέσο εξυπηρέτησης των ανθρώπινων αναγκών, προκειμένου να επιτευχθεί η μείωση της κατανάλωσης και η αποφυγή της οικολογικής καταστροφής. Αυτό σημαίνει αλλαγή κλίμακας αξιών στις ανεπτυγμένες κοινωνίες, πράγμα που απαιτεί αναδιοργάνωση των κοινωνικών θεσμών. Η λύση βρίσκεται στην κινητοποίηση των πολιτών που όμως θεωρείται δύσκολη. Διερωτάται επίσης αν μια οικολογική καταστροφή θα κινητοποιήσει τους ανθρώπους ή θα επιφέρει τον ολοκληρωτισμό. Κλείνοντας επισημαίνει την υποχρέωση των συνειδητοποιημένων ατόμων να αφυπνίσουν τους συμπολίτες τους.

B.1.

Ο συγγραφέας προτείνει μια αναδιοργάνωση των οικονομικοκοινωνικών σχέσεων που διέπουν την κοινωνία στη βάση της ριζικής αλλαγής των πολιτικών και πνευματικών αξιών που έχουν οι άνθρωποι. Προτείνει την πρωτεύουσα θέση και αξία να λαμβάνουν τα άτομα και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους και όχι η καταναλωτική τους ισχύ. Με αυτή τη λογική, στη θέση της αλλοτριωμένης και μηχανιστικής εργασίας που αναγκαστικά επιτελεί το άτομο προκειμένου να εξασφαλίσει το βιοπορισμό του, αντιπροτείνεται μια μορφή εργασίας που θα αποτελεί πεδίο προβολής και ανάπτυξης των ικανοτήτων του, χώρο δημιουργικής έκφρασης, πηγή καθημερινής ευχαρίστησης και πολύπλευρης ανάπτυξης και ολοκλήρωσής του.

B.2.

Αντώνυμα

κατανάλωσης:	παραγωγής, αποταμίευσης
αναδιοργάνωση:	αποδιοργάνωση
κεντρική:	περιφερειακή, περιθωριακή, απόκεντρη, δευτερεύουσα
δεχθούν:	απορρίψουν, αρνηθούν
συμμετοχή:	αποχή

B.3.

Ο συγγραφέας, προκειμένου να πείσει τους αναγνώστες του για τις προτεινόμενες απόψεις του, επικαλείται τη λογική, με την παράθεση συλλογιστικών επιχειρημάτων και τεκμηρίου, αλλά και την αυθεντία.

Παραδείγματα

α) Επίκληση στη λογική με τεκμήρια: «και να παραιτηθούν...3% το χρόνο».

β) Επίκληση στη λογική με επιχείρημα: «Η ανάπτυξη βέβαια...Αριστοτέλη».

1^η προκείμενη: «Η ανάπτυξη βέβαια...του ανθρώπου»,

2^η προκείμενη: «μια αληθινή δημοκρατία...των αποφάσεων»,

3^η προκείμενη: «μια άλλη οργάνωση παιδείας»

Συμπέρασμα: «ώστε να διαπλάθονται...του Αριστοτέλη».

γ) Επίκληση στην αυθεντία: «ώστε να διαπλάθονται ... τον Αριστοτέλη».

B.4.

Ο συγγραφέας, ενώ στην ανάπτυξη του κειμένου του χρησιμοποιεί ένα αυστηρά λογικό και οργανωμένο λόγο, στο τέλος της προτελευταίας παραγράφου προβαίνει σε μια σειρά ρητορικών ερωτημάτων. Έτσι μας καλεί να παρακολουθήσουμε τον προβληματισμό του αμεσότερα, την αγωνία και τις επιφυλάξεις του. Παράλληλα θέτει τους αναγνώστες προ των ευθυνών τους, καλώντας τους να συμμετέχουν ενεργητικά στον προβληματισμό του. Πρόκειται, ίσως, για μια παραχώρηση στο συναισθηματικό λόγο, χωρίς όμως ακρότητες ή λαϊκισμούς.

Γ.

1. Πρόλογος

- Προσφώνηση
- Αναφορά στις βασικές έννοιες του φυσικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής, επισήμανση της αλληλεξάρτησής τους. Ο άνθρωπος αναπόσπαστο τμήμα του οικοσυστήματος.
- Αναφορά στη σημερινή πραγματικότητα και αποδοχή της κρισιμότητας της κατάστασης. Το φυσικό περιβάλλον βρίσκεται σε κίνδυνο, ο άνθρωπος υφίσταται τις συνέπειες του υπερκαταναλωτισμού.

2. Σύντομη παράγραφος αναζήτησης των αιτιών

- Ανθρωποκεντρική θεώρηση του κόσμου: Η φύση υπάρχει για να εξυπηρετεί τον άνθρωπο.
- Υπέρμετρη και άνιση τεχνολογική και βιομηχανική ανάπτυξη.
- Ανάπτυξη ωφελιμιστικής νοοτροπίας.
- Ανάπτυξη υπερκαταναλωτικών πρακτικών.
- Φαινόμενο υπερπληθυσμού.
- Απουσία περιβαλλοντικής συνείδησης με πρόβλεψη για το μέλλον.
- Ταύτιση ευτυχίας με υλική ευδαιμονία.
-

3. Καταγραφή επιπτώσεων υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο

- Αλλοτρίωση από τη φύση και τις πραγματικές του ανάγκες.
- Απώλεια της εσωτερικής του ελευθερίας και της εσωτερικής του γαλήνης.
- Προώθηση ανταγωνιστικότητας και επιλογή εργασίας με γνώμονα τις οικονομικές απολαβές και όχι την ικανοποίηση προσωπικών αναγκών / επιθυμιών.
- Κρίση πνευματικών και ηθικών αξιών.
- Υποδούλωση σε υλιστικά πρότυπα, αλλαγή κλίμακας αξιών και κρίση των ανθρώπινων σχέσεων.
- Δημιουργία πλασματικών αναγκών.
- Απώλεια κριτικής ικανότητας με αποτέλεσμα την πνευματική νωθρότητα.
- Άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των ανθρώπων από την καταστροφή του οικοσυστήματος.

⇒ Έλλειψη ποιότητας ζωής λόγω όλων των παραπάνω παραμέτρων.

4. Καταγραφή επιπτώσεων υπερκατανάλωσης στο φυσικό περιβάλλον

- Εξάντληση φυσικών πόρων.
- Μόλυνση φυσικού περιβάλλοντος από μη ανακυκλώσιμα υλικά.
- Παραγωγή και απόρριψη στη φύση βιομηχανικών αποβλήτων από τη διαρκώς ογκούμενη βιομηχανία.
- Κλιματολογικές αλλαγές, φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα του όζοντος.
- Καταστροφή χλωρίδας και πανίδας λόγω μόλυνσης και υπερεκμετάλλευσης φυσικών πόρων.
- Χρήση επιβλαβών πηγών ενέργειας.

5. Τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων

Γενικό πλαίσιο

- Ριζική αναμόρφωση του τρόπου σκέψης και διαβίωσης των σύγχρονων ανθρώπων. Ο άνθρωπος, μέρος του οικοσυστήματος και όχι κυρίαρχος του.
- Επαναπροσδιορισμός των αξιών, των αναγκών και των προτεραιοτήτων του.

Στην κατεύθυνση αυτή οφείλουν να στραφούν οι *φορείς κοινωνικοποίησης* του ανθρώπου:

- **Παιδεία** με ανθρωπιστικό περιεχόμενο που καλλιεργεί πνευματικότητα, συνεργατικότητα, οικολογική συνείδηση.
- **Οικογένεια** που εθίζει τα άτομα σε καθημερινές πρακτικές συμβατές με το περιβάλλον και παρέχει πρότυπα και στάση ζωής.
- **Πνευματικοί άνθρωποι** που ευαισθητοποιούν την κοινή γνώμη στα προβλήματα αυτά και υποδεικνύουν λύσεις.
- **Μ.Μ.Ε.** που, συνειδητοποιώντας το ρόλο τους, προσφέρουν πραγματική μαζική ενημέρωση.

Ακόμη:

- *Μη κυβερνητικές περιβαλλοντικές οργανώσεις* που, με τις εξειδικευμένες γνώσεις και τη δράση τους, παρεμβαίνουν ενεργά στο ζήτημα της οικολογίας.
- *Ανεξάρτητες ενώσεις καταναλωτών* που προστατεύουν το κοινό από την αસυδοσία και την υπερεκμετάλλευση.
- *Το Κράτος* οφείλει με θέσπιση μέτρων να ρυθμίσει τα πλαίσια λειτουργίας των επιχειρήσεων και να προστατεύσει τόσο τους πολίτες-καταναλωτές όσο και το φυσικό περιβάλλον.
- *Οι επιχειρήσεις* θα πρέπει να επενδύσουν πόρους για έρευνα και αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

6. Επίλογος

- Η τεχνολογική ανάπτυξη και η σύγχρονη κοινωνία αποτελούν έννοιες συμβατές και με την ποιότητα ζωής και με την οικολογική ισορροπία. Όμως
- Επισημαίνουμε τη σπουδαιότητα και τη σοβαρότητα του προβλήματος, την προσωπική ευθύνη του καθενός και κάνουμε έκκληση για άμεση λήψη δράσης ατομική και συλλογική.
- Αποφώνηση.

Επισήμανση

Η ανάπτυξη του κειμένου θα πρέπει να βασίζεται τόσο στη λογική όσο και στη συναισθηματική χρήση του λόγου

Παρατήρηση:

Η ανάπτυξη που προτείνεται είναι παραδειγματική και σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί υποδειγματική ή δεσμευτική προσέγγιση του θέματος.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ 2004

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ένας ξένος συγγραφέας έχει κάνει την παρατήρηση ότι, αν ο Δάσκαλος δεν πλουτίζει ούτε ανακαινίζει τα επιστημονικά του εφόδια και τις επαγγελματικές του δεξιότητες, είναι γιατί έχει να κάνει πάντοτε με παιδιά, ανώριμους δηλαδή και με περιορισμένη ικανότητα ανθρώπους, που εύκολα δεσπόζει στον κύκλο τους. Επομένως, του λείπει ο "ανταγωνισμός" με ομοίους του, που είναι πάντοτε έτοιμοι και πολλές φορές ικανοί να του αμφισβητήσουν την υπεροχή, όπως συμβαίνει στα άλλα επαγγέλματα. Δεν χρειάζεται να "πολεμήσει" σκληρά και προς σκληρούς αντιπάλους, σαν τους βιοπαλαιστές μέσα στην τάξη είναι ο "ένας", "ο παντογνώστης", "ο φωτισμένος". Ποια δύναμη και ποια σοφία μπορούν ν' αντιπαρατάξουν στο "πνεύμα" του οι μικροί μαθητές; Και για τούτο επαναπαύεται στα λιγοστά πνευματικά του κεφάλαια.

Αξιοπρόσεκτη η παρατήρηση. Δεν αληθεύει όμως στη δική μας εποχή. Γιατί σήμερα και τα παιδιά είναι πολύ διαφορετικά από άλλοτε και ο αέρας, το "κλίμα" του σχολείου έχει αλλάξει. Παλαιότερα ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί αποκλειστικά και μόνο από το Δάσκαλό του. Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι. Μπορεί ο μαθητής, ανάλογα με τη δύναμη και την όρεξή του, να προμηθεύεται ελεύθερα και απεριόριστα "ειδήσεις" από όλες τις περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας: ιστορικές, γεωγραφικές, βιολογικές, ανθρωπολογικές, φυσικής, χημείας, κοσμογραφίας, ηλεκτρολογίας, κάθε λογής "τεχνικής".

Έπειτα, το σημερινό "παιδί" έχει λευτερωθεί από τους "κληρονομικούς" ενδοιασμούς, τις πλεγματικές αναχαιτίσεις που παλαιότερα έκαναν το μαθητή να σκύβει παθητικά το κεφάλι και να δέχεται αδιαμαρτύρητα την "αυθεντία" του Δασκάλου, του οποιουδήποτε Δασκάλου. Σηκώνεται και διατυπώνει με θάρρος προς κάθε κατεύθυνση τις απορίες, τις αντιρρήσεις, τις δικές του γνώμες. Και επειδή σήμερα σιέεται παντού το κοινωνικό έδαφος από τα προβλήματα που έχουν γεννήσει οι οικονομικές εξελίξεις και οι πολιτικές ζυμώσεις σε όλες τις χώρες του κόσμου, η "αμφισβήτηση" έχει εισβάλει στα σχολεία και έχει κάνει δύσκολο το έργο του Δασκάλου.

Πάρε το λοιπόν απόφαση. Δεν είσαι πια ο "τυχερός" Δάσκαλος των αρχών του αιώνα μας, που ήξερε και πίστευε "ακριβώς" (ή περίπου ακριβώς) όσα περίμεναν να ακούσουν από αυτόν τα ολιγαρκή και ντροπαλά παιδιά του σχολείου εκείνης της εποχής. Είσαι (οφείλεις να είσαι, δεν μπορείς παρά να είσαι) ο Δάσκαλος ενός άλλου καιρού κι ενός άλλου κόσμου, που πρέπει να πλησιάσεις μια ταραγμένη νεότητα, ορμητική και απαιτητική, και να τη βοηθήσεις να βρει το δρόμο της.

Πρόσεξε πόσο συγκρούονται οι γνώμες των συναδέλφων σου, όταν χαρακτηρίζουν τη σημερινή Νεότητα συγκρίνοντάς την με την παλαιότερη.

Σπάνια βρίσκεται κανείς να την εγκωμιάσει. Οι πιο πολλοί την κατηγορούν ότι έχασε τη φιλοπονία, το φιλότιμο, τη ντροπή, τις αρετές που κάνουν τον νέο άνθρωπο συμπαθητικό, αγαπητό.

Μη βιαστείς να συμφωνήσεις μαζί τους. Εσύ να κάνεις προσεχτικές παρατηρήσεις και να σχηματίσεις τη δική σου γνώμη.

- Πώς; - Αυτό είναι το μυστικό σου. Πάντως, όχι με απειλές και με λοιδορίες ούτε με ειρωνείες και σαρκασμούς. Αλλά με την πειθώ, που είναι τόσο πιο αποτελεσματική, όσο επιχειρείται πιο πολύ με το ζωντανό παράδειγμα, παρά με τα άψυχα λόγια. Πρώτα όμως να κερδίσεις την εμπιστοσύνη του Νέου.

(Ε. Π. Παπανούτσος, "Η Παιδεία το μεγάλο μας πρόβλημα", Αθήνα 1976, Διασκευή)

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1.** Σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων να διατυπώσετε την άποψή σας για το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος: **"Σήμερα οι πηγές των πληροφοριών έχουν πολλαπλασιαστεί σε βαθμό εκπληκτικό και οι κρουνοί τους (η εφημερίδα, το περιοδικό, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) ρέουν μέσα στο σπίτι".**

Μονάδες 5

- B2.** Να βρείτε τη δομή και τους τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου.

Μονάδες 5

- B3.** Ποια είναι η συλλογιστική πορεία (παραγωγική - επαγωγική) του παρακάτω συλλογισμού; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

- όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός, ο άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδιά του.

- σε παλιές εποχές απουσίαζε ο ανταγωνισμός.

Άρα, ο άνθρωπος σε παλιές εποχές δεν πλούτιζε τα εφόδιά του.

Να αξιολογήσετε τον παραπάνω συλλογισμό ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του.

(Να θεωρήσετε ότι οι προκείμενες ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα).

Μονάδες 8

- B4.**

- a.** Αφού λάβετε υπόψη τη σημασία που έχουν οι παρακάτω φράσεις στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου, να σημειώσετε στο τετράδιό σας σε ποιες από αυτές η γλώσσα λειτουργεί αναφορικά και σε ποιες ποιητικά.

i. ... σήμερα τα παιδιά είναι διαφορετικά.

ii. ... το "κλίμα" του σχολείου έχει αλλάξει.

iii. ... ο μαθητής περίμενε να φωτιστεί από το Δάσκαλο.

iv. ... οι κρουνοί ρέουν μέσα στο σπίτι.

Μονάδες 4

β. παντογνώστης, αποκλειστικά, εκπληκτικό:

Να αναλύσετε τις λέξεις στα συνθετικά τους και από το δεύτερο συνθετικό της κάθε λέξης να σχηματίσετε μια δική σας (απλή ή σύνθετη) λέξη.

Μονάδες 3

- Γ.** Ως τελειόφοιτος να γράψεις ένα άρθρο 400 - 500 λέξεων για την τοπική εφημερίδα. Στο άρθρο αυτό, με βάση τη σχολική εμπειρία, να αναφέρεις τι προσφέρει το σχολείο για την αντιμετώπιση του καθημερινού καταιγισμού των πληροφοριών και την ένταξη των τελειοφοίτων στην κοινωνία. Ποιες αλλαγές θα πρότεινες για τη βελτίωση αυτών των προσφορών του σχολείου;

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Ο Παπανούτσος αφορμάται από την εκτίμηση ενός ξένου συγγραφέα, που ισχυρίζεται ότι η αδυναμία γνωστικής αναβάθμισης του δασκάλου, οφείλεται στην έλλειψη ανταγωνισμού λόγω χαμηλού γνωστικού επιπέδου των μαθητών. Την απορρίπτει όμως με τη διαπίστωση ότι ο σύγχρονος μαθητής, σε αντίθεση με παλαιότερα, έχει περισσότερες δυνατότητες πληροφόρησης λόγω της παρουσίας των Μ.Μ.Ε.. Παράλληλα η απουσία συμπλεγμάτων κατωτερότητας από πλευράς μαθητή επιτρέπει την αμφισβήτηση της αυθεντίας του δασκάλου. Τέλος συμβουλεύει το δάσκαλο να αποτελέσει καθοδηγητή της νέας γενιάς χωρίς να λάβει υπόψη του τις αρνητικές κρίσεις των συναδέλφων του για τους σημερινούς νέους με όπλα την έμπρακτη πειθώ και τη διαμόρφωση σχέσεων εμπιστοσύνης.

B1.

Στη σημερινή εποχή οι δυνατότητες λήψης πληροφοριών έχουν διευρυνθεί σε αφάνταστο βαθμό. Η τελειοποίηση των ΜΜΕ και η κυριαρχία τους δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους και ειδικότερα στους νέους, που είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τα επιτεύγματα της τεχνολογίας, να έρχονται σε επαφή με ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών. Το μειονέκτημα όμως αυτής της διαδικασίας είναι ότι λόγω της πληθώρας των πληροφοριών που διοχετεύονται τόσο μέσα από τα έντυπα όσο και από τα ηλεκτρονικά μέσα, τα παιδιά εξαιτίας του αδιαμόρφωτου ακόμα χαρακτήρα τους, αδυνατούν να τις αξιολογήσουν.

B2.

Δομή 2ης παραγράφου:

Θεματική πρόταση: Αξιοπρόσεκτη ... δική μας εποχή.

*[Η Θεματική περίοδος εμπεριέχει μέσω της άρνησής της την απόρριψη της θέσης του ξένου συγγραφέα που διατυπώνεται στην πρώτη παράγραφο]

Λεπτομέρειες: Γιατί σήμερα ... μέσα στο σπίτι.

Πρόταση κατακλείδα: Μπορεί λοιπόν ... κάθε λογής τεχνική.

Τρόποι ανάπτυξης: Αιτιολόγηση και σύγκριση-αντίθεση και παραδείγματα.

Άρα με συνδυασμό μεθόδων.

Αιτιολόγηση: Γιατί σήμερα ...

Ο δοκιμιογράφος μέσω της αιτιολόγησης αποδεικνύει ότι δεν ισχύει η άποψη που εξέφρασε στην προηγούμενη παράγραφο σχετικά με την έλλειψη ανταγωνισμού στο επάγγελμα του δασκάλου από τη στιγμή που δε ανταγωνίζεται όμοιούς του προς τη γνώση.

Σύγκριση-Αντίθεση: παλαιότερα ≠ σήμερα.

1ο μέλος σύγκρισης: παλιότερα ο μαθητής

2ο μέλος σύγκρισης: σήμερα οι πηγές πληροφόρησης

Συγκρίνεται η δυνατότητα άντλησης γνώσης από πλευράς των μαθητών.

Παραδείγματα: που γίνονται με αναφορές σε περιοχές της ανθρώπινης περιέργειας (ιστορικές, γεωγραφικές, τεχνικές).

B3.

Η συλλογιστική πορεία του συλλογισμού είναι παραγωγική, γιατί η πρώτη προκείμενη εκφράζει μία γενική αλήθεια, ότι όπου απουσιάζει ο ανταγωνισμός, ο

άνθρωπος δεν πλουτίζει τα εφόδια του. Η δεύτερη προκείμενη είναι πιο εξειδικευμένη, γιατί το περιεχόμενο της εστιάζει μόνο σε παλαιότερες εποχές. Τέλος καταλήγει σε ένα συμπέρασμα που αφορά στη συγκεκριμένη περίοδο που αναφέρει η δεύτερη προκείμενη.

- Εφόσον θεωρείται ως δεδομένο ότι οι προκείμενες ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, άρα ο συλλογισμός είναι αληθής, και αφού η εγκυρότητα είναι εμφανής, λόγω της ύπαρξης κοινού μέσου όρου στις δύο προκείμενες (ανταγωνισμός), ο οποίος λείπει απ' το συμπέρασμα, συνεπάγεται και η ορθότητα του συλλογισμού.

B4.

α.

- (i). αναφορική λειτουργία της γλώσσας
- (ii). ποιητική λειτουργία της γλώσσας
- (iii). ποιητική λειτουργία της γλώσσας
- (vi). ποιητική λειτουργία της γλώσσας

- β.** παντογνώστης = πας + γνώση, παν + γινώσκω
διάγνωση
αποκλειστικά = απο + κλείω
εγκλεισμός
εκπληκτικό = εκ + πλήττω
επίπληξη

Γ.

Επισήμανση: Πρέπει να κινηθούμε μέσα στο επικοινωνιακό πλαίσιο που ζητείται με τη χρήση τίτλου, που είτε θα εμπεριέχει σχόλιο είτε όχι.

Πρόλογος

Αρχικά απαιτείται μια εισαγωγή του άρθρου στην οποία μπορούν να υπάρχουν αναφορές από τα βιώματα και τις εμπειρίες σας από τη σχολική ζωή βάσει των οποίων έχετε τη δυνατότητα να αξιολογήσετε το ρόλο του σχολείου στη διαμόρφωση της προσωπικότητά σας τώρα που μια νέα περίοδος ξεκινάει για σας. Στη συνέχεια απαιτείται η αναφορά στους θεσπισμένους από την πολιτεία στόχους του εκπαιδευτικού συστήματος, που θα αποτελέσει το πρώτο σκέλος της ανάπτυξης του άρθρου σας.

Κύριο μέρος άρθρου

Οι στόχοι του σχολείου είναι:

- η παροχή πληθώρας γνώσεων στο μαθητή, ικανών για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της ζωής.
- η κοινωνικοποίηση μέσω της καθημερινής επαφής με τους συνομηλίκους του.
- η μετάδοση των κυρίαρχων αρχών και αξιών της κοινωνίας με στόχο να ρυθμίσει τη συμπεριφορά του σύμφωνα μ' αυτές
- η ένταξη σ' ένα πλαίσιο λειτουργίας που διέπεται από υποχρεώσεις και δικαιώματα
- η εξοικείωση με συμμετοχικές διαδικασίες μέσω του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων με σκοπό την ανάπτυξη πολιτικής σκέψης και δράσης
- ο επαγγελματικός προσανατολισμός των μαθητών

Στη συνέχεια:

* αναγκαία η συνοπτική επισήμανση των αρνητικών σημείων του εκπαιδευτικού συστήματος, ώστε να προτείνουμε τρόπους αναβάθμισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

- α. καλλιέργεια κριτικής ικανότητας:

- Οι γνώσεις που παρέχει το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο χαρακτηρίζεται τεχνοκρατικό, αν και πολλές είναι εξειδικευμένες, στείρες και εγκυκλοπαιδικές με αποτέλεσμα να μην μπορεί ο μαθητής να τις αφομοιώνει.
- είναι γνώσεις κατάλληλες μόνο για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. (Έτσι χάνεται ο αυτοτελής εκπαιδευτικός ρόλος του σχολείου)
- έμπρακτα δεν τον βοηθούν να συγκροτήσει την προσωπικότητά του και να αντιμετωπίσει τις πραγματικές προκλήσεις της ζωής κατά την ένταξή του στο κοινωνικό σύνολο με αποτέλεσμα να χειραγωγείται και να πέφτει θύμα παραπληροφόρησης.

Το εκπαιδευτικό σύστημα

- δεν αναπτύσσει την κριτική του ικανότητα αφού σ' αυτό κυριαρχεί η αποστήθιση, που δεν οξύνει τις πνευματικές του δυνάμεις γεγονός που τον καθιστά παθητικό δέκτη των πληροφοριών στις οποίες εκτίθεται.
- το εκπαιδευτικό σύστημα δεν φέρνει στην επιφάνεια και δεν αξιολογεί τις δεξιότητες και τις κλίσεις του και δε διευρύνει τα ενδιαφέροντά του.

β. Κοινωνικοποίηση:

- Η κυριαρχία της βαθμοθηρίας και του άκρατου ανταγωνισμού, που δημιουργεί το εξεταστικό σύστημα για την ένταξη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τους, δημιουργεί μια στρεβλή εντύπωση για την μετέπειτα αποδοχή και εφαρμογή του κοινωνικού τους ρόλου.
- δεν τους γαλουχεί με κοινωνικές αξίες (αλληλεγγύη, συνεργασία, συναδελφικότητα, συμμετοχή στα κοινά)
- δεν τους μαθαίνει να αποδέχονται την κοινωνική ευθύνη που φέρουν, αλλά τους περιχαράκωνει γύρω από το ατομικό τους συμφέρον.

Προτεινόμενες αλλαγές:

Για να μπορέσει το σχολείο να πραγματοποιήσει τους στόχους του:

α) Καλλιέργεια κριτικής ικανότητας.

- Εκσυγχρονισμός περιεχομένου σπουδών, μεθόδου διδασκαλίας, χρήση πολλαπλού εγχειριδίου, αξιοποίηση των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην εκπαιδευτική διαδικασία, προσφορά μαθημάτων επιλογής που να ανταποκρίνονται στα ποικίλα ενδιαφέροντα και στις κλίσεις των μαθητών και επαφή του σχολείου με το χώρο της επιστήμης.
- Αλλαγή του τρόπου αξιολόγησης των μαθητών με συνακόλουθη κατάργηση της αποστήθισης.
- Βαρύτητα στην παροχή προβληματισμών και στην όξυνση των πνευματικών δυνάμεων του μαθητή.
- Παιδοκεντρική - ομαδική διδασκαλία με στόχο την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της ανάληψης πρωτοβουλιών από μέρους των μαθητών.

β) Κοινωνικοποίηση

- Το σχολείο, μέσω του ανθρωπιστικού προσανατολισμού του, να γαλουχεί δημοκρατικές προσωπικότητες και να προωθεί το διάλογο.
- Αναβάθμιση του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων, για τη διαμόρφωση πολιτικής ευθύνης.
- Ανάδειξη του πολιτισμικού χαρακτήρα του σχολείου μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτιστικού περιεχομένου.

Επίλογος

Αναγκαίο είναι, επειδή το σχολείο παραμένει και θα εξακολουθεί να αποτελεί βασικό φορέα παιδείας και κοινωνικοποίησης, να αναβαθμίσει το ρόλο του με σεβασμό στην προσωπικότητα του μαθητή.

*οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές και δεν αποτελούν μοναδική επίλυση.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γ' ΤΑΞΗΣ ΕΝ. ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τέτοια συμπύκνωση πεθυμιάς και νοσταλγίας νιώθεις αναπνέοντας τον αγέρα τούτο του Ήτον¹. Όλοι σχεδόν οι αρχηγοί του εγγλέζικου έθνους τους τελευταίους αιώνες πέρασαν εδώ μέσα, στους τοίχους τούτους και τις πρασινάδες, την παιδική κι εφηβική τους ηλικία, και τούτες οι κλειστές αυλές κι οι τριζοκοπούσες παμπάλαιες σκάλες και το γιασεμί τούτο που ανθίζει στις δοξαρωτές πόρτες θά 'μειναν σε όλη τους τη ζωή η μεγάλη τους αγιάτρευτη νοσταλγία.

[...]

Νιώθεις πως εδώ, στη μικρή τούτη φημισμένη πολιτεία όπου αναθρέφεται η εγγλέζικη αριστοκρατία, το ελληνικό πνέμα, φωτεινό, τολμηρό κι ισορροπημένο, συνεχίζει εξόριστο στην υπερβόρεια ομίχλη το εξαίσιο έργο του.

Περνώ ένα μικρό γιοφυράκι ποταμού, φτάνω στον ανοιχτό χώρο, όπου οι μεγάλοι μαθητές με τα ουρασιά και τ' άσπρα κασκέτα, παίζουν γκολφ. Ωραία λιγνά κορμιά, χάρη και δύναμη, πειθαρχημένη ορμή, χαρά στο μάτι να βλέπει και στο νου να συλλογιέται πως με την άσκηση τα κορμιά τούτα γίνονται καλοί αγωγοί για να περνάει το πνέμα.

Κάποτε ένας Ανατολίτης σοφός είδε μερικούς σκοινοβάτες να πραγματοποιούν με τα κορμιά τους τις πιο επικίντυνες τόλμες· και ξέσπασε στα κλάματα. «Γιατί κλεις;» τον ρώτησαν. «Γιατί συλλογιέμαι» αποκρίθηκε ο σοφός «πως αν, όπως γυμνάζουμε έτσι τα σώματά μας, γυμνάζαμε και την ψυχή μας, τι θάματα θα μπορούσαμε να κάμουμε!»

Εδώ όμως, στο Ήτον, ο θεατής δεν μπορεί να ξεσπάει σε κλάματα. Γιατί μήτε καταπληχτικούς σκοινοβατικούς άθλους θα δει, μήτε κι η ψυχή μένει, μέσα σε τέτοια ευλύγιστα κορμιά, ακαλλιέργητη. Υπάρχει μέτρο, ισορροπία, παράλληλη καλλιέργεια σάρκας και νου σε ανθρώπινη κλίμακα. Ελληνική αρμονία.

Τα σπορτ κι οι κλασικές σπουδές είναι στο Ήτον οι δυο παράλληλοι αδερφωμένοι δρόμοι της αγωγής. Όχι όμως σπορτ ατομικά —ακόντιο, πήδημα, δίσκος— παρά σπορτ ομαδικά: λεμβοδρομίες, κρίκετ, τένις, φουτμπόλ.

Τα ομαδικά παιχνίδια υπηρετούν μεγάλο ηθικό σκοπό: σε συνηθίζουν να υποτάξεις την ατομικότητά σου σε μια γενική ενέργεια. Να μη νιώθεις πως είσαι άτομο ανεξάρτητο, παρά μέλος μιας ομάδας. Να υπερασπίζεσαι όχι μονάχα την ατομική σου τιμή παρά ολόκληρη την τιμή της ομάδας όπου ανήκεις: σχολή, Πανεπιστήμιο, πόλη, έθνος. Έτσι, από σκαλοπάτι σε σκαλοπάτι, το παιχνίδι μπορεί να σε ανεβάσει στις πιο αψηλές κι αφιλόκερδες κορυφές της ενέργειας.

[...]

Στα σπορτ δε γυμνάζεις το σώμα σου μονάχα· γυμνάζεις, πάνω απ' όλα, την ψυχή σου. «Στα τεραίν του Ήτον, είπε πολύ σωστά ο Ουέλιγκτον², κερδήθηκε η μάχη του Βατερλό.»

(Νίκος Καζαντζάκης, Ταξιδεύοντας - Αγγλία, Αθήνα 1962)

-
1. Ήτον: Φημισμένο Κολέγιο της Μεγάλης Βρετανίας.
 2. Ουέλιγκτον: Άγγλος στρατηγός ο οποίος έμεινε γνωστός για τη νίκη του επί του Ναπολέοντα στη μάχη του Βατερλό.

- A** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1** Σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων να διατυπώσετε την άποψή σας για το περιεχόμενο του πιο κάτω αποσπάσματος: **«Στα σπορτ δε γυμνάζεις το σώμα σου μονάχα· γυμνάζεις, πάνω απ' όλα, την ψυχή σου. Ήστα τεραίν του Ήτον, είπε πολύ σωστά ο Ουέλιγκτον, κερδήθηκε η μάχη του Βατερλό».**

Μονάδες 10

- B2** Να επισημάνετε τα δομικά στοιχεία της έβδομης παραγράφου («Τα ομαδικά παιχνίδια ... κορυφές της ενέργειας»).

Μονάδες 5

- B3** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:
πραγματοποιούν, ευλύγιστα, ακαλλιέργητη, αφιλόκερδες, γυμνάζεις.

Μονάδες 5

- B4** **αριστοκρατία, σκοινοβατικούς, ισορροπία, λεμβοδρομίες, συνηθίζουν:**
Από το δεύτερο συνθετικό των πιο πάνω λέξεων να σχηματίσετε μια νέα σύνθετη λέξη.

Μονάδες 5

- Γ** Στα πυκνοκατοικημένα αστικά κέντρα μειώνονται σταδιακά οι χώροι ομαδικής ψυχαγωγίας και άθλησης. Στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου σας καλείστε, ως εκπρόσωπος των μαθητών και χρήστης αυτών των χώρων, να επισημάνετε σε μια ομιλία σας 500-600 λέξεων τη σημασία του ομαδικού παιχνιδιού στην ψυχική και σωματική διαμόρφωση και στη μελλοντική κοινωνικοποίηση των εφήβων.

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο συγγραφέας Ν. Καζαντζάκης επισημαίνει την προσφορά του αθλητισμού στον άνθρωπο. Αρχικά, με αφορμή την επίσκεψή του σε ένα βρετανικό κολέγιο, καταγράφει την επίδραση της ελληνικής κλασικής αγωγής στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Στηριζόμενος στα λόγια ενός Ανατολίτη σοφού, υποστηρίζει την αναγκαιότητα για ισόρροπη καλλιέργεια ψυχής και σώματος. Θεωρεί τις κλασικές σπουδές, σε συνδυασμό με τα ομαδικά αθλήματα, κύριους φορείς της παιδείας και καταλήγει ότι το ομαδικό πνεύμα ενισχύει την ηθική διάσταση της προσωπικότητας του ατόμου.

B.1.

Η αρμονία σώματος και ψυχής, το μέτρο οδηγούν στην ψυχική ανάταση του ατόμου. Από τη μία το άτομο ολοκληρώνει την προσωπικότητά του και αναπτύσσει τις διαπροσωπικές σχέσεις, ισχυροποιεί τη θέληση και την αγωνιστικότητα. Από την άλλη, η κοινωνία προοδεύει, πραγματώνονται οι συλλογικοί στόχοι, εδραιώνεται το δημοκρατικό πολίτευμα. Έτσι, το ίδιο το άτομο επωφελείται από τη συλλογική πρόοδο.

Εναλλακτική απάντηση

Κατά το αρχαίο ελληνικό αθλητικό ιδεώδες η άσκηση του σώματος απαιτούσε την ταυτόχρονη ανάπτυξη του πνεύματος για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων ανθρώπων. Το σώμα είναι τροφός της ψυχής γι' αυτό είναι ανάγκη ο κάθε άνθρωπος να "φροντίζει" όλες τις πλευρές της υπόστασής του. Ο αθλητισμός είναι το επιστέγασμα της προσπάθειας που ως στόχο έχει την καλλιέργεια της άμιλλας, της αλληλεγγύης και της συναδελφικότητας. Επομένως, μέσα από το παιχνίδι το άτομο μαθαίνει να υπηρετεί το συλλογικό συμφέρον, γι' αυτό ο αθλητισμός θεωρείται βασικός άξονας κοινωνικοποίησης των νέων.

B.2.

Θεματική περίοδος «*Τα ομαδικά παιχνίδια ... σκοπό:*» → Γιατί εκφράζει την κύρια ιδέα με συντομία, ακρίβεια και σαφήνεια.

Σχόλια: «*σε συνηθίζουν ... πόλη, έθνος.*» → Είναι οι δευτερεύουσες ιδέες που αναπτύσσουν τη θεματική περίοδο με τη μέθοδο «αιτίας – αποτελέσματος».

Κατακλείδα: «*Έτσι, από σκαλοπάτι ... της ενέργειας.*» → Γιατί εισάγεται με το συμπερασματικό σύνδεσμο «έτσι» και λειτουργεί συμπερασματικά.

B.3.

πραγματοποιούν: επιτυγχάνουν, κατορθώνουν

ευλύγιστα: ευκίνητα, εύκαμπτα

ακαλλιέργητη: απάιδευτη

αφιλόκερδες: ανιδιοτελείς

γυμνάζεις: ασκείς

B.4.

Κράτος → διακρατικές, παρακρατικός

Βαίνω → αντιβαίνω, διάβαση

Ροπή → αντίρροπες, αμφίρροπος

Δρόμος → μονόδρομος, επιδρομή

Ήθος → ανήθικος, ηθικοπλαστικός

Γ. ΕΚΘΕΣΗ

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Ομιλία

Ύφος: Ανεπίσημο, απλό, φυσικό.

Ρηματικά πρόσωπα: α', γ' ενικό, α, β', γ' πληθυντικό

Προσφώνηση:

Φίλες και φίλοι,

Πρόλογος:

Αναφορά στην αποξένωση και μαζοποίηση, που, ενώ θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με την άθληση και την ψυχαγωγία, δεν είναι δυνατό εξαιτίας της έλλειψης κατάλληλων χώρων στην περιοχή που κατοικείτε.

Εναλλακτικά: Οι επιτυχίες στους Ολυμπιακούς του 2004 και η κατάκτηση του Ευρωπαϊκού Κυπέλλου στην Πορτογαλία έδωσαν αφορμές στους νέους να αθληθούν, όμως αυτό δεν είναι εφικτό, εξαιτίας της έλλειψης κατάλληλων χώρων στην περιοχή που κατοικείτε.

Κύριο μέρος:

Προσφορά του ομαδικού παιχνιδιού - αθλητισμού στον ψυχικό κόσμο:

Οξύνει την ευαισθησία, την κρίση, τη φαντασία, την αυτοπεποίθηση, διδάσκει την υπομονή και επιμονή, εξασφαλίζει ψυχική ισορροπία και πληρότητα, διαρκή πνευματική εγρήγορση, ηρεμία, αισιοδοξία, αγωνιστικότητα και άμιλλα, αποφορτίζει την ένταση και διοχετεύει την ενέργεια, αναπτύσσει ηθικές αρετές (σεβασμός στο συναθλητή αλλά και στην ανωτερότητα του αντιπάλου, εντιμότητα), προβάλλει υγιή πρότυπα.

Προσφορά του ομαδικού παιχνιδιού - αθλητισμού στο σώμα:

Εμφάνιση: αρμονική σωματική διάπλαση (μυοσκελετικό) → αυτοπεποίθηση

Υγεία: ομαλή λειτουργία του καρδιοαναπνευστικού, προστασία από ιώσεις και ασθένειες, καλή φυσική κατάσταση, ευεξία.

Προσφορά του ομαδικού παιχνιδιού - αθλητισμού στην κοινωνικοποίηση:

Αναπτύσσει κοινωνικές αρετές, όπως συνεργασία, αλληλεγγύη, ομοψυχία, διαλλακτικότητα, μειώνει τον ατομικισμό, καλλιεργεί την πειθαρχία και την υπευθυνότητα.

Επίλογος:

Ευχή για να γίνουν ενέργειες από την πολιτεία ώστε να δημιουργηθούν σύντομα χώροι άθλησης.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2006

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έχει παρατηρηθεί ότι οι πέρα από τα κοινά μέτρα δημιουργικοί άνθρωποι στον τομέα του πνεύματος έχουν σιδερένια αντοχή και μπορούν να εργάζονται σκληρά χωρίς να καταρρέουν από εξάντληση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η παραγωγική τους ικανότητα, και ποσοτικά μόνο θεωρούμενη, ως όγκος καθημερινής εργασίας σχεδόν χειρωνακτικής, προκαλεί κατάπληξη. [...] Ανεξάρτητα από την ποιότητα, αυτή καθαυτή η ποσότητα της παραγωγής έχει κάτι το υπεράνθρωπο — ξεπερνά κατά πολύ τις κοινές ανθρώπινες δυνάμεις. [...] Οι οκνηροί και ανέμελοι είναι στην ιστορία του πνεύματος σπάνιοι· ο μεγάλος αριθμός αποτελείται από ακαταπόνητους δουλευτάδες.

[...]

Η μεγάλη αντοχή του πνευματικού δημιουργού γεννιέται και συντηρείται, κατά κύριο λόγο, από την ψυχή του. Η φλογερή αγάπη προς το έργο του και η πίστη η αδιάσειστη στον προορισμό αυτού του έργου είναι οι μεγάλες πηγές της δύναμής του. Αυτές δεν τον αφήνουν (και στην περίπτωση ακόμη της κλονισμένης υγείας) να λυγίσει. Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του. Αυτή τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό. Και επειδή την αγάπη και την πίστη τη βρίσκει μόνο εκείνος που με ορισμένη πνευματική τοποθέτηση δίνει περιεχόμενο, πρόγραμμα, νόημα στη ζωή του, και δικαίωση του μόχθου του θεωρεί την εκτέλεση αυτού του προγράμματος (την «πλήρωση του νοήματος» της ζωής), η πνευματική τοποθέτηση είναι, σε τελευταίαν ανάλυση, το στοιχείο που τροφοδοτεί την αντοχή του δημιουργού (απέναντι στη φθορά που φέρνει ο κάματος, αλλά και απέναντι στους κλυδωνισμούς της ζωής, στο φυσικό και στον ηθικό «πόνο»). Ο κοινός άνθρωπος που δεν είναι κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετημένος, εύκολα εξαντλείται και καταρρέει όταν χτυπηθεί από ένα ανεπάντεχο δεινό ή όταν η υπέρμετρη δουλειά αρχίσει να φθείρει την υγεία του. Ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο, ούτε από τα γερατειά, ούτε από τις απογοητεύσεις και τα πένθη, τα ατυχήματα της ζωής, και όπως ο πολυάσχολος και προκομμένος άνθρωπος δεν «ευκαιρεί», καθώς λέμε, ν' αρρωστήσει, έτσι κι αυτός, με την προσήλωσή του στο νόημα που έχει δώσει στη ζωή του, δεν «ευκαιρεί» ούτε τον κόπο να αισθανθεί ούτε τη φθορά — και φτάνει στο τέρμα του βίου σαν τον αθλητή που πέφτει επιτέλους για να αναπαυθεί στη χαρά της νίκης.

[...]

Κατά βάθος πρόκειται για την πανίσχυρη ψυχική αντοχή ενός εκλεκτού ανθρώπου που σύμφωνα με την πνευματική του τοποθέτηση ξέρει να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

(Ε. Π. Παπανούτσος, *Πρακτική Φιλοσοφία*, Β΄ έκδοση, Αθήνα 1980, σελ. 320, 321-322, 323)

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1.** Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο : **«Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του».**

Μονάδες 10

- B2.** **«Η μεγάλη αντοχή [...] στη χαρά της νίκης».** Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α. Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας; (Μονάδες 2)

β. Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

- B3.** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:

ακαταπόνητους, ανεπάντεχο, υπέρμετρο, προσήλωση, δαμάζει.

Μονάδες 5

- B4.** Να αναφέρετε πέντε παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας από το κείμενο που σας έχει δοθεί.

Μονάδες 5

- Γ.** Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας πραγματοποιείται εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή. Εκεί έχετε κληθεί ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να απευθύνετε σύντομη ομιλία. Τι θα αναφέρατε σχετικά με την ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον τους; Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε η Πολιτεία να συμβάλει στην ανακούφισή τους; Η ομιλία σας δεν πρέπει να ξεπερνά τα 10΄ (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο συγγραφέας Ε. Παπανούτσος πραγματεύεται τα χαρακτηριστικά του πνευματικού ανθρώπου. Ο πνευματικός άνθρωπος υπερβαίνει τα κοινά μέτρα και στον ποσοτικό και στον πνευματικό τομέα. Το ψυχικό του σθένος, η αγάπη και η αφοσίωση σε αυτά που κάνει του προσδίδουν νεανικό σφρίγος και σηματοδοτούν τη ζωή του. Αποφεύγει τη φθοροποιό δύναμη που πλήττει το μέσο άνθρωπο και κατακτά την «ισόβια» υγεία, με την άμυνά του απέναντι στις αρνητικές πτυχές της ζωής. Τερματίζοντας το βίο του, αισθάνεται τη γοητεία της επικράτησης. Ελέγχει τη ζωή του και, επομένως, επιτυγχάνει την ψυχική του ανάταση.

Β.1.

Είναι αναγκαίο ο άνθρωπος να αγαπά και να πιστεύει ό,τι και αν κάνει, για να μπορεί όχι μόνο να το υλοποιεί με επιτυχία, αλλά κυρίως να εφοδιάζεται με δυνάμεις που θα τον στηλώνουν και θα του παρέχουν τη δυνατότητα να αγωνίζεται διαρκώς, προκειμένου να βελτιώνει το επίπεδο της ζωής του.

Επιπλέον, εφόσον το άτομο χαρακτηρίζεται από συνέπεια λόγων και έργων, τόλμη και αποφαστικότητα, τότε οι πράξεις του εμπνέονται από τις ηθικές του αξίες και αισθάνεται δυνατός, με αυτοπεποίθηση, ανωτερότητα. Τέλος, διευρύνονται οι δυνατότητές του να συνεισφέρει στην κοινωνική πρόοδο. Κατά συνέπεια, καλλιεργείται ο αυτοσεβασμός του και αυξάνεται η αυτοπεποίθησή του και, επομένως, η διάθεσή του για ζωή.

B.2.

α) Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, κατά κύριο λόγο, ως τρόπο πειθούς την επίκληση στη λογική. Παρ' όλα αυτά, αν και η εκφώνηση ζητάει μόνο έναν τρόπο πειθούς, μπορούμε να πούμε πως ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και την επίκληση στο συναίσθημα.

β) Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί ένα επιχείρημα:

Πρώτη προκειμένη: «Η φλογερή αγάπη ... δροσερό»

Δεύτερη προκειμένη: «Και επειδή την αγάπη ... ηθικό πόνο»

Συμπέρασμα: «Η μεγάλη αντοχή ... από την ψυχή του.»

Επιπλέον, χρησιμοποιεί τεκμήρια, τα οποία είναι παραδείγματα («Ο πνευματικά τοποθετημένος ... ατυχήματα της ζωής») και γενικά αποδεκτές αλήθειες («Ο κοινός άνθρωπος ... να φθείρει την υγεία του.»)

Από την άλλη, διεγείρει το συναισθηματικό κόσμο του αναγνώστη με τη χρήση συγκινησιακά φορτισμένης γλώσσας (δικαίωση μόχθου, φλογερή αγάπη), τη μεταφορική χρήση του λόγου (δεν τον αφήνει να λυγίσει, γκρεμίζεται εύκολα από τη νόσο), και την αναφορά σχημάτων λόγου (παρομοιώσεις «σαν αθλητής», μεταφορές «σιδερένια αντοχή»).

B.3.

ακαταπόνητους: άοκνους, ακούραστους.

αναπάντεχο: ξαφνικό, αιφνίδιο, απρόσμενο, απροσδόκητο.

υπέρμετρη: υπερβολική.

προσήλωση: αφοσίωση.

δαμάζει: τιθασεύει, ελέγχει, νικάει, υποτάσσει.

B.4.

1. σιδερένια αντοχή
2. φλογερή αγάπη
3. τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό
4. κλυδωνισμούς της ζωής
5. να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

Γ. Έκθεση

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

Ύφος: σοβαρό, επίσημο.

Ρηματικά πρόσωπα: α', γ' ενικό, α', β', γ' πληθυντικό.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, φίλες και φίλοι,

Πρόλογος: Καλωσόρισμα στα παιδιά και έκφραση συναισθημάτων συμπαράστασης. Σύνοψη αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν (απώλεια συγγενών, περιουσιών, διατάραξη κοινωνικής, οικονομικής ζωής).

Α' ζητούμενο: Γιατί απαιτείται ψυχική δύναμη, ώστε να ξεπεραστούν τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τη φυσική καταστροφή.

- Σε ατομικό επίπεδο: επούλωση ψυχικών τραυμάτων και απόκτηση των αρετών που απαιτούνται για την ομαλή συνέχιση της ζωής τους (αισιοδοξία, εσωτερική ισορροπία, ψυχραιμία για την αποφυγή πανικού, αυτοπεποίθηση, θάρρος, πείσμα, υπομονή – επιμονή για την υπέρβαση των προβλημάτων, αποβολή ηττοπάθειας και πίστη στις δυνατότητες του ανθρώπου να ξεπεράσει οποιαδήποτε δυσκολία, αυτοσεβασμός, μαχητικό πνεύμα, θέληση για ζωή).
- Σε κοινωνικό επίπεδο: ανάπτυξη αισθημάτων αλληλεγγύης, αλtruισμού, κοινωνικότητας, ικανότητας προσαρμογής, ομοψυχίας, αίσθημα εμπιστοσύνης στο συνάνθρωπο.

Μετάβαση: Είναι απαραίτητο τα παιδιά να κινητοποιήσουν τις προσωπικές τους δυνάμεις, προκειμένου να έχει αποτέλεσμα η οποιαδήποτε παρέμβαση της Πολιτείας.

Β' ζητούμενο: Συμβολή της Πολιτείας.

- Υλική στήριξη, μέτρα οικονομικής αρωγής, κοινωνική πρόνοια.
- Ψυχολογική υποστήριξη – ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί.
- Παροχή δυνατότητας στέγασης σε παιδικά χωριά και σε ανάδοχες οικογένειες.
- Βοήθεια για την ένταξη στο νέο κοινωνικό περιβάλλον - συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επίλογος: Ευχή για να ξεπεραστούν γρήγορα τα προβλήματα και υπόσχεση ότι το σχολείο που εκπροσωπούμε θα συμμετέχει ενεργά στις προσπάθειες για την υποστήριξη των πληγέντων.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Οι παραπάνω απαντήσεις είναι ενδεικτικές και σε καμία περίπτωση δεν είναι δεσμευτικές για τους μαθητές.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2007

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο άνθρωπος είναι το κέντρο του κύκλου της ζωής, αλλά όμως δεν είναι ο ίδιος ο κύκλος της ζωής. Ανήκουμε στον κόσμο, αλλά αυτός ο κόσμος δεν μας ανήκει, δεν είναι κτήμα μας. Είμαστε οι διαχειριστές της ζωής και όχι οι ιδιοκτήτες της. Δεν είμαστε δούλοι του κόσμου, ούτε όμως γίναμε κι αφεντικά του. Απλώς παραμένουμε οικονόμοι της ζωής¹.

Με αυτόν τον κάπως αφοριστικό τρόπο απεικονίζουμε την κρίση του ανθρωπισμού στον νεώτερο δυτικοευρωπαϊκό πολιτισμό. Ο αναγεννησιακός ανθρωπισμός πρόβαλε τον άνθρωπο ως το επίκεντρο της πραγματικότητας και κατέφυγε στα ανθρωπιστικά γράμματα, προκειμένου **να καταστεί ανθρῶπιнос ο άνθρωπος** (homo humanis). Αγαθή κι επαινετή η πρόθεση του ανθρωπισμού, όπως επίσης αγλαοί² αποδείχθηκαν οι καρποί του μέσα στον επακολουθήσαντα διαφωτισμό με την καθιέρωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου που υπόσχονται την ελευθερία ως εγγύηση της ανθρωπιάς του ανθρώπου.

Το αναπόφευκτο **ατόπημα** του ανθρωπισμού είναι η διολίσθησή του στον ατομικισμό. Ο Humanismus (ανθρωπισμός, ουμανισμός) κατάντησε Individualismus (ατομικισμός). Λέμε *άνθρωπος* και εννοούμε *άτομο*. Μιλούμε για τον *πολίτη* και έχουμε στον νου τον *ιδιώτη*. Αναφερόμαστε στον εαυτό μας και εξυπνοούμε το εγώ μας σε τέτοιο βαθμό, ώστε να λησμονούμε τον άλλο που συνυπάρχει μαζί μας και το όλον μέσα στο οποίο συνανήκει το εγώ μας μαζί με καθένα άλλο του. Οι λογοτέχνες προφήτευαν από τον προπερασμένο αιώνα ήδη: "Όλοι στον αιώνα μας χώρισαν και γίνανε μονάδες, ο καθένας αποτραβιέται στη μοναξιά του, ο καθένας απομακρύνεται απ' τον άλλον, κρύβεται και κρύβει το έχει του³ και καταλήγει ν' απωθεί τους ομοίους του και ν' απωθείται απ' αυτούς" (Ντοστογιέφσκι).

[...]

Για **να υπερβεί** ο ανθρωπισμός **την κρίση** του απαιτείται να προβεί σε μια μόνο σωτήρια πρωτοβουλία: **να αποποιηθεί τον ατομικισμό**. Για να μιλήσουμε με την γλώσσα των ποιητών μας: "Το καίριο στη ζωή αυτή κείται πέραν του ατόμου. Με τη διαφορά ότι, αν δεν ολοκληρωθεί κανείς ως άτομο - κι όλα συνωμοτούν στην εποχή μας γι' αυτό - αδυνατεί να το υπερβεί" (Ελύτης). Ο ανθρωπισμός χρειάζεται, αλλά δεν αρκεί έτσι όπως κατάντησε, δηλαδή σαν ατομικισμός. Απαιτείται ο ανθρωπισμός και περιπτεύει ο ατομικισμός. Είναι επιτακτική ανάγκη των καιρών μας να περάσουμε από την εξατομίκευση του ανθρώπου στον εξανθρωπισμό του ατόμου. Με δυο λόγια, πρέπει να απελευθερώσουμε τον ανθρωπισμό από τον ατομικισμό. Όταν ο

άνθρωπος αυτοπεριορίζεται στο άτομο, τότε αυτοχειριάζεται⁴ υπαρξιακά. Ο ατομικισμός είναι το καρκίνωμα του ανθρωπισμού.

Ο ορίζοντας για την αποδέσμευση του ανθρωπισμού από τον ατομικισμό είναι ο κοινωνισμός⁵. Ο ανθρωπισμός χρειάζεται να κοινωνικοποιηθεί, δηλαδή ο άνθρωπος να αντιληφθεί την ύπαρξή του ως συνύπαρξη κι όχι σαν δήθεν αυθύπαρκτη μονάδα αποκομμένη από το περιβάλλον της, όπως δυστυχώς συμβαίνει με το άτομο. [...] Με μια απλή φράση: ο άνθρωπος δεν υπάρχει απλώς, αλλά συνυπάρχει κυρίως.

Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώςτικα καταντά απάνθρωπος. Ο ανθρωπίνος άνθρωπος δεν είναι ατομικός αλλά κοινωνικός: δεν αποτελεί ύπαρξη αλλά συνύπαρξη.

Πυξίδα για τον ασφαλή *διάπλου*⁶ ανάμεσα στην Σκύλλα της εξατομίκευσης και στην Χάρυβδη της μαζοποίησης είναι η κοινωνικοποίηση του ανθρωπισμού. Χωρίς να διακινδυνεύουμε κανενός είδους προφητεία και δίχως να καταφεύγουμε σε ιστορικοφιλοσοφικές μαντείες, πιστεύουμε ότι ο κοινωνισμός του ανθρωπισμού είναι η **επιταγή των καιρών μας**.

(Μάριος Μπέγζος, "Ο κοινωνισμός του ανθρωπισμού",
Ευθύνη, τεύχος 420, Δεκέμβριος 2006, σελ. 647-648).

1. *οικονόμοι της ζωής*: διαχειριστές της ζωής
2. *αγλαοί ... καρποί*: λαμπρά, αξιοθαύμαστα αποτελέσματα
3. *το έχει του*: αυτό που διαθέτει
4. *αυτοχειριάζεται*: αυτοκτονεί
5. *κοινωνισμός*: κοινωνικοποίηση
6. *διάπλους*: το πέρασμα

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80-100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-90 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο: **"Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώςτικα καταντά απάνθρωπος"**.

Μονάδες 10

B2. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, ως τρόπο πειθούς, εκτός των άλλων, και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία.

Μονάδες 5

B3. Οι ακόλουθες λέξεις και φράσεις χαρακτηρίζουν ένα επίσημο ύφος λόγου. Να αποδώσετε με ύφος πιο ανεπίσημο και οικείο τις υπογραμμισμένες λέξεις: να καταστεί ανθρωπίνος ο άνθρωπος, ατόπημα, να υπερβεί την κρίση, να αποπονηθεί τον ατομικισμό, επιταγή των καιρών

Μονάδες 5

B4. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά στο κείμενό του α' πληθυντικό πρόσωπο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή του αυτή.

Μονάδες 5

Γ. Σε μια εποχή με μεγάλο έλλειμμα ανθρωπιάς έχει σημασία να οργανώνονται εκδηλώσεις που βοηθούν όσους συνανθρώπους μας το έχουν ανάγκη. Να γράψετε ένα άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου σας, όπου θα εξηγείτε γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες προσπάθειες. Παράλληλα, να αναφερθείτε στη συμβολή της παιδείας στην καλλιέργεια της ανθρωπιστικής συνείδησης, ιδιαίτερα των νέων (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο πραγματεύεται την αξία του ανθρωπισμού σε αντιδιαστολή με τον ατομικισμό. Αρχικά, παρουσιάζεται η έμφαση στα ανθρωπιστικά γράμματα και στα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την περίοδο της αναγέννησης και του διαφωτισμού αντίστοιχα. Αναφέρεται στον εκφυλισμό του ανθρωπισμού και στην έκπτωσή του στον ατομικισμό. Ο σύγχρονος άνθρωπος, κατά τον Ντοστογιέφσκι, αδυνατεί να αντιληφθεί την έννοια της συνύπαρξης. Ωστόσο, δύναται να υπερκεράσει την κρίση, αν απαρνηθεί τον ατομικισμό, ολοκληρωθεί ως προσωπικότητα και εξανθρωπιστεί στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου. Τέλος η κοινωνικοποίηση θα λειτουργήσει ως διέξοδος από τον ατομικισμό και τη μαζοποίηση και θα αποτρέψει την απανθρωποίηση, πράγμα που αποτελεί αδήριτη ανάγκη της εποχής μας.

B.1

Ο άνθρωπος είναι συνάνθρωπος, αλλιώς καταντά απάνθρωπος. Πράγματι, η ανθρώπινη συμβίωση πρέπει να εδράζεται στις αρχές της συνεργασίας, της αλληλεγγύης, της συναδέλφωσης, της μέριμνας για τους αδύνατους, προκειμένου να προάγεται τόσο ο άνθρωπος, ως οντότητα, όσο και το κοινωνικό σύνολο. Αντίθετα, όταν η ανθρώπινη αξία φθίνει και η ολοκλήρωση του ανθρώπου από αυτοσκοπός μετατρέπεται σε μέσο για την επιδίωξη του κέρδους και του υλικού ευδαιμονισμού, τότε οι ανθρώπινες σχέσεις διέρχονται κρίση, παραβιάζονται κατάφωρα τα ανθρώπινα δικαιώματα, μέσω του πολέμου και της καταπίεσης των λαών, και εκδηλώνονται φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, όπως η βία, ο ρατσισμός και η εγκληματικότητα. Έτσι, όντας ο άνθρωπος φύσει κοινωνικό όν, κατά το χαρακτηρισμό του Αριστοτέλη, οφείλει να συνυπάρχει και να συνεργάζεται με τους συνανθρώπους του, γιατί μόνο έτσι οδηγείται στην ολοκλήρωσή του.

B.2

Δύο περιπτώσεις επίκλησης στην αυθεντία που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στο κείμενο είναι οι ακόλουθες:

- α) η άποψη του Ντοστογιέφσκι «Όλοι στον αιώνα μας ... απ' αυτούς.», όπου σχολιάζεται η κρίση των ανθρωπίνων σχέσεων και η απομόνωση των ανθρώπων και
- β) η θέση του Οδυσσέα Ελύτη «Το καίριο στη ζωή ... υπερβεί», στην οποία επισημαίνεται η αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου να οδηγηθεί στην ολοκλήρωση.

B.3

καταστεί: *γίνει*

ατόπημα: *σφάλμα, λάθος*

υπερβεί: *ξεπεράσει*

αποποιηθεί: *απαρνηθεί*

επιταγή: *χρέος, καθήκον*

B.4

Ο συγγραφέας του κειμένου χρησιμοποιεί συχνά α' πληθυντικό πρόσωπο, που προσδίδει στο λόγο καθολικότητα. Συμπεριλαμβάνει και τον εαυτό του, δηλαδή, στην κατηγορία των ανθρώπων που ευθύνονται για την κοινωνική αλλοτρίωση, αναλαμβάνοντας, έτσι, τις ευθύνες τις οποίες και ο ίδιος φέρει για την κρίση που διέρχεται στις μέρες μας ο ανθρωπισμός. Επιπρόσθετα, επιδιώκει να δημιουργήσει στους αναγνώστες ένα αίσθημα συλλογικής ευθύνης, ώστε να τους προβληματίσει και να τους ενεργοποιήσει, για να αναλάβουν το χρέος που τους αναλογεί απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο

Ύφος: σοβαρό, επίσημο.

Ρηματικά πρόσωπα: γ' ενικό, γ' πληθυντικό

Τίτλος: ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ: ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ!

Πρόλογος

Αναφορά στη σύγχρονη πραγματικότητα: έντονος ατομικισμός, υλιστικό πνεύμα, κατάργηση συλλογικότητας, πολεμικές συγκρούσεις, άνιση κατανομή πλούτου. Άρα, κρίνεται απαραίτητη η οργάνωση εκδηλώσεων, εράνων, μουσικών, αθλητικών και γενικότερα καλλιτεχνικών αγώνων, που βοηθούν τους συνανθρώπους μας.

Εναλλακτικά

Ο αρθρογράφος ξεκινάει το κείμενό του παίρνοντας ως αφορμή έναν τηλεμαραθώνιο που διοργανώθηκε με σκοπό την ενίσχυση των παιδιών που πάσχουν από ανίατες ασθένειες.

Ζήτημα 1ο

Γιατί πρέπει να στηρίζονται τέτοιες ανθρωπιστικές προσπάθειες.

- Ακόμα και σε δημοκρατικά καθεστώτα ο ανθρωπισμός έχει υποχωρήσει: διακρίσεις κάθε μορφής, όπως ανεργία, ελλιπής κοινωνική προστασία (πρόνοια), έξαρση του ρατσισμού, ανισομερής πρόσβαση στα αγαθά της υγείας και της παιδείας.
- Έξαρση του ατομικισμού, υλιστικού ευδαιμονισμού.
- Η έλλειψη κοινωνικότητας (αγάπη, συντροφικότητα, σεβασμό προς το συνάνθρωπο, αλληλεγγύη, συνυπευθυνότητα) γεννά και διαμορφώνει την αποξένωση, την ιδιοτέλεια, τον τυχοδιωκτισμό, την εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο.
- Απειλή της τοπικής και παγκόσμιας ειρήνης, που συνεπάγεται ενδεχόμενη καταστροφή του ανθρώπου και του πολιτισμού του.
- Ο πολιτισμός μας αποδεικνύεται ως άλλος ένας «Ιανός»: τεχνολογική ανάπτυξη και ευημερία στους λίγους – αύξηση της πείνας και της εξαθλίωσης με γεωμετρική πρόοδο στους πολλούς.
- Αμέλεια ή εγκληματική συμπεριφορά απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, από τη μία, για τη μη προστασία του, και από την άλλη για την αλόγιστη καταστροφή του, με συνέπεια να υποβαθμίζεται ανεπανόρθωτα η ανθρώπινη ζωή.

Μετάβαση

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι είναι ανάγκη ο σύγχρονος άνθρωπος να προσανατολιστεί στις ανθρωπιστικές αξίες, προκειμένου να μπορέσει να ξεπεράσει τα αδιέξοδα που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ατομικιστική εποχή. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω των φορέων κοινωνικοποίησης και, κυρίως, μέσω της παιδείας.

Ζήτημα 2ο

Πώς η παιδεία μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια ανθρώπινης συνείδησης.

- Η ολοκληρωμένη παιδεία διαθέτει κοινωνικό και ανθρωπιστικό πρόσωπο. Κοινωνικό, εφόσον συνδέεται με την πραγματικότητα (ζωή) και τα προβλήματά της, και ανθρωπιστικό, όταν φέρνει σε επαφή το νέο με τις αξίες του ανθρωπιστικού κινήματος (συνεργασία, αλληλεγγύη, συλλογική ευημερία).
- Καλλιεργεί την κρίση, αναπτύσσει τη φαντασία και προωθεί τον προβληματισμό και το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης.
- Αμβλύνει τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, προωθώντας το διάλογο και καταπολεμώντας το φανατισμό, το ρατσισμό και τις ιδεοληψίες.

- Με το θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων ο νέος έρχεται σε επαφή με τις αξίες της Δημοκρατίας (συμμετοχή, συνεργασία, σεβασμός στη διαφορετική άποψη).
- Με τις ανταλλαγές μαθητών (πρόγραμμα COMENIUS) ανάμεσα σε χώρες με διαφορετικό πολιτισμό, αμβλύνονται οι αντιπαλότητες και αναπτύσσεται η αίσθηση της οικουμενικότητας, με αποτέλεσμα η πολιτισμική παγκοσμιοποίηση να δείχνει το θετικό της πρόσωπο.
- Με τις διάφορες εκδηλώσεις που διοργανώνουν πολιτιστικοί φορείς και το σχολείο, οι νέοι εξοικειώνονται με το να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, ξεπερνώντας τον ατομικισμό που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη κοινωνία. Όταν, μάλιστα, οι εκδηλώσεις αυτές σχετίζονται με κοινωνικά θέματα προσανατολίζουν τους νέους στην υιοθέτηση εθελοντικής δράσης.
- Τα Μ.Μ.Ε., όταν προωθούν εκδηλώσεις που έχουν ως σκοπό την ευαισθητοποίηση του κοινού για την ανάληψη κοινωνικής δράσης και όταν προβάλλουν τις απόψεις των πνευματικών ανθρώπων για την ανάγκη ανάπτυξης του ανθρωπιστικού κινήματος.
- Η οικογένεια ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, όταν μαθαίνει στο νέο άνθρωπο τις αξίες του ανθρωπισμού (δικαιοσύνη, σεβασμός στο συνάνθρωπο, αλληλεγγύη, ανεκτικότητα)
- Η Εκκλησία, που φέρνει σε επαφή το ποίμνιό της με τις ουμανιστικές αρχές του Χριστιανισμού και συμβάλλει στην ανάπτυξη των ανθρωπιστικών ιδεών, μέσω των διαφόρων δραστηριοτήτων που αναλαμβάνει για την ανακούφιση των συνανθρώπων μας.
- Οι διάφορες οργανώσεις, όπως αθλητικοί σύλλογοι, καλλιτεχνικές ομάδες, ομάδες εθελοντισμού κ.α., που προωθούν το αίσθημα της συλλογικότητας και ταυτόχρονα αναλαμβάνουν δράση μέσω διαφόρων εκδηλώσεων που στόχο έχουν την ενίσχυση των αξιών του ανθρωπισμού.

Επίλογος

Ευχή να πολλαπλασιαστούν τέτοιες κινήσεις ανθρωπιάς, από τη μια για να βοηθηθούν όσοι συνάνθρωποί μας έχουν ανάγκη, και από την άλλη να έρχονται όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε επαφή με τις αξίες του ανθρωπισμού.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2008

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

[...]

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη *παράδοση*, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, *Δοκιμές*, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

1. ψεγάδια: ελαττώματα

2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή

3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη

4. ροπές: απόψεις

5. παρωχημένα: ξεπερασμένα

6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου

7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **«Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».**

Μονάδες 10

B2.

α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη:

σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο Γιώργος Σεφέρης αναφέρεται στη σημασία της παράδοσης και τους αμφισβητίες της. Αρχικά, υποστηρίζει ότι αποτελεί ίδιον της ελληνικής φύσης η επαφή του λαού μας με άλλους και η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων. Στη συνέχεια, τονίζει πως περίοπτη θέση στη διαδρομή του αποτελεί η σύζευξη του παρόντος με το παρελθόν. Ο συνδυασμός αυτός εξασφαλίζει συναισθηματική πληρότητα και δύναμη για την αντιμετώπιση οποιωνδήποτε συμφορών. Κυριαρχούν, όμως, λόγω της τεχνοκρατικής αντίληψης, αντιπαράδοσιακές απόψεις, οι οποίες θεωρούν ξεπερασμένα τα επιτεύγματα του παρελθόντος. Τέλος, αναφερόμενος στην επικρατούσα απαξία της ανθρώπινης προσωπικότητας και τον ψυχικό μαρασμό, αιτιολογεί τις απόψεις των αρνητών της παράδοσης.

B1. Με τη συγκεκριμένη φράση ο Σεφέρης, αν και δεν παραγνωρίζει τις όποιες αδυναμίες και τα ελαττώματα που εντοπίζονται στην ιδιοσυγκρασία του λαού μας, εκφράζει τη βαθιά του πίστη στις δυνατότητές του. Θεωρεί ότι ο ελληνικός λαός είναι σε θέση να ξεπερνάει τις όποιες δυσκολίες και τα εμπόδια, να ωριμάζει πνευματικά, να εμβαθύνει στην πολιτιστική του εξέλιξη, να κατανοεί και να ερμηνεύει τη γύρω του πραγματικότητα και να αντιμετωπίζει με αισιοδοξία τις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος.

B2.

α)

Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό-βιωματικό χαρακτήρα, καθώς καταγράφει παρατηρήσεις, προβληματισμούς, ιδέες, εμπειρίες και συναισθήματα του δοκιμιογράφου. Στοιχεία που αποκαλύπτουν αυτό είναι:
«Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε... όταν τον ακρωτηριάσουν».
«Και η προσωπική μου εμπειρία μου... ανθρώπων».

β)

- Δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει.
- Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος
- Τείνουν να κατακερματίσουν τη ψυχή του ανθρώπου.

B3.

- Οι **εφευρέσεις** νέων φαρμακευτικών ουσιών έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του μέσου όρου ζωής.
- Η **εμπειρία** του στο χώρο των πωλήσεων τον βοήθησε στην επαγγελματική του αποκατάσταση.
- **Αμφιταλαντεύεται** αν θα επιλέξει αυτό το επάγγελμα, που θα του εξασφαλίσει επαγγελματική αποκατάσταση ή αυτό που θα του προσφέρει ψυχική ικανοποίηση.
- Η κυριαρχία του **τεχνοκρατικού** πολιτισμού έχει απομακρύνει τους ανθρώπους από τις αξίες του ανθρωπισμού.
- Παθαίνει συχνά κρίσεις **πανικού**, γι' αυτό κατέφυγε σε έναν ειδικό, προκειμένου να θεραπευτεί.

B4. σταυροδρόμι: σταυρός + δρόμος
παράδρομος, σταδιοδρομία, αεροδρόμιο
αποκαλυπτικές: από + καλύπτω
ανακάλυψη, προκάλυψη
βιολογικό: βίος + λόγος
διάλογος, απολογισμός
παράδοση: παρά + δίνω
δοσοληψία, αναμεταδότης
υπόδικη: υπό + δίκη
διάδικος, δικογραφία

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό - πληθυντικό, β' πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Ύφος: επίσημο, σοβαρό

Προοσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνδημότες,

Ενδεικτικός πρόλογος: Ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας αισθάνομαι την ανάγκη να επικοινωνήσω μαζί σας για ένα θέμα που απασχολεί ζωηρά την ελληνική κοινωνία και τους νέους ιδιαίτερα, τους λόγους που απομακρύνουν εμάς τους νέους από την παράδοση, και να προτείνω τρόπους λειτουργικής επανασύνδεσής μας με αυτή.

Εναλλακτικός πρόλογος: Αφορμή της ομιλίας μου στάθηκε ο σημερινός διαγωνισμός τραγουδιού της Eurovision, στον οποίο η Ελλάδα για πολλοστή φορά συμμετέχει με ένα τραγούδι γραμμένο στην αγγλική γλώσσα και επηρεασμένο από ευρωπαϊκούς ρυθμούς και μελωδίες. Το γεγονός αυτό με προβλημάτισε και με παρακίνησε να διερευνήσω τις αιτίες που απομακρύνουν εμάς τους νέους από την παράδοσή μας, και να συμβάλλω στην επανασύνδεσή μας με αυτή.

Σύντομη τεκμηρίωση του δεδομένου: Πράγματι, οι νέοι έχουν απομακρυνθεί σε μεγάλο βαθμό από την παράδοση και αυτό φαίνεται από τον τρόπο ψυχαγωγίας, διασκέδασης και ομιλίας (τέχνες, γράμματα – επιστήμες, επιφυλακτικότητα και συχνά άκριτη απόρριψη του ιστορικού παρελθόντος, υιοθέτηση ξενόγλωσσων στοιχείων), στον τρόπο συμπεριφοράς μεταξύ τους και απέναντι στις παλαιότερες γενιές αλλά και στην αρνητική στάση τους σε παραδοσιακά εθνικά σύμβολα.

Α' ερώτημα: Αιτίες που απομακρύνουν τους νέους από την παράδοση.

§ Προγονοπληξία: οι νέοι, βλέποντας πολλούς να προσκολλώνται στο παρελθόν κατά τρόπο άγονο και τυπικό και να εξιδανικεύουν κάθε παραδοσιακό στοιχείο, ζωντανό ή νεκρό, απορρίπτουν ολόκληρο το παραδοσιακό εποικοδόμημα και στρέφονται σε καθετί νεωτεριστικό, με αποτέλεσμα να αποκόπτονται από τις ρίζες τους.

§ Προοδοπληξία, δηλαδή τυφλή αποδοχή κάθε νέου ή ξένου στοιχείου. Συγκεκριμένα, ο νέος, αντιμετωπίζοντας καθετί καινούριο, έλκεται ακατανίκητα από αυτό και το ενστερνίζεται εύκολα, χωρίς να σκεφτεί αν αυτό τον αποκόπτει ή όχι από την παράδοση. Από την άλλη, η ξενομανία, όπως αυτή προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε., ο μιμητισμός γλωσσικών ιδιωμάτων, τρόπων συμπεριφοράς, σκέψης, θεώρησης, γενικότερα, της ζωής, εξορίζουν κάθε παραδοσιακό στοιχείο, που αποτελεί συνδετικό κρίκο με το ιστορικό παρελθόν.

§ Τεχνοκρατία: Το διάχυτο υλιστικό πνεύμα, που αποτελεί τον αντίποδα της παράδοσης, οι ευκολίες και οι υποσχέσεις του τεχνικού πολιτισμού λειτουργούν ως μαγνητικός πόλος για τους νέους οι οποίοι περιστρέφονται γύρω από αυτόν. Η αποθέωση του χρήματος και ο εύκολος πλουτισμός, η χρησιμοθηρική αντιμετώπιση όλων των αγαθών αλλά και της πνευματικής παραγωγής, η υπερκαταναλωτική υστερία, σε συνδυασμό με τον υλικό παράδεισο που υπόσχεται η τεχνοκρατία, δημιουργούν αγκυλώσεις στην αποδοχή της παράδοσης.

Μεταβατική παράγραφος: Η κατάσταση που σας περιγράφω, κυρίες και κύριοι, είναι άκρως ανησυχητική, γι' αυτό το λόγο κρίνω αναγκαία τη σωστή αντιμετώπιση της παράδοσης, που θα επανασυνδέσει εμάς τους νέους δημιουργικά με το ζωντανό ιστορικό παρελθόν.

Β' ερώτημα: τρόποι επανασύνδεσης με την παράδοση.

§ Κριτική στάση απέναντι στην παράδοση: ούτε παντελής αποδοχή της ούτε άκριτη απόρριψή της, αλλά επιλογή των ζωντανών στοιχείων που συντελούν στην προώθηση και εξέλιξη της ζωής, σεβασμός και απόρριψη των νεκρών στοιχείων, για να επανασυνδεθούμε ως νέοι, λαός και έθνος με την παράδοση. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια οφείλουν να σταθούν οι κοινωνικοί φορείς, η οικογένεια, το σχολείο, ο γραπτός και ηλεκτρονικός τύπος.

§ Διαφύλαξη της παράδοσης με τη βοήθεια της Ιστορίας, της Λαογραφίας, της Αρχαιολογίας, ίδρυση μουσείων, μουσικές εκδόσεις, φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό. Οικονομική και ηθική ενίσχυση των πολιτιστικών παραδοσιακών συλλόγων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Πολιτεία.

Επίλογος: Η παράδοση δεν είναι κάτι στατικό αλλά εξελίσσεται καθημερινά. Γι' αυτό το λόγο εμείς οι νέοι οφείλουμε να σταθούμε κριτικά απέναντι σε κάθε ξενικό, νεωτεριστικό αλλά και παραδοσιακό μας στοιχείο, για να είμαστε συνεχιστές και δημιουργοί της ελληνικής παράδοσης.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας...

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2009

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου είναι ότι σου προτείνει έναν πόλεμο έντιμο: Διαλέγεις τα βιβλία που θέλεις· μόνα τους εκείνα, όταν διαθέτεις ηθική υγεία, σε παρακινούν, κι' άθελά τους ακόμα, να διαβάσεις άλλα, αντίθετα, για να μορφώσεις γνώμη, να συγκρίνεις, να διαφωτιστείς, να επιβεβαιώσεις την προσωπική σου αυτοτέλεια, να μη γίνεις ετερόφωτος, ετεροκίνητος. Έτσι, με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου, όπου κανένας δεν ρητορεύει από «θέσεως ισχύος», γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμιά αστυνομική δύναμη. Δικαίωμά σου να κρίνεις και τους μέγιστους, υπό προσωπική σου ευθύνη. Μ' αυτή την έννοια και μόνο — δηλαδή με την υψηλότερη — μπορεί κανένας να μιλάει, όπως συνηθίζεται, για «δημοκρατία των Γραμμάτων». Δεν είναι καθεστώς ακέφαλο: οι άριστοι διαλάμπουν, και σε κλίμακα διεθνή. Αλλά δεν σε υποχρεώνει, δηλαδή δεν σε υποτάσσει, κανένας τους.

Η αρετή τούτη γίνεται εντονότερα αισθητή σε καιρούς πολιτικά σκοτεινούς ή ισκιωμένους, όταν τα μαζικά μέσα επικοινωνίας μπαίνουν αυθωρεί¹ στην υπηρεσία του σατραπισμού². Το βιβλίο τότε, ως ελεύθερη έκφραση ιδεών, ή απαγορεύεται — κι αυτό γίνεται τότε πανηγυρική εκδήλωση αδυναμίας των κρατούντων — ή απομένει μόνο του να διασώζει την αξιοπρέπεια των συνειδήσεων. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τού στήνουν πολιορκία στενή, για να το παραμερίσουν, να το υποκαταστήσουν. Όταν το πετυχαίνουν, αυτό πληρώνεται πανάκριβα από τον άνθρωπο, με αντίτιμο το αυτεξούσιό του. Δοκιμάστε όμως να χρησιμοποιήσετε το βιβλίο ως μέσο προπαγάνδας: Αναδίνει αμέσως μιαν αποφορά³ σ' ακτίνα μακρύτατη, ειδοποιεί. Είναι, θα έλεγε κανένας, μαγική, ακατάλυτη, η ζώνη που περιβάλλει την αγνότητα του βιβλίου.

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε πως ο πολιτισμός μας έχει παρεκκλίνει, αν δεν έχει πάρει ολότελα στραβό δρόμο κάτω από την επίδραση σκοτεινών εκμεταλλευτών. Μόνη ελπίδα να διορθωθεί η πορεία του, όσο θα είναι ακόμα καιρός, το βιβλίο. Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία. Σήμερα πρέπει ένας άλλος λόγος, ακόμα πιο κρίσιμος, να ειπωθεί: Πως ο κόσμος, αν σωθεί, θα το χρωστάει στο βιβλίο. Γιατί αυτό το γκόλφι⁴ της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια, να εξυγιαίνει την ατμόσφαιρα, να οπλίζει τη λυτρωτική φαντασία, να ξυπνάει την αυτογνωσία, ν' ανάβει το μάτι, να στυλώνει το φρόνημα, να ψυχώνει το

¹ αυθωρεί: ευθύς, αμέσως

² σατραπισμός: δεσποτισμός, αυταρχισμός

³ αποφορά: δυσάρεστη οσμή, κακοσμία

⁴ γκόλφι: εγκόλπιο, φυλακτό

χέρι. Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο.

Άγγελου Τερζάκη , *Ταραγμένες Ψυχές*, Οι Εκδόσεις των Φίλων ,
Αθήνα 1993, σσ. 155-156

- A.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1.** Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου:

...με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου ...

Μονάδες 11

- B2. α)** Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε το συγκεκριμένο τρόπο πειθούς στο κείμενο και να αιτιολογήσετε τη χρήση του.

Μονάδες 4

β) Να βρείτε τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 4

- B3. α)** Να γράψετε ένα *αντώνυμο* για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
ετερόφωτος, ελέγξιμος, ευθύνη, ελεύθερη, αδυναμία.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα *συνώνυμο* για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
αρετή, γνώμη, ισχύς, περιφρουρώ, φρόνημα.

Μονάδες 5

- B4.** Να αναγνωριστεί το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στις παρακάτω προτάσεις και να μετατραπεί η καθεμιά σύνταξη στην αντίθετή της:

α) «...γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμιά αστυνομική δύναμη.»

β) «Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο».

Μονάδες 6

- Γ.** Συχνά παρατηρείται πολλοί μαθητές να καταστρέφουν τα σχολικά τους βιβλία στα προαύλια των σχολείων κατά το τέλος του σχολικού έτους. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα να αιτιολογήσετε το παραπάνω φαινόμενο και να αναφερθείτε στους τρόπους που θα συμβάλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

Πλαγιότιτλοι

1η παράγραφος:

Η κυρίαρχη προσφορά του βιβλίου: ο διάλογος

2η παράγραφος:

Το βιβλίο φάρος ελευθερίας στον πολιτικό σκοταδισμό

3η παράγραφος:

Το βιβλίο ελπίδα πολιτιστικής ανάτασης

Περίληψη

Το κείμενο αναφέρεται στην προσφορά του βιβλίου. Αρχικά, τονίζεται ως σημαντικότερη αρετή του ότι θωρακίζει ηθικά την προσωπικότητα και καλλιεργεί το διάλογο, αναιρώντας την αυθεντία και προωθώντας την κριτική ικανότητα, με αποτέλεσμα τη διασφάλιση της δημοκρατίας του Πνεύματος. Κυρίως σε δύσκολες πολιτικά εποχές, όταν τα μέσα λειτουργούν αυταρχικά και υπονομεύουν το ρόλο του, το βιβλίο περιφρουρεί την ελευθερία των ιδεών και τη συνειδησιακή αξιοπρέπεια, λειτουργώντας προειδοποιητικά σε κάθε προσπάθεια περιθωριοποίησής του. Για το λόγο αυτό, είναι η μόνη ελπίδα διάσωσης του πολιτισμού από την ιδιοτέλεια, γεγονός που επιβεβαιώνει και ο Βολταίρος. Τέλος, εξάιρεται η προσφορά του βιβλίου, καθώς διανθίζει την ανθρώπινη προσωπικότητα με ψυχικές και πνευματικές αρετές.

B1. Το βιβλίο ήταν ανέκαθεν ένας προνομιακός χώρος έκφρασης και αντιπαράθεσης ιδεών, απόψεων και θεωριών. Η προσέγγισή του οξύνει τις πνευματικές δυνάμεις του ανθρώπου και αναπτύσσει την ικανότητά του για τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία, στοιχεία που συνιστούν το θεμέλιο λίθο ενός εποικοδομητικού διαλόγου. Η δυνατότητα για πολυπρισματική θέαση της πραγματικότητας που προσφέρει λόγω των διαφορετικών, ακόμη και αντίθετων οπτικών των συγγραφέων επιτρέπει στο άτομο να αποδεσμευτεί από προκαταλήψεις, δογματισμούς και κάθε φραγμό στην επικοινωνία του με τους γύρω του. Συνεπώς, το βιβλίο παρέχοντας γνώσεις, καλλιεργώντας την κρίση και οξύνοντας τη σκέψη του αναγνώστη, προάγει το διάλογο ως αναπόσπαστο στοιχείο του ανθρώπινου πολιτισμού.

B2.

α) Επίκληση στην αυθεντία συναντάμε στη φράση:

«Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία».

Με το συγκεκριμένο τρόπο πειθούς τα λεγόμενα του συγγραφέα αποκτούν κύρος και εγκυρότητα· ενδυναμώνεται η ισχύς της θέσης του ότι μοναδική ελπίδα βελτίωσης της πορείας του πολιτισμού είναι το βιβλίο. Ο Τερζάκης, λοιπόν, αξιοποιώντας τη ρήση του Βολταίρου καταδεικνύει ως πάγια και καθολική αξία το βιβλίο.

β) Ενδεικτικά παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου από το σύνολο του κειμένου αποτελούν τα εξής:

«σου προτείνει έναν πόλεμο έντιμο»

«να μη γίνεις ετερόφωτος»

«όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου»

«Δεν είναι καθεστώς ακέφαλο»

«σε καιρούς πολιτικά σκοτεινούς ή ισκιωμένους»

«Γιατί αυτό το γκόλφι της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια».

B3.

α) ετερόφωτος ≠ αυτόφωτος
ελέγξιμος ≠ ανεξέλεγκτος, αυθαίρετος
ευθύνη ≠ δικαίωμα, ανευθυνότητα
ελεύθερη ≠ ανελεύθερη, δεσμευμένη
αδυναμία ≠ ισχύς, δύναμη

β) αρετή = προτέρημα, αξία
γνώμη = άποψη, κρίση
ισχύς = δύναμη
περιφρουρώ = προασπίζω
φρόνημα = ηθικό, ιδεολογία

B4.

α) Πρόκειται για ενεργητική σύνταξη. Η πρόταση σε παθητική σύνταξη θα έχει την ακόλουθη μορφή:

«... γιατί εδώ η αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν περιφρουρείται από καμιά αστυνομική δύναμη».

β) Πρόκειται για παθητική σύνταξη. Η πρόταση σε ενεργητική σύνταξη θα έχει την ακόλουθη μορφή:

«Ο άνθρωπος δε θα χάσει τη μάχη, ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο».

Γ.

Ανάλυση του θέματος:

Δεδομένο: Καταστροφή βιβλίων μετά το τέλος του σχολικού έτους.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο

- Τίτλος
- Ύφος: οικείο, φιλικό, σοβαρό, διδακτικό.
- Ρηματικά πρόσωπα: α' πληθυντικό. γ' ενικό και πληθυντικό.
- Τρόποι πειθούς: επίκληση στη λογική.
- Γλώσσα: αναφορική, λογική και ίσως διανθισμένη με νεανικές εκφράσεις.

Ζητούμενα:

- α) Ποιοι λόγοι ευθύνονται για την καταστροφή του σχολικού βιβλίου.
- β) Ισόρροπη χρήση βιβλίου και ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης.

Τίτλος:

«Η ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

εναλλακτικά

«Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ»

εναλλακτικά

«ΤΙ ΜΑΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΕΙ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΑΖΙ;»

εναλλακτικά

«ΠΟΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΘΑ ΚΑΨΕΤΕ ΦΕΤΟΣ;»

Πρόλογος:

Περιγραφή, ανάδειξη μιας παγιωμένης πρακτικής στο τέλος του σχολικού έτους, της καταστροφής με ποικίλους τρόπους των σχολικών βιβλίων. Επισημαίνουμε πως η καταστροφή δεν περιορίζεται μόνο στο κάψιμο αλλά και στο σχίσιμο, το γράψιμο και την αφαίρεση σελίδων εκτός της διδακτέας ύλης. Μπορεί να τονιστεί, επίσης, πως η πρακτική του καψίματος των βιβλίων ήταν σύνηθες φαινόμενο στα ολοκληρωτικά – αυταρχικά καθεστώτα, άρα δε συνάδει με το δημοκρατικό ήθος.

Α' ερώτημα

(Αιτίες που ευθύνονται για την καταστροφή των βιβλίων.)

- Ο μαθητής αισθάνεται καταπιεσμένος από τους παράγοντες της Εκπαίδευσης (γονείς, καθηγητές, σχολικό περιβάλλον, εξεταστικό σύστημα) και πιστεύει ότι έτσι εκτονώνεται ψυχικά και εκδικείται, κατά τη γνώμη του, ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα.
- Αμφισβητεί το εκπαιδευτικό σύστημα και τις επαγγελματικές προοπτικές που του παρέχει, βιώνει την αγωνία για το μέλλον, καθώς η περίοδος της ξέγνοιαστης ζωής ολοκληρώθηκε.
- Ο μαθητής μαζοποιείται, ακολουθεί το συρμό και το «έθιμο» καταστροφής των βιβλίων. Ακόμη και αν διαφωνεί με τα τεκταινόμενα, αναγκάζεται να συρθεί σε ενέργειες και πράξεις που δεν τον εκφράζουν από φόβο μήπως αποκλεισθεί από τον περίγυρό του. Από την άλλη, πολλοί μαθητές επιδεικνύουν μία κακώς νοούμενη «λεβεντιά», προσπαθώντας να ξεχωρίσουν από τους συμμαθητές τους. Τέλος, άλλοι μαθητές, καλυπτόμενοι από την ανωνυμία του συνόλου, καταστρέφουν τα βιβλία, γνωρίζοντας ότι δε θα υποστούν συνέπειες.
- Έλλειψη ηθικών αξιών και αρχών. Η οικογένεια και το σχολείο δείχνουν ολιγωρία όσον αφορά τη στάση των μαθητών απέναντι στο βιβλίο και ευρύτερα στη δημόσια περιουσία. Αδιαφορούν για την ηθικοπλαστική καλλιέργεια των νέων. Οι μαθητές δεν μπορούν να συνειδητοποιήσουν τη δωρεά της δωρεάν παιδείας, ασεβούν κατάφωρα στο βιβλίο, που η Πολιτεία τούς παρέχει απλόχερα.

- Κακογραμμένα βιβλία, με πλήθος ανορθογραφίες και ασυνταξίες, που καταβασανίζουν τους μαθητές και τους οδηγούν σε αυτήν την παραβατική συμπεριφορά και στάση. Το περιεχόμενο πολλών βιβλίων είναι επιστημονικά παρωχημένο και γι' αυτό το λόγο απορρίπτεται από πολλούς μαθητές. Η ευτελής ποιότητα του χαρτιού σε συνδυασμό με την έλλειψη παραστάσεων σχετικών με το περιεχόμενό τους συντελούν στη γενικότερη απαξίωση του σχολικού βιβλίου.
- Το σχολικό βιβλίο απαξιώνεται λόγω της κυριαρχίας των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης. Η εύκολη και ευχάριστη πρόσβαση στην τηλεόραση, στο ραδιόφωνο και, κυρίως τα τελευταία χρόνια, στο Διαδίκτυο, με τον τεράστιο όγκο πληροφοριών που διαρκώς ανανεώνεται και εμπλουτίζεται, απομακρύνουν τους μαθητές από τα συμβατικά μέσα μετάδοσης της γνώσης.

Μετάβαση: Επειδή ακριβώς παρατηρείται αυτή η κυριαρχία των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης, και το βιβλίο απαξιώνεται διαρκώς, επιβάλλεται η αρμονική συνύπαρξή τους.

Β' ερώτημα

(Τρόποι που θα συμβάλλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου και των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης).

- Παιδεία – αγωγή: Η οικογένεια, το σχολείο αλλά και οι πνευματικοί άνθρωποι οφείλουν να καλλιεργήσουν στους μαθητές τις ηθικές αρχές και αξίες που θα οδηγήσουν στο σεβασμό ενός πνευματικού και πολιτιστικού αγαθού. Ταυτόχρονα, είναι απαραίτητο να οξύνουν την κριτική ικανότητα των μαθητών, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να αξιολογήσουν και να αποτιμήσουν τόσο την προσφορά του βιβλίου όσο και των ηλεκτρονικών μέσων πληροφόρησης και γνώσης, τοποθετώντάς τα στην ίδια αξιολογική κλίμακα.
- Τα Μ.Μ.Ε., απεκδυόμενα του διασκεδαστικού τους και του ψυχοκτόνου ρόλου τους, επιβάλλεται να αρθούν στο ύψος της κοινωνικής και εκπαιδευτικής διαπαιδαγώγησης των μαθητών. Τέλος, το Διαδίκτυο είναι σε θέση να προβάλλει το βιβλίο, γενικότερα, ενημερώνοντας τους χρήστες του για νέες εκδόσεις αλλά και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αγοράσουν βιβλία νέων ή δυσεύρετων εκδόσεων μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου, συμβάλλοντας έτσι στη αρμονική συνύπαρξή τους.

Επίλογος: Προτροπή στους συμμαθητές μας να αναγνωρίσουν την προσφορά του βιβλίου και να το τοποθετήσουν σε ίση μοίρα με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης. Έκκληση στους συμμαθητές να σεβαστούν τα βιβλία του σχολείου και ή να τα επιστρέψουν σε καλή κατάσταση στη σχολική μονάδα ή, τουλάχιστον, να τα στείλουν για ανακύκλωση με πρωτοβουλία του δεκαπενταμελούς συμβουλίου.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2010

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με τον όρο *αυτομόρφωση* περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. Σε αυτή την ατομική, και πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολη, πορεία κατάκτησης νέων γνώσεων, δεν ενεργεί μόνος του, όπως θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση το πρώτο συνθετικό της λέξης *αυτο-μόρφωση*. Ο άνθρωπος δεν δραστηριοποιείται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Βρίσκεται δηλαδή σε **συνεχή** επικοινωνία με τους άλλους, σε επαφή και ανταλλαγή με τους επίσημους ή ανεπίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με ποικίλους οργανισμούς και κέντρα κατάρτισης, ακόμη και όταν οι νέες τεχνολογίες του επιτρέπουν να μαθαίνει και να εργάζεται σε φυσική απόσταση από τους άλλους.

Με αυτή την έννοια, οι διαδικασίες και οι πρακτικές αυτομόρφωσης στη σημερινή εποχή δεν σημαίνουν την απουσία των άλλων, θεσμών και ατόμων, ούτε την κοινωνική απομόνωση του καθενός ατόμου, αλλά την ενεργητική στάση του, αφού το ίδιο αποφασίζει, άλλοτε αυτοβούλως και άλλοτε κάτω από την πίεση συγκεκριμένων αναγκών, να εκπαιδευθεί. Η ενεργητική στάση συνίσταται στο ότι ο άνθρωπος καλείται να διαμορφώσει μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες (οργανισμούς, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους) το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Όμως οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθιστούν την αυτομόρφωση αναγκαία για τα άτομα των σύγχρονων κοινωνιών είναι οι νέες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις και οι συνεπακόλουθες μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας. Μία από τις συνέπειες αυτών των αλλαγών είναι ότι πολλά επαγγέλματα χάνουν γρήγορα την αξία και τη **χρησιμότητά** τους, ενώ οι γνώσεις και οι δεξιότητες που τα άτομα κατέκτησαν στα πρώτα στάδια της ζωής τους καθίστανται ανεπαρκείς για το παρόν και το μέλλον. Η συνολική τεχνολογική αναδιάρθρωση της εργασιακής δραστηριότητας στερεί όλο και περισσότερο στα άτομα τη δυνατότητα να διατηρούν *μία και μοναδική* επαγγελματική ταυτότητα σε όλη τη διάρκεια της ενεργού ζωής τους. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από τις ψυχοκοινωνικές **συνέπειες** αυτής της κατάστασης για τα άτομα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους. Το γεγονός αυτό επιβάλλει στα άτομα να κατακτούν διαρκώς γνώσεις, να ανανεώνουν τις **δεξιότητές** τους, να αποκτούν γρήγορα νέες ειδικεύσεις, δηλαδή, να εκπαιδεύονται συνεχώς.

Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19^ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη **καθίσταται** επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στο χώρο (το σχολείο) και το χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Εκπαιδεύοντας Εκτός Σχολείου*, 2002 (Διασκευή)

- A1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

- B1.** Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **... οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους ...**

Μονάδες 12

B2.

- α)** Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος του κειμένου; (Η εκπαίδευση δεν νοείται ... των σχολικών τειχών) (μονάδες 4)
β) Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου του κειμένου (μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3.

- α)** Να γράψετε ένα **α ν τ ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: ατομική, επιτρέπουν, ανεπαρκείς, διαφορετικές, επεκτείνεται. (μονάδες 5)
β) Να γράψετε ένα **σ υ ν ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **συνεχή**, **χρησιμότητα**, **συνέπειες**, **δεξιότητες**, **καθίσταται**. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

- B4.** Να επισημάνετε τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα επιστημονικού λόγου στο κείμενο που σας δίνεται.

Μονάδες 6

- Γ1.** Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνετε τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές. Ειδικότερα, στην παραγωγή λόγου, κάθε άποψη γίνεται αποδεκτή, εφόσον είναι επαρκώς τεκμηριωμένη.

Πλαγιότιτλοι:

1ος Αυτομόρφωση: συνδυασμός ατόμου και κοινωνίας

2ος Συνδιαμόρφωση της εκπαίδευσης

3ος Αναγκαία η επαγγελματική ευελιξία

4ος Η εκπαιδευτική πράξη, διαδικασία διαχρονική και καθολική

Περίληψη

Το κείμενο πραγματεύεται την αυτομόρφωση, η οποία συνδράμει αποφασιστικά στην εκπαιδευτική και επαγγελματική κατάρτιση του ατόμου. Αρχικά, αφού τονίζεται η δυσκολία αυτής της διαδικασίας, αναλύεται η σχέση κοινωνικών θεσμών και φορέων εκπαίδευσης, ατόμου και νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το γεγονός αυτό απαιτεί μια διαρκή ζύμωση αυτών των παραγόντων. Οι λόγοι που καθιστούν τη δια βίου εκπαίδευση επιτακτική είναι η κυριαρχούσα τεχνοκρατία και οι αλλαγές στο εργασιακό περιβάλλον, που καθιστούν ελλειπείς τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις, ειδικεύσεις και προσόντα. Με αυτό τον τρόπο, αιτιολογείται η αναγκαιότητα για επαγγελματική ευελιξία. Κατά συνέπεια, η εκπαιδευτική αντίληψη συνιστά μια διαδικασία διαχρονική και καθολική.

B.1 Σήμερα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Αυτό συμβαίνει, λόγω της ραγδαίας επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης, που δημιουργεί συνεχώς αυξημένες ανάγκες στην αγορά εργασίας. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι πολλά από τα ήδη υπάρχοντα επαγγέλματα χάνουν τη χρησιμότητά τους, και έτσι τα άτομα αναγκάζονται να αλλάξουν επάγγελμα, κάτι που τους υποχρεώνει να ανανεώνουν διαρκώς τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους. Επομένως, είναι αδύνατο να διατηρήσει κάποιος μία και μοναδική επαγγελματική ταυτότητα στη ζωή του.

B2 α) Η τελευταία παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με αιτιολόγηση, καθώς αιτιολογείται (και τούτο επειδή...) γιατί η εκπαίδευση έχει αλλάξει μορφή.

B2 β) Η δομή της τελευταίας παραγράφου είναι η εξής:

Θεματική περίοδος: «*Η εκπαίδευση δεν νοείται ... τον 19^ο αιώνα*». Σε αυτή την περίοδο εισάγεται το θέμα της παραγράφου.

Λεπτομέρειες – Σχόλια: «*Και τούτο επειδή ... της καθημερινής ζωής*». Εδώ η συγγραφέας παραθέτει αναλυτικά όλα αυτά τα στοιχεία που στηρίζουν τη θέση της».

Κατακλείδα: «*Η εκπαιδευτική πράξη ... των σχολικών τειχών*». Στην περίοδο αυτή συνοψίζει και οδηγείται σε ένα συμπέρασμα (επομένως).

B3 α) ατομική: *συλλογική, ομαδική*
επιτρέπουν: *εμποδίζουν, παρακωλύουν*
ανεπαρκείς: *επαρκείς*
διαφορετικές: *ίδιες*
επεκτείνεται: *περιορίζεται*

B3 β) συνεχή: *αέναη, διαρκή*
χρησιμότητα: *ωφέλεια, λυσιτέλεια*
συνέπειες: *αποτελέσματα*
δεξιότητες: *ικανότητες*
καθίσταται: *γίνεται*

B4) Ο επιστημονικός λόγος χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένα στοιχεία που πιστοποιούν το είδος του. Ο επιστημονικός οφείλει να είναι **περιγραφικός, ερμηνευτικός, αποδεικτικός, απρόσωπος και αντικειμενικός**.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη παράγραφο του κειμένου ο λόγος είναι **περιγραφικός** («*Με το όρο αυτομόρφωση περιγράφουμε ...*»).

Στη δεύτερη παράγραφο η συγγραφέας **ερμηνεύει** την ενεργητική στάση του ανθρώπου για τη διαμόρφωση του περιεχομένου της διαδικασίας και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Στην τελευταία παράγραφο **αποδεικνύει** ότι η εκπαιδευτική πράξη «*δεν περιορίζεται στο χώρο και το χρόνο, αλλά εκτείνεται σε ολόκληρη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου*».

Επιπλέον, κυριαρχεί ο **απρόσωπος και αντικειμενικός** λόγος, καθώς χρησιμοποιείται γ' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο σε ολόκληρο το κείμενο, ενώ επικρατεί η λογική χρήση της γλώσσας και όχι η συγκινησιακή («*Με αυτή την έννοια... να εκπαιδευθεί*»).

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Άρθρο σε σχολική εφημερίδα

Ύφος: σοβαρό αλλά και οικείο, γλώσσα αναφορική.

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό – πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τίτλος: «**ΑΥΤΟΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΖΩΗ**»

«**Η ΓΝΩΣΗ ΤΩΡΑ ΞΕΚΙΝΑ**»

Πρόλογος: Με αφορμή την τελετή αποφοίτησης που θα διοργανωθεί στη σχολική μονάδα μετά το τέλος των απολυτήριων εξετάσεων, ο αρθρογράφος προβληματίζεται για το αν η εκπαιδευτική διαδικασία σταματάει στο Λύκειο ή χρειάζεται να συνεχισθεί σε όλη τη διάρκεια της ζωής του.

(Εναλλακτικά): Ο άνθρωπος, ως πολυσύνθετο ον (κοινωνικο-πολιτικό), έχει την ανάγκη να ενταχθεί ομαλά μέσα στο κοινωνικό σύνολο, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις πολυειδείς ανάγκες. Αυτό μπορεί να το πετύχει με την αυτομόρφωσή του.

Κύριο μέρος:

Σύντομος ορισμός της έννοιας αυτομόρφωσης.

Α' ερώτημα: **Η σημασία της αυτομόρφωσης.**

Η σημασία της αυτομόρφωσης αναδεικνύεται μέσα από την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ζωής:

- Επαγγελματικές ανάγκες, που απαιτούν διαρκή επιμόρφωση.
- Χρήση νέων τεχνολογιών.
- Κοινωνικές πολιτικές, οικονομικές συνθήκες (φαινόμενα ρατσισμού, αποχή από τις δημοκρατικές διαδικασίες, δυσμενείς οικονομικές συγκυρίες που προκαλούν βιοτικά προβλήματα, μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος, και υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής.
- Ανάπτυξη των Μ.Μ.Ε. και του Διαδικτύου, που απαιτεί οξυμένη κριτική ικανότητα, για να αντιμετωπιστεί ο καθημερινός καταγισμός πληροφοριών.

Β' ερώτημα: **Τρόποι πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου.**

Στόχος: Μελέτη Γλώσσας, Ιστορίας, Πολιτισμού - Τεχνών (Λογοτεχνίας, Θεάτρου, Κινηματογράφου), Επιστημονικής και Τεχνολογικής γνώσης και, γενικότερα, των πνευματικών επιτευγμάτων του ανθρώπου.

Μέσα:

- Οικογένεια, ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης: συζητήσεις ποικίλου περιεχομένου με τα άλλα μέλη της οικογένειας.
- Θεσμοθετημένα από το Κράτος Δια βίου Εκπαίδευση, Ανοικτό Πανεπιστήμιο, επιμορφωτικά σεμινάρια, προγράμματα μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ., προώθηση του θεσμού των πολύ-πολιτισμικών σχολείων, κέντρα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας.
- Ορθολογική χρήση Διαδικτύου, πληροφόρηση από τα Μ.Μ.Ε. (ανάγνωση εφημερίδων και περιοδικών, παρακολούθηση ντοκιμαντέρ πολύ-πολιτισμικού και επιστημονικού περιεχομένου, συζητήσεις πολιτικού, επιστημονικού, κοινωνικού, εθνικού, ψυχολογικού ενδιαφέροντος).
- Επισκέψεις σε μουσεία – εκθέσεις βιβλίου, ζωγραφικής.
- Ταξίδια στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, επαφή με τη φύση - αγροτουρισμός, προγράμματα κοινωνικού τουρισμού.
- Συμμετοχή σε πολιτιστικούς, λαογραφικούς, επιστημονικούς συλλόγους.

Επίλογος: Από τα παραπάνω, λοιπόν, κρίνεται απαραίτητη η αυτομόρφωση του ανθρώπου ως το μόνο αποτελεσματικό εφόδιο για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι και ειδικότερα οι νέοι, για να βαδίσουν στο δρόμο της επιτυχίας, στην προέκταση της οποίας βρίσκεται η ευτυχία.

(Εναλλακτικά): Ευχή στους συμμαθητές για επιτυχία στις εξετάσεις και επισήμανση ότι αυτές αποτελούν αφετηρία και όχι τερματισμό της προσπάθειας για να κατακτήσει ο νέος τη γνώση.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2011

ΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι δεδομένο ότι το διαδίκτυο έφερε μια πιο ισότιμη πρόσβαση στη γνώση. Ζούμε ένα κύμα εκδημοκρατισμού της γνώσης. Παλιότερα, για να δει κανείς τη βιβλιοθήκη του Κέμπριτζ, έπρεπε να ταξιδέψει χιλιάδες χιλιόμετρα. Σήμερα, μπορεί να βρει τα βιβλία της από το γραφείο του. Παλιότερα, έπρεπε να έχει κάποιος λεφτά για να παρακολουθήσει μαθήματα του MIT¹. Σήμερα, έρχονται διαδικτυακά στο σπίτι του.

Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες. Η μία είναι η άρνηση της τεχνολογίας, εξαιτίας των πιθανών κινδύνων που έχει η ανάπτυξή της. Ο Πολ Βιρίλιο, για παράδειγμα, έγραψε την «Πληροφοριακή Βόμβα». Είναι σίγουρος ότι η κοινωνία της γνώσης ενέχει κινδύνους, αλλά άγνωστους. Δεν τους ξέρει, αλλά...υπάρχουν. Η δεύτερη γκρίνια έχει να κάνει με τα «παιδάκια της Αφρικής». Το ακούμε για κάθε νέα τεχνολογία: «Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ², όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;». Το επιχείρημα έχει εν μέρει λογική. Πραγματικά «τι να το κάνεις το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, αν δεν έχεις Αλτσχάιμερ;». Αν όμως αποκτήσεις, το πρώτο που ξεχνάς είναι τα «παιδάκια της Αφρικής». Η τρίτη γκρίνια έχει να κάνει με το διαβόητο «ψηφιακό χάσμα». Βέβαια, καμιά τεχνολογία, καμιά επιστημονική επανάσταση δεν διαχέεται αμέσως σε όλη την υφήλιο. Ο Γουτεμβέργιος τύπωσε την πρώτη Βίβλο το 1455· ωστόσο στην Ελλάδα η τυπογραφία ήρθε στις αρχές του 19ου αιώνα. Όσο για το τυπωμένο βιβλίο, ακόμη πασχίζουμε να γίνει κτήμα του ελληνικού λαού. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι η επανάσταση έγινε και ακόμη προχωρεί. Εξάλλου, αυτοί που μιλούν για ψηφιακό χάσμα στην Αφρική πρέπει να αναλογιστούν ποιο είναι το τυπογραφικό χάσμα του δυτικού κόσμου με την Αφρική.

Πολύ περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να μετέχουν ισότιμα στην κοινωνία της γνώσης και πλέον όχι μόνον ως αναγνώστες, αλλά και ως συγγραφείς. Στον κυβερνοχώρο, οικονομικά και τεχνολογικά, όλοι βρίσκονται στο ίδιο σημείο εκκίνησης. Στο διαδίκτυο, το άρθρο ενός δημοσιογράφου είναι εξίσου προσβάσιμο με το άρθρο ενός πιτσιρίκου. Δηλαδή, τα δίκτυα επικοινωνιών ισοπεδώνουν παλιές ιεραρχίες της βιομηχανικής κοινωνίας και απομένει να δούμε αν θα συνθέσουν νέες. Στον κυβερνοχώρο λειτουργεί καθένας σύμφωνα με τις ανάγκες του και τις δυνατότητές του. Αυτό όμως δημιουργεί έναν κατακερματισμό της εμπειρίας που τρομάζει πολλούς. Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα. Από την άλλη, όλη αυτή η πληθώρα διαθέσιμων πληροφοριών μετατρέπεται σε άγχος. «Πληροφοριακό άγχος» το ονομάζουν κάποιοι ψυχολόγοι: «να προλάβω να δω το ένα, να διαβάσω το άλλο, να μη χάσω το τρίτο, ώστε να μην είμαι εκτός θέματος και εκτός της κοινότητας όπου ζω και λειτουργώ». Αυτό το άγχος είναι λογικό να υπάρχει και να μεγαθύνεται, όσο μεγαλώνει το ποσό των πληροφοριών που όλοι έχουμε διαθέσιμες.

Όλα αυτά είναι πραγματικά, αλλά το ίδιο θα έλεγε κι ένας μοναχός του Μεσαίωνα βλέποντας την πλημμύρα των αιρετικών κειμένων που άρχισαν να βγαίνουν από τις τυπογραφικές μηχανές. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η πληροφορική επανάσταση είναι σε μετάβαση και κάθε επανάσταση σε μετάβαση διασπείρει σύγχυση. Το παλιό δεν έχει πεθάνει και το καινούριο δεν έχει γεννηθεί.

Πάσχος Μανδραβέλης. Από τον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

¹ MIT: Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης.

² Αλτσχάιμερ: Νόσος με κυριότερο σύμπτωμα την απώλεια της μνήμης.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε. (100–120 λέξεις)

Μονάδες 25

B1. «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 60–80 λέξεων το περιεχόμενο της παραπάνω περιόδου.

Μονάδες 10

B2. α) Να αναφέρετε δύο τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου. («Σ’ αυτόν τον υπαρκτό [...] με την Αφρική»). (Μονάδες 4)

β) Να βρείτε τη δομή της ίδιας παραγράφου. (Μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«Πληροφοριακή Βόμβα»

«Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»

«Πληροφοριακό άγχος»

(Μονάδες 3)

β) Να βρείτε στο κείμενο πέντε παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας. (Μονάδες 5)

Μονάδες 8

B4. α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

πιθανών, ξεχνάς, κατακερματισμό, μετατρέπεται, διασπείρει. (Μονάδες 5)

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

υπαρκτό, άρνηση, σίγουρος, προσβάσιμο, λογικό.

(Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ1. Ως ομιλητής σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο σου με θέμα τη χρήση του διαδικτύου, να αναπτύξεις τις απόψεις σου σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να αξιοποιηθεί δημιουργικά στο πλαίσιο του σχολείου. (500–600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο αρθρογράφος αναγνωρίζει τη συμβολή του Διαδικτύου στον εκδημοκρατισμό της γνώσης, ενώ, παράλληλα, απαντά στις ενστάσεις που διατυπώνονται. Αρχικά, επιβεβαιώνει με παραδείγματα τη συμμετοχική δημοκρατία στον Κυβερνοχώρο. Στη συνέχεια, παρουσιάζει τα επιχειρήματα όσων αντιδρούν στην τεχνολογική πρόοδο, τα οποία απορρίπτει. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο αφορά το φόβο για πιθανολογούμενους κινδύνους που ενέχει η τεχνολογία. Το δεύτερο σχετίζεται με όσους χλευάζουν την εξέλιξη της τεχνολογίας στο όνομα του ανθρωπισμού, αποσυνδέοντας τις δύο έννοιες. Το τρίτο τονίζει την ανισότητα στην πρόσβαση, υποστηρίζοντας ότι θα ξεπεραστεί σταδιακά. Επιπλέον, η ισότητα στο διαδίκτυο δημιουργεί μια νέα κοινότητα πολιτών, αλλά με επιπτώσεις, όπως η πολυδιάσπαση της εμπειρίας και η αγωνία για την απορρόφηση της πληθώρας των πληροφοριών. Ολοκληρώνοντας, αποδίδει τη σύγχυση που επικρατεί στη μεταβατική εποχή που διανύουμε, εποχή ρευστότητας ανάμεσα στο παλιό και στο καινούριο.

B1. «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Πράγματι, ο προαπαιτούμενος καταλύτης για τη σύσταση και ύπαρξη ουσιαστικής επαφής και κοινωνίας μεταξύ των μελών μιας κοινότητας, οποιασδήποτε ταυτότητας, είναι οι όμοιες, για παράδειγμα, πολιτισμικές εμπειρίες. Αυτό που αποκαλούμε παράδοση, οι λογής – λογής κώδικες επικοινωνίας, η βιωμένη καθημερινότητα, η μνήμη, η γλώσσα, η αίσθηση της κοινής μοίρας οικοδομούν μια κοινή συνείδηση και το αίσθημα της συλλογικότητας.

B2.

α) Η παράγραφος αναπτύσσεται με:

1. Τη μέθοδο της διαίρεσης. Συγκεκριμένα, η διαιρετέα έννοια είναι η γκρίνια, διαιρετική βάση είναι ο υπαρκτός εκδημοκρατισμός της γνώσης και τα είδη / μέρη της διαίρεσης είναι η άρνηση της τεχνολογίας, η δευτερεύουσα σημασία του εκδημοκρατισμού της γνώσης και το ψηφιακό χάσμα.
2. Τη μέθοδο των παραδειγμάτων. Συγκεκριμένα αναφέρεται στο βιβλίο του Πολ Βιρίλιο, σε μια άποψη που αντλείται από την καθημερινή εμπειρία και σχετίζεται με τα παιδιά της Αφρικής και στην εκτύπωση της πρώτης Βίβλου από τον Γουτεμβέργιο.

β) Δομή παραγράφου:

Θεματική περίοδος: «Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες.»

Σχόλια/λεπτομέρειες: «Η μία είναι άρνηση...του δυτικού κόσμου με την Αφρική.»

Περίοδος κατακλείδα: δεν υπάρχει

B3.

- α) « Πληροφοριακή Βόμβα»: τίτλος βιβλίου
«Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»: παράθεση αυτούσιων λόγων κάποιου.
«Πληροφοριακό άγχος»: ειδική ορολογία (απ' τον χώρο της επιστήμης της ψυχολογίας).
- β) Πέντε παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας:
1. κύμα εκδημοκρατισμού
 2. ορθώνονται τρεις γκρίνιες
 3. πλημμύρα αιρετικών κειμένων
 4. η επανάσταση...προχωρεί
 5. το παλιό δεν έχει πεθάνει

B4.

- α) **πιθανών**: ενδεχόμενων
ξεχνάς: λησμονείς, αδιαφορείς
κατακερματισμό: κατατεμαχισμό, πολυδιάσπαση
μετατρέπεται: μεταβάλλεται
διασπείρει: σκορπίζει
- β) **υπαρκτό**: ανύπαρκτο
άρνηση: αποδοχή
σίγουρος: αβέβαιος
προσβάσιμο: απροσπέλαστο
λογικό: παράλογο

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο.

Ύφος: σχετικά επίσημο, καθώς ο ομιλητής δεν απευθύνεται μόνο στους συμμαθητές του.

Ρηματικά πρόσωπα: όλα, εκτός από το β' ενικό.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί καθηγητές, συμμαθητές και συμμαθήτριες,...

Πρόλογος:

- α) Σύντομη αναφορά στην ιστορία του Διαδικτύου. Μπορεί ο/η ομιλητής να αναφερθεί στην προσπάθεια του Υπουργείου Παιδείας και Δια Βίου Εκπαίδευσης να οργανώσει το Ψηφιακό Σχολείο.
- β) (εναλλακτικά και πιο άμεσα – οικεία) Αναφορά στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter), όπου οι μαθητές δαπανούν άφθονο χρόνο, αγνοώντας την προσφορά του Διαδικτύου στον τομέα της Γνώσης.
- γ) Αφορμή για την ομιλία τα γεγονότα στις χώρες του Αραβικού Κόσμου, όπου οι πολίτες εξεγέρθηκαν, αφού χρησιμοποίησαν το Διαδίκτυο ως πεδίο ανταλλαγής απόψεων και επιχειρημάτων και φορέα συνεννόησης.

Α' ερώτημα: οι υπηρεσίες που προσφέρει το Διαδίκτυο στον τομέα της Γνώσης.

Η Γνώση δεν μπορεί να περιοριστεί στο στενό κύκλο του Σχολείου. Προσεγγίζεται γενικότερα και αφορά όλους τους τομείς του επιστητού.

- Σχεδόν απεριόριστες δυνατότητες προσέγγισης της επιστημονικής γνώσης. Οι μηχανές αναζήτησης, με τις οποίες οι μαθητές είμαστε εξοικειωμένοι, παρέχουν τη δυνατότητα στον καθένα να έρθει σε επαφή με πληροφορίες που σχετίζονται με τις τεχνοκρατικές επιστήμες, τις νέες ανακαλύψεις στο χώρο της τεχνολογίας. Έτσι, οι μαθητές, και όχι μόνο, αποκτούμε ένα «πολύ-βιβλίο», που ανανεώνεται καθημερινά. Ταυτόχρονα, όμως, ανοίγει ο δρόμος για την προσπέλαση σε τομείς που σχετίζονται με την ανθρωπιστική παιδεία, και επιστήμες όπως η Ψυχολογία, η Ιστορία, η Κοινωνιολογία, η Φιλοσοφία και, φυσικά, η Λογοτεχνία. Κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει τη λειτουργία των ηλεκτρονικών εγκυκλοπαιδειών αλλά και ηλεκτρονικών λεξικών και μεταφραστών, στοιχεία που ενισχύουν άμεσα και σχετικά αξιόπιστα το πλήθος των γνώσεών μας.
- Το Διαδίκτυο, επιπλέον, μας ψυχαγωγεί, γεγονός που διευρύνει τον κύκλο της Γνώσης. Η επαφή με τις πιο εκλεκτές μορφές Τέχνης, όπως το Θέατρο, ο Κινηματογράφος, η Μουσική, οι Εικαστικές Τέχνες, ακόμη και τα κόμικς, βαθαίνει και πλαταίνει το γνωστικό πεδίο του ανθρώπου. Ας μην ξεχνάμε τις εκπληκτικές δυνατότητες που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία και δίνει την ευχέρεια στο χρήστη να περιηγηθεί ανέξοδα και άκοπα σε Μουσεία, εκθέσεις ζωγραφικής, σε αρχαιολογικούς χώρους, ακόμη και να περιηγηθεί σε πόλεις που απεικονίζονται στο Διαδίκτυο με τη βοήθεια δορυφόρου.
- Τέλος, ακόμη και οι ηλεκτρονικές σελίδες κοινωνικής δικτύωσης συμβάλλουν στον εμπλουτισμό των γνώσεών μας. Σκεφτείτε πως με την ανταλλαγή απόψεων, γνώσεων, πληροφοριών, ιδεών, επιχειρημάτων, τη δημιουργική σύγκρουση, αντιπαράθεση και διαλεκτική, κατορθώνουμε να γινόμαστε σοφότεροι και ικανότεροι από πριν, άρα και ολοκληρωμένες προσωπικότητες.

Μετάβαση: Όλα τα παραπάνω, κυρίες και κύριοι, αντιλαμβάνεστε ότι είναι εξαιρετικά χρήσιμα. Όμως, όπως συμβαίνει με κάθε τεχνολογικό επίτευγμα, το Διαδίκτυο, αν δε το χειριστούμε ορθά, μπορεί να «φυτρώσει και άνθη κακίας». Οπότε, επιβάλλεται το Σχολείο, ως κοινωνικός αλλά και ο μοναδικός θεσμοθετημένος και αξιόπιστος φορέας να συνδράμει στη δημιουργική αξιοποίηση του Διαδικτύου.

Β' ερώτημα: Τρόποι δημιουργικής αξιοποίησης του Διαδικτύου στο πλαίσιο του Σχολείου.

- Αναθεώρηση του μαθήματος της Πληροφορικής και στενή διασύνδεσή του με το διαδικτυακό χώρο. Επαφή με σελίδες επιστημονικές και όχι με υλικό επικίνδυνο για την ψυχή και την υγεία του νέου. Ενσωμάτωση της χρήσης του Διαδικτύου στην Ψηφιακή Τάξη και αξιοποίησή του στους Διαδραστικούς Πίνακες.
- Αξιοποίησή του από το διδακτικό προσωπικό, ενημέρωση, επιμόρφωση, δια βίου εκπαίδευση. Ο καθηγητής οφείλει να αντιληφθεί ότι πλέον δεν είναι η πηγή της Γνώσης, η αναμφισβήτητη αυθεντία, αλλά ο ρόλος του επιβάλλεται να είναι συμβουλευτικός και καθοδηγητικός. Αυτό επιτυγχάνεται τόσο εντός του σχολείου όσο και μέσω της τηλεεκπαίδευσης, δηλαδή της εκπαιδευτικής υποστήριξης του μαθητή στο σπίτι.
- Η ασύλληπτη ταχύτητα με την οποία εξελίσσεται η τεχνολογία και, ειδικότερα, ο Κυβερνοχώρος, δεν πρέπει να παραγκωνίσει την ανάπτυξη των ανθρωπιστικών σπουδών. Μόνο έτσι το Διαδίκτυο θα καταστεί πολύτιμο εργαλείο στα χέρια των ανθρώπων και, ειδικότερα, των μαθητών.
- Επαφή μέσω Διαδικτύου με άλλα σχολεία τόσο εντός όσο και εκτός Ελλάδας, δημιουργική συνεργασία, ανταλλαγή πληροφοριών, εκπαιδευτικών πρακτικών, γνώσεων, εμπειρίας.

Επίλογος: Προτροπή να αφιερώσουν οι μαθητές λιγότερο χρόνο στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και στις συζητήσεις σε διάφορα αθλητικές και κουτσομπολίστικες ιστοσελίδες, και να αξιοποιήσουν το σύνολο των γνώσεων που προσφέρει το Διαδίκτυο.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας, ακόμη και αν έγινα δυσάρεστος με την τελευταία αναφορά μου ...

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2012

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πανανθρώπινο μήνυμα τέχνης

Κάθε πολιτισμός έχει τα όρια και το στίγμα του στον ιστορικό χώρο και χρόνο. Μέσα ωστόσο στην ιστορία του κόσμου, το αρχαιοελληνικό αισθητικό **επίτευγμα** σημαδεύει την καταγωγή μιας τέχνης με πανανθρώπινο μήνυμα και με διαστάσεις παγκόσμιες, θα έλεγα σχεδόν εξωχρονικές. Πρώτη έκφραση της αποστασιοποίησης του ανθρώπου από την αναγκαιότητα της φύσης, χάρη στη μεταμόρφωση της ύλης σε πνεύμα, το ελληνικό πλαστικό κατόρθωμα δηλώνει την επίμονη και έλλογη προσπάθεια του καλλιτέχνη να **δαμάσει** το πάθος και τη μοίρα με τα έργα του νου και της καρδιάς, αυτά που φέρνουν τον άνθρωπο όλο και πιο κοντά στο Θεό, αυτά που τον οδηγούν δίπλα στο συνάνθρωπο.

Αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης, το αρχαίο άγαλμα (μεμονωμένο ή ως αναπόσπαστο μέρος αρχιτεκτονικού συμπλέγματος) καθαγιάζει και αγλαΐζει¹ τους χώρους της πόλης. Σήμα ανάτασης ψυχικής και ορόσημο πανάρχαιας μνήμης, θυμίζει στους πολίτες την αμέριστη ευθύνη τους για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας και ορθώνεται εγγυητής της ιστορικής αλληλεγγύης του συνόλου. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας, έτσι όπως την ονειρευόταν η νεογέννητη δημοκρατία και έτσι όπως την ορίζει η πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα στο αέτωμα του ολυμπιακού ναού. Κίνηση που αναδεικνύει τον Απόλλωνα ρυθμιστή στη διαμάχη του ανθρώπου με το ζώο, με το μυθικό Κένταυρο, στην Ολυμπία, και οργανωτή της ζωής μέσα στο φως του λόγου. Το πέρασμα από το μύθο στο λόγο έγινε, χάρη στην τέχνη, άγαλμα, θέαμα και θεωρία. [...]

Το πέρασμα από το ζώο, την άγρια φύση και τους αγρούς, στο δομημένο άστυ και στην οργανωμένη πόλη, ας πούμε τη θεϊκή **μετάβαση** από την κυνηγέτιδα Άρτεμι στην πολιάδα Αθηνά, δηλώνει με κάθε της μορφή και σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτη αυτή εγρήγορση του ανθρώπου στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος. Αυτό ίσως είναι το συνοπτικό μέγιστο μάθημα του αρχαιοελληνικού βιώματος, των ανθρώπων που πρώτοι σμίλευσαν στο ξύλο, στην πέτρα και στο μάρμαρο, τη μορφή της εσωτερικής ενατένισης, συνδυασμένη με την ιδεατή **πληρότητα** της φυσικής ομορφιάς. Μαρτυρεί για τα λεγόμενά

¹ αγλαΐζω = λαμπρύνω

μου το αινιγματώδες χαμόγελο του αρχαϊκού κούρου και η ανείπωτη έκπληξη στο βλέμμα της κόρης μέσα στην πολύπτυχη φορεσιά της.

Ιδού η απαρχή της προσπάθειας για γνώση και για αυτογνωσία, ιδού το πρώτο ερωτηματικό, το για πάντα αναπάντητο, ιδού η αυγή του μυστηρίου που οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου, δημιουργός δηλαδή θεών. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο. Το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου με τους θεούς διδάσκει η αρχαία αισθητική, στην προσπάθειά της να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή την πάντα μετέωρη και πάντα τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα, προς ένα αέναο γίγνεσθαι. Να γιατί η αρχαία τέχνη μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή: είναι η τέχνη πυξίδα και σταθερός προσανατολισμός, αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες και αγνοεί τα αδιέξοδα, γι' αυτό και εμπνέει κάθε αναγέννηση, γι' αυτό και μένει η βάση κάθε πνευματικής παλιννόστησης προς το **ουσιώδες**, δηλαδή τη δημιουργία ελευθερίας.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, *Πολιτισμός και Ελληνισμός, Προσεγγίσεις*, Αθήνα 2007, (Διασκευή)

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. **Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή.** Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μια παράγραφο (70-90 λέξεις).

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τους δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά για κάθε τρόπο (μονάδες 6).

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B3 α) **επίτευγμα, δαμάσει, μετάβαση, πληρότητα, ουσιώδες:** Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

β) **έλλογη, κοντά, συνοπτικό, φυσικής, αιχμαλωτίζει:** Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας (μονάδες 2).

Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

- Γ1.** Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Το κείμενο πραγματεύεται το διαχρονικό ρόλο της αρχαίας ελληνικής τέχνης στην πορεία της ανθρωπότητας. Αρχικά, τονίζεται ο οικουμενικός χαρακτήρας της τέχνης αυτής και η αγωνία του καλλιτέχνη να εκλογικεύσει τις μοιρολατρικές αντιλήψεις της ζωής. Τεκμήριο αυτής της προσφοράς αποτελούν τα αγάλματα, τα οποία αφενός αναπτρώνουν την ψυχή αφετέρου καταδεικνύουν την αναγκαιότητα ύπαρξης κοινωνικών δεσμών, προκειμένου να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Επιπρόσθετα, επισημαίνεται ο μοναδικός ρόλος της αρχαιοελληνικής τέχνης στη συγκρότηση μιας πολιτείας με ανεξάρτητο πνεύμα και αισθητική καλλιέργεια. Πέρα από τον πάντα επίκαιρο χαρακτήρα και την αδιαμφισβήτητη κοινωνική, αισθητική και πολιτισμική συνεισφορά της, εξάιρεται, στο τέλος, η συμβολή της στην κατάκτηση της αυτογνωσίας και της σταθερής πορείας του ανθρώπου.

Λέξεις 112

B.1 Μπορεί εύκολα κανείς να διαπιστώσει το πόσο η σύγχρονη τέχνη έχει επηρεαστεί από την αρχαία αλλά και το πόσο η αρχαία τέχνη συχνά αντανakλά τη σύγχρονη πραγματικότητα. Αποτελεί τη βάση του πολιτισμού και της εξέλιξης του ανθρώπου, καθώς, μέσα από αυτή, εκφράστηκαν σκέψεις και προβληματισμοί, κοινωνικοί και πολιτικοί πειραματισμοί, που οδήγησαν στην κατάκτηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της ελευθερίας ακόμη και του δημοκρατικού πολιτεύματος. Τα έργα της τέχνης αυτής, παραμένοντας εκφραστές των μεγάλων αυτών κατακτήσεων, υπάρχουν για να θυμίζουν διαχρονικά την αξία των ίδιων των ιδανικών, που αποτελούν ζητούμενο και της δικής μας εποχής. Γι' αυτό και η αρχαία ελληνική τέχνη, με την αισθητική της τελειότητα, παραμένει επίκαιρη και ζωντανή μέχρι σήμερα.

B2 α. Ο πρώτος τρόπος πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας είναι η **επίκληση στο συναίσθημα** «*Ιδού η απαρχή ... αέναο γίνεσθαι.*» Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί ως μέσο πειθούς την **αφήγηση** «*δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο*», την **περιγραφή** «*το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου ... προς το αέναο γίνεσθαι.*». Επιπρόσθετα, χρησιμοποιεί **ποιητική λειτουργία της γλώσσας με συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις**: «*δάμασε*», «*τέλεια μορφή*», «*ιδεατή πληρότητα*», **ερωτοαπόκριση** «*Ιδού η απαρχή της προσπάθειας ... γίνεσθαι*», **συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας** «*συντροφικό συναπάντημα, να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή*», «*η αυγή του μυστηρίου*». Με όλα αυτά τα μέσα προσπαθεί να διεγείρει το **θαυμασμό** για την αξία της αρχαίας ελληνικής τέχνης

Ο δεύτερος τρόπος πειθούς είναι η επίκληση στη λογική. Ειδικότερα, παρατηρούμε την παρουσία, ως μέσου πειθούς, ενός επιχειρήματος «*Να γιατί ... δημιουργία ελευθερίας*», με το οποίο η συγγραφέας προσπαθεί να αποδείξει – να προβάλει την αξία της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Επιπλέον, χρησιμοποιεί ως τεκμήρια εμπειρικές αλήθειες «*είναι η τέχνη πυξίδα ... δημιουργία ελευθερίας*».

- β) «το φως του λόγου, η αυγή του μυστηρίου, είναι η τέχνη πυξίδα, η νεογέννητη δημοκρατία, πνευματικής παλιννόστησης, καθαγιάζει και αγλαΐζει τους χώρους της πόλης, όρθιας σκέψης».

- B3** α) επίτευγμα: κατόρθωμα
δαμάσει: υποτάζει, ημερεύσει τιθασεύσει
μετάβαση: πέρασμα, μεταφορά
πληρότητα: ολοκλήρωση
ουσιώδες: βασικό, κύριο, θεμελιώδες
- β) έλλογη: άλογη, παράλογη
κοντά: μακριά
συνοπτικό: αναλυτικό, εκτενές
φυσικής: τεχνητής
αιχμαλωτίζει: απελευθερώσει, αποδεσμεύσει, χειραφετήσει

- B4.** Και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει ενεργητική σύνταξη
«Διαγράφει... πολιτείας»:
Τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας διαγράφονται από τον τεχνίτη.

«Δάμασε... άνθρωπο»:
Το ζώο δαμάστηκε από την ελληνική τέχνη πριν ανακαλυφθεί ο τέλειος άνθρωπος.

- Γ1. Επικοινωνιακό πλαίσιο:** Ομιλία σε ημερίδα του δήμου, ως εκπρόσωπος του σχολείου με θέμα «Τέχνη και Ζωή».
Ύφος: Σοβαρό, επίσημο.
Γλώσσα: αναφορική.
Μέσα πειθούς: επίκληση στη λογική αλλά και στο συναίσθημα.
Ρηματικά πρόσωπα: όλα, εκτός του β' ενικού.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι,

Πρόλογος: Αναφορά στη σημερινή Παγκόσμια Ημέρα για την Πολιτισμική Διαφορετικότητα, το Διάλογο και την Ανάπτυξη και σύνδεσή της με την Τέχνη, ως μέσο πολιτισμικής δημιουργίας.

Σύντομη αναφορά στην έννοια της Τέχνης

Το σύνολο της ανθρώπινης δημιουργίας με βάση την πνευματική κατανόηση, επεξεργασία και ανάπτυξη, κοινών εμπειριών της καθημερινής ζωής σε σχέση με το κοινωνικό, πολιτισμικό, ιστορικό και γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο διέπονται, ονομάζεται **τέχνη**. Η διαδικασία, η οργάνωση, η έμπνευση με σκοπό την προσπάθεια αποτύπωσης των αισθήσεων αλλά και των συναισθημάτων, αποτελούν βασικό στοιχείο έκφρασης της Τέχνης.

Καλές τέχνες: Αρχιτεκτονική, Γλυπτική, Ζωγραφική, Ποίηση, Μουσική, Χορός, Κινηματογράφος (έβδομη τέχνη), Οπτικοακουστικές Τέχνες. Επίσης, Θέατρο, Όπερα, Λογοτεχνία, Χαρακτική, Φωτογραφία (όγδοη τέχνη), Κόμικς (λεγόμενη ένατη τέχνη).

Α' ερώτημα: Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

- **Στην ψυχή:** βασική μορφή ψυχαγωγίας, χαράς. Αποτελεί καταφύγιο στις δύσκολες στιγμές. Μέσο εκτόνωσης. Δημιουργεί μέθεξη στο θέαμα, στην ακρόαση, στην ανάγνωση. Εμπλουτίζει το συναισθηματικό κόσμο, Προκαλεί αισθητική συγκίνηση, αφυπνίζει το αίσθημα του "Ωραίου".
- **Στο ήθος:** ενισχύει την πορεία του νέου προς τον κόσμο των αρετών, τη δημιουργία υγιούς ηθικής συνείδησης, μέσω της αυτοκριτικής, της αυτογνωσίας και της ετερογνωσίας, αφού το νεαρό άτομο έρχεται σε επαφή με τη ζωή ανθρώπων "*τόσο όμοιων αλλά και τόσο ανόμοιων*" με αυτόν. Συνειδητοποιεί την ηθική υπόσταση, απαλλάσσεται από φανατισμούς, προλήψεις και δεισιδαιμονίες.
- **Στο πνεύμα:** πηγή γνώσης, διδάσκει, καλλιεργεί πνευματικές ιδιότητες, οξύνει και καλλιεργεί την κριτική σκέψη, Αναπτύσσει και εξάπτει τη φαντασία και την προσοχή. Προσφέροντας καλλιτεχνικά πρότυπα, δίνει τη δυνατότητα στους νέους να ξεφύγουν από την παθητική προσέγγισή της, και να περάσουν στην ενεργή ενασχόληση με αυτή. Δίνει το έναυσμα για προσωπική καλλιτεχνική δημιουργία σε όλο το φάσμα της Τέχνης.
- **Στις κοινωνικές σχέσεις:** καλλιεργεί κοινωνικές αρετές, και δεσμούς, προβάλλει ιδανικά, όπως η φιλία, η αλληλεγγύη, συνεργασία, φιλοπατρία, σφυρηλατεί την εθνική αλλά και την οικουμενική συνείδηση. Καθοδηγεί το νέο ιδεολογικά, πνευματικά και ηθικά. Ενισχύει την πολιτική του φυσιολογία και ενδυναμώνει την αγάπη του για την ελευθερία και τη Δημοκρατία. Βοηθάει το νέο να αντισταθεί στην προπαγάνδα και στην πάσης φύσεως χειραγώγηση.
- **Υλικός τομέας:** λειτουργεί απολυτρωτικά για το νέο, αφού τον απελευθερώνει από τις υλικές δεσμεύσεις. Απομακρύνει το νέο από την πεζότητα της καθημερινής ζωής, οδηγώντας τον στην εσωτερική και ψυχική ισορροπία. Τον βοηθά να αποκτήσει υγιή περιβαλλοντική συνείδηση.

Μεταβατική παράγραφος: η σημερινή κατάσταση στο χώρο του σχολείου δεν είναι η ιδανική. Οι ώρες διδασκαλίας των καλλιτεχνικών μαθημάτων περιορισμένες, ειδικότερα στο Λύκειο. Οι μαθητές δε δίνουν την απαραίτητη προσοχή στο μάθημα. Απαξιώνουν, ειρωνεύονται τα καλλιτεχνικά μαθήματα, τις επισκέψεις σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις ή χώρους Τέχνης και Πολιτισμού. Χρησιμοποιητική προσέγγιση των μαθημάτων. Ορισμένοι καθηγητές δεν έχουν την επάρκεια (καλλιτεχνική – διδακτική) για να διδάξουν το μάθημα. Γι' αυτό το λόγο επιβάλλεται να αναθεωρηθεί ο τρόπος με τον οποίο το Σχολείο επιδιώκει να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή των νέων με την Τέχνη.

Β' ερώτημα: Πώς το σχολείο μπορεί να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή των νέων με την Τέχνη.

- Αναπροσαρμογή του αναλυτικού προγράμματος σε Δημοτικό – Γυμνάσιο – Λύκειο. Επιλογή διδακτικού προσωπικού με σαφή και αντικειμενικά κριτήρια. Δημιουργία ή υλικοτεχνική στήριξη των Εργαστηρίων για τα καλλιτεχνικά μαθήματα. Το Λύκειο να πάψει να λειτουργεί ως προθάλαμος του Πανεπιστημίου.
- Ανάθεση εργασιών ζωγραφικής, γλυπτικής, χαρακτικής, φωτογραφίας. Δημιουργία θεατρικών ομάδων, μουσικών και χορευτικών συγκροτημάτων, με έμφαση όχι μόνο στην ελληνική παραδοσιακή Τέχνη, αλλά και σε σύγχρονες μορφές παγκόσμιας εμβέλειας, ώστε να γίνει πιο προσιτή και ελκυστική στους νέους.

- Συχνότερες και ουσιαστικές επισκέψεις σε Μουσεία, Θέατρα – Κινηματογράφους, σε μνημεία «νατούρα». Το ουσιαστικό θα επιτευχθεί, από τη μία, με τη σωστή προετοιμασία (ανάθεση σε μαθητές της συγκέντρωσης ενημερωτικού υλικού γι' αυτούς τους χώρους - δράσεις) και, από την άλλη, την αποτύπωση, μετά την επίσκεψη, σε ζωγραφικούς πίνακες, ποίηση, φωτογραφία, των εντυπώσεων που σχημάτισαν οι μαθητές. Πολιτισμικές ανταλλαγές, μέσω του προγράμματος «Κομένιος» με σχολεία του εξωτερικού, συνδιοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων.
- Καλλιτεχνικοί διαγωνισμοί με συμμετοχή όλων των Λυκείων της χώρας. Η πρωτοβουλία, για παράδειγμα, που ξεκίνησε πριν μερικά χρόνια για τη δημιουργία κινηματογραφικών ταινιών («Με μια κάμερα στο χέρι») είναι καλό να επανέλθει πιο οργανωμένα.

Επίλογος: Ευχή να αποτελέσει η σημερινή ημερίδα απαρχή για τη ριζική αλλαγή για την προσέγγιση της Τέχνης από τους νέους.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2013

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τη ζωή στη Γη ο άνθρωπος ελάχιστα την σέβεται, η ζωή όμως σε άλλους κόσμους διεγείρει το ενδιαφέρον και τη φαντασία του. Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι; Ίσως όλα μαζί, **ταυτόχρονα** όμως κι ένα βαθύ αίσθημα μοναξιάς. Άλλωστε τη ζωή του εδώ ο άνθρωπος την έχει καταστήσει πιεστική και ανούσια. Περιμένει λοιπόν ένα χέρι βοήθειας και παρηγοριάς από τους πλανήτες και τα μακρινά άστρα. Ακόμη όμως και αν δεχθούμε με αισιοδοξία ότι η ζωή δεν ανθίζει μόνον στη Γη, αλλά ότι αφθονεί στο Σύμπαν, ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας ορθώνεται. Είναι ανάγκη να συνειδητοποιηθεί –όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας– ότι με τη ζωή αυτή η επικοινωνία εμφανίζεται, για το ορατό τουλάχιστον μέλλον, ανέφικτη.

Με τη ζωή λοιπόν στο Σύμπαν είναι αδύνατο να επικοινωνήσουμε, η ζωή όμως γύρω μας ανθίζει. Η ζωή εδώ, σ' έναν μικρό και πανέμορφο πλανήτη, ανέδειξε ύστερα από σιωπηλές διεργασίες που διήρκεσαν δισεκατομμύρια χρόνια μια θαυμαστή ποικιλία έμβιων όντων. Οι θάλασσες και τα δάση της Γης, τα βουνά και οι πεδιάδες της αποκαλύπτουν κάθε στιγμή τη γοητεία που κρύβουν τα χιλιάδες όμοια ή ανόμοια δημιουργήματα της εξελίξεως. Η ανεμώνη και το δελφίνι, ο αϊλουρος αλλά και ο γυπαετός, τα ανθρώπινα όντα στις πολλαπλές φυλετικές τους παραλλαγές, είναι δίπλα μας, συμμετοχα του ίδιου πλανήτη και του μέλλοντός του.

Αποκαλύπτεται όμως επίσης σε όλη του την τραγική αντίφαση ότι ο άνθρωπος, αυτή η περιούσια κορύφωση της εξελίξεως, έχει διπλή υπόσταση. Από τη μια είναι ικανός για μεγάλες πράξεις, έμαθε με την επιστημονική του γνώση να κατανοεί τον κόσμο αλλά και **γέννησε** αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη. Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες. Ελάχιστα, τέλος, σέβεται τις πολλαπλές εκφράσεις της ζωής, ενώ η φύση και οι θάλασσες του πλανήτη είναι συχνά τα θύματα των συμφερόντων του. Η υπερφίαλη αυτή στάση του ανθρώπου έχει αλλοιώσει έτσι ένα θαυμαστό περιβάλλον, που ωστόσο υπήρξε και το λίκνο της δικής του υπάρξεως.

Είναι λοιπόν καιρός να κατανοήσει ο άνθρωπος ότι η ζωή αλλού ίσως υπάρχει, αλλά η προσδοκία να την συναντήσει δεν θα πραγματοποιηθεί εύκολα. Η ζωή όμως στη Γη ανθίζει ακόμα και τον περιμένει. Αν όσο είναι ακόμα καιρός τείνει το χέρι του προς τη ζωή αυτή, το φυτικό και ζωικό της θαύμα, τον Άλλο και τους άλλους, ίσως **αισθανθεί** λίγο πιο άξιος έποικος της Γης.

Έτσι είναι σοφότερο να εξαντλήσουμε τις προσπάθειες για καλύτερη επικοινωνία, εδώ στη Γη. Το περίεργο ωστόσο είναι ότι, όσο η επικοινωνία αυτή πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη,

μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί. Φαίνεται ότι αυτό που απαιτείται είναι κάτι περισσότερο από την τεχνολογική έκρηξη της εποχής: απαιτείται βαθύτερη παιδεία και ουσιαστικότερες αξίες του πολιτισμού. Οι εφιάλτες, άλλωστε, από τα περιβαλλοντικά προβλήματα **πληθαίνουν**, και η Γη δεν φαίνεται να αντέχει για καιρό ακόμα την αφροσύνη μας.

Σημασία επομένως δεν έχει να συναντηθούμε –αν ποτέ συναντηθούμε– στο πολύ μακρινό μέλλον με κάποια όμοια ή ανόμοια με μας δημιουργήματα της εξελίξεως. Το σπουδαίο θα ήταν να μπορούμε τότε να υπερηφανευθούμε, σε χιλιάδες ή εκατομμύρια χρόνια, ότι το ανθρώπινο είδος έχει κατακτήσει υψηλά επίπεδα ισότητας και αξιών, και ότι οι πόλεμοι έχουν εκλείψει και ότι η Γη, το λίκνο της ανθρώπινης ζωής, έχει επουλώσει τις πληγές στις θάλασσες, τα δάση ή την ατμόσφαιρά της, και είναι πάλι ένας πανέμορφος πλανήτης. Διάσπαρτα άλλωστε, εδώ ή εκεί, θα βρίσκονται πάντοτε τα επιτεύγματα των σπουδαίων πολιτισμών, που αιώνες τώρα συνοδεύουν τη διαδρομή του ανθρώπου.

Η «εξωγήινη μοναξιά», λοιπόν, δεν φαίνεται ότι θα εγκαταλείψει εύκολα τον άνθρωπο. Η γήινή του ωστόσο μοναξιά, που είναι επικίνδυνη και πιο **ανάλητη**, είναι μεγάλη ανάγκη να απαλυνθεί. Τότε θα αναδειχθεί η μοναδικότητα του κάθε ανθρώπου, και η αναζήτηση της εξωγήινης ζωής θα αποκτήσει άλλο περιεχόμενο και νόημα.

Γιώργος Γραμματικάκης, *Ένας Αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής*.
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013. 2^η έκδοση (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «...**όσο η επικοινωνία [...] πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί**».

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «**Αποκαλύπτεται όμως...υπάρξεως**».

Μονάδες 3

β) Να βρείτε μέσα στο κείμενο τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου.

Μονάδες 4

- B3. α)** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
ταυτόχρονα, γέννησε, αισθανθεί, πληθαίνουν, ανάληψη
Μονάδες 5
- β)** Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
ανούσια, εμφανίζεται, ανέφικτη, πυκνώνει, υψηλά
Μονάδες 5
- B4. α)** Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτηματικού («*Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι;*») (μονάδες 3), καθώς και της διπλής παύλας («*—όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας—*») που υπάρχουν στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (μονάδες 2).
Μονάδες 5
- β)** Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική στο απόσπασμα που ακολουθεί: «*Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες*».
Μονάδες 3
- Γ1.** Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σας να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:
- α)** τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον και
- β)** τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο άνθρωπος να αποκαταστήσει τη σχέση του με αυτό (500-600 λέξεις).
Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές

- A.** Το κείμενο πραγματεύεται την αναγκαιότητα της ανθρώπινης επικοινωνίας σε συνάρτηση με την προστασία της φύσης και την εξέλιξη του πολιτισμού. Αρχικά, τονίζεται η μοναχικότητα του ανθρώπου και η προσπάθειά του για αναζήτηση ερεισμάτων σε εξωγενείς παράγοντες, και όχι στη δεδομένη ποικιλομορφία και ομορφιά της φύσης. Αναφέρεται, ωστόσο, η διχασμένη προσωπικότητα του ανθρώπου, ο οποίος αφενός δημιουργεί και προοδεύει αφετέρου αλαζονικά αποδεικνύει την ιδιοτέλειά του με άμεσες επιπτώσεις και στο περιβάλλον. Συνεπώς, οφείλει να συνειδητοποιήσει τη δυσκολία της κατάστασης και να στραφεί σε μια ποιοτικότερη επικοινωνία, η οποία δεν εξασφαλίζεται με τον τεχνολογικό παροξυσμό, αλλά με μια ουσιαστικότερη παιδεία. Μόνο έτσι, σύμφωνα με το συγγραφέα, θα συμπεριληφθούν στις κατακτήσεις του σύγχρονου πολιτισμού και η προστασία του περιβάλλοντος και η ίδια η ανθρώπινη υπόσταση.
- B.1** «... όσο η επικοινωνία [...] πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί». Οι άνθρωποι επιλέγουμε σήμερα όλο και πιο συχνά τα μέσα τεχνολογίας, για να επικοινωνούμε μεταξύ μας, να ενημερωνόμαστε και να ανταλλάσσουμε πληροφορίες. Περιορίζουμε τόσο τη διά ζώσης επαφή όσο και τους παραδοσιακούς τρόπους άντλησης γνώσης και πληροφοριών. Έτσι, υποβιβάζουμε την ουσιαστική επικοινωνία ως γνήσια συμβίωση και αλληλεπίδραση σε απλή ανταλλαγή χρηστικών πληροφοριών και δεδομένων. Αντί, όμως, να ερχόμαστε πιο κοντά, διευρύνουμε τη μεταξύ μας απόσταση, αλλά και αυτή από το φυσικό μας περιβάλλον, και επιτείνουμε το αίσθημα ανασφάλειας και μοναξιάς που νιώθουμε. Αποκομμένοι, λοιπόν, και μόνοι ανάμεσα σε άλλους, βιώνουμε ένα εσωτερικό κενό που επιτείνει την αλλοτριωμένη μας σχέση με τον εαυτό μας και με τον κόσμο.
- B2.** **α)** Τα δομικά στοιχεία της παραγράφου είναι τα εξής:
Θεματική περίοδος: «*Αποκαλύπτεται όμως ... διπλή υπόσταση*».
Λεπτομέρειες: «*Από τη μια... τα θύματα των συμφερόντων του*».
Κατακλείδα: «*Η υπερφίαλη αυτή στάση ... της δικής του υπέρξεως*».
- β)** Τα τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου είναι τα εξής:
- «*Περιμένει λοιπόν ένα χέρι βοήθειας και παρηγοριάς από τους πλανήτες και τα μακρινά άστρα*» (Παράγραφος 1η).
- «*...η ζωή όμως γύρω μας ανθίζει*» (Παράγραφος 2η).
- «*...γέννησε αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη*» (Παράγραφος 3η).
- «*...σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες...*» (Παράγραφος 3η).
- Εναλλακτικά θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ως παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου τα εξής:
-«*...την τεχνολογική έκρηξη της εποχής...*» (Παράγραφος 5η).
-«*Οι εφιάλτες από τα περιβαλλοντικά προβλήματα πληθαίνουν...*» (Παράγραφος 5η).
-«*...η Γη ... έχει επουλώσει τις πληγές στις θάλασσες...*» (Παράγραφος 6η).

B3. α)

ταυτόχρονα: παράλληλα
γέννησε: δημιούργησε
αισθανθεί: νιώσει
πληθαίνουν: πολλαπλασιάζονται
ανάληψη: ανελέητη

β)

ανούσια: ουσιώδης
εμφανίζεται: απουσιάζει
ανέφικτη: εφικτή
πυκνώνει: ελαττώνεται
υψηλά: χαμηλά, ασήμαντα

B4. α)

-Ο κειμενογράφος με τη χρήση του ερωτηματικού στο χωρίο «*Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι;*» επιθυμεί να προκαλέσει τον προβληματισμό του αναγνώστη και να διεγείρει το ενδιαφέρον του, ενώ, παράλληλα, προσδίδει παραστατικότητα και έμφαση στο λόγο του. Ταυτόχρονα, εκφράζει την απορία του για τα κίνητρα του ανθρώπου σε σχέση με τον προβληματισμό του και την ενασχόλησή του με μεταφυσικά ζητήματα.

-Ο συγγραφέας με τη χρήση της διπλής παύλας στην πρόταση «*-όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας-*» συμπληρώνει τα λεγόμενά του. Η φράση λειτουργεί παρενθετικά, και με αυτή ο συγγραφέας εκφράζει την αντίθετη νοοτροπία που κυριαρχεί.

β)

«*Από την άλλη, από τον ίδιο τον άνθρωπο σφραγίζεται η ιστορική του πορεία με πολέμους και αγριότητες, θεοποιούνται τα υλικά αγαθά και συντηρούνται η αδικία και οι ανισότητες*».

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο

Ύφος: σοβαρό

Ρηματικά πρόσωπα: α' πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τρόπος πειθούς: επίκληση στη Λογική, χωρίς να λείπει η επίκληση στο Συναίσθημα

Τίτλος: «Αγαπάς το Περιβάλλον; Απόδειξη!»

Πρόλογος:

Στον πρόλογο είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί μία αφορμή, όπως, για παράδειγμα, η τιμωρία της Ελλάδας από την Ε.Ε. για τη λειτουργία παράνομων χωματερών ή η ανάληψη εθελοντικής δράσης του σχολείου για τον καθαρισμό δασικής έκτασης ή ακτής στην περιοχή.

Σύντομη αναφορά στις μορφές με τις οποίες καταστρέφουμε τη φύση:

- Μόλυνση ατμόσφαιρας: καυσαέρια οικιών, συγκοινωνιακών μέσων, βιομηχανιών.

- Ρύπανση εδάφους: κατάλοιπα βιομηχανιών, αστικά και βιομηχανικά απορρίμματα, ραδιενεργά απόβλητα, υπερβολική χρήση λιπασμάτων – φυτοφαρμάκων.
- Καταστροφή δασών: υλοτόμηση, εκχέρσωση, εμπρησμοί.
- Υπέδαφος: αλόγιστη χρήση ορυκτών – πετρελαίου.
- Ύδατα: απόβλητα εργοστασίων, λύματα οικισμών πετρελαιοειδή.

Α' ερώτημα: οι επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον.

Στη Φύση:

- Η θερμοκρασία της Γης μεγαλώνει εξαιτίας του φαινομένου του «θερμοκηπίου».
- Μειώνονται οι βροχοπτώσεις και η υγρασία, με αποτέλεσμα τη λειψυδρία.
- Ανυψώνεται η στάθμη των θαλασσών, λόγω της διαστολής της υδάτινης μάζας και της τήξης των πάγων.
- Αργά αλλά σταθερά μεταβάλλονται οι κλιματολογικές συνθήκες.
- Μειώνεται το όζον της ατμόσφαιρας, το οποίο μας προστατεύει από την υπέρυθη και υπεριώδη ακτινοβολία.
- Εξαφανίζονται βιολογικά είδη, διαταράσσεται η τροφική αλυσίδα.
- Η ποικιλομορφία και πολυπλοκότητα των οικοσυστημάτων φτωχαίνει.

Στον άνθρωπο:

- Επιπτώσεις στη φυσική υγεία (αναπνευστικά προβλήματα, καρκινογενέσεις).
- Επιπτώσεις στην ψυχική υγεία (άγχος, επιθετικότητα, χάνεται η ψυχική ευεξία και γαλήνη). Η ζωή στις μεγαλουπόλεις καταντά μαρτύριο, αφού περιορίζονται οι δυνατότητες για αποδράσεις στη Φύση.
- Επιπτώσεις στην πνευματική συγκρότηση του ανθρώπου, αφού εκλείπουν οι φυσικοί χώροι που δίνουν αφορμή για πνευματική δημιουργία, ισοπεδώνεται η αισθητική καλλιέργεια του ατόμου. Ταυτόχρονα, απομακρύνεται από τη Παράδοση, όταν αυτή σχετίζεται με το περιβάλλον.
- Αλλοτρίωση – αποξένωση από τη Μητέρα – Φύση.
- Υποθηκεύεται το μέλλον των επερχόμενων γενεών.

Στην κοινωνία:

- Τίθενται εμπόδια στη μελλοντική οικονομική ανάπτυξη των χωρών στον τομέα της γεωργίας, βιομηχανίας, αφού οι φυσικοί πόροι εξαντλούνται αλόγιστα.
- Πλήττεται η τουριστική ανάπτυξη, καθώς το απογυμνωμένο τοπίο, οι μολυσμένες θάλασσες, τα καμένα δάση, τα κατεστραμμένα μνημεία προκαλούν ένα εφιαλτικό και αποκρουστικό περιβάλλον.

Μεταβατική παράγραφος: καθώς η προσφορά του φυσικού περιβάλλοντος είναι αντιληπτή από τον καθένα, καθίσταται αναγκαία η άμεση λήψη μέτρων τα οποία θα αμβλύνουν τις επιπτώσεις της οικολογικής κρίσης, θα προστατεύσουν και θα θωρακίσουν τη Μητέρα – Φύση.

Β' ερώτημα: τρόποι αποκατάστασης της σχέσης του ανθρώπου με τη Φύση.

- **Παιδεία:** Στα πλαίσια της **οικογένειας**, είναι απαραίτητο να γαλουχηθεί το άτομο, από νηπιακή κιόλας ηλικία, ώστε να μάθει να αγαπά τη φύση, να τη σέβεται και να την προστατεύει. Στο **σχολείο** κρίνεται απαραίτητη η αύξηση των ωρών διδασκαλίας, που σχετίζονται με τη μελέτη και την προστασία του περιβάλλοντος και ο εθισμός των νέων στην ανάληψη οικολογικών – εθελοντικών δράσεων. Τα **M.M.E** οφείλουν, μέσω ενημερωτικών εκπομπών και της προβολής διαφημίσεων, να προβληματίζουν, να ενημερώνουν και να προωθούν δράσεις στην κατεύθυνση της προστασίας του περιβάλλοντος. Παράλληλα, οι **πνευματικοί άνθρωποι** μπορούν, ως ταγοί, να προκαλέσουν πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της οικολογικής συνείδησης και να ηγηθούν των οικολογικών πρωτοβουλιών και αγώνων.
- **Άτομο:** αυτομόρφωση, διαρκής προβληματισμός για το οικολογικό ζήτημα, επαναπροσδιορισμός των αξιών και των αναγκών. Επαναπροσέγγιση της έννοιας του μέτρου και απομάκρυνση από την καταναλωτική μανία. Συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις, στήριξη οικολογικών οργανώσεων και άσκηση πίεσης προς τις κυβερνήσεις και τους Διεθνείς Οργανισμούς για τη λήψη άμεσων μέτρων.
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων της **επιστήμης και της τεχνολογίας**: ενίσχυση της αντιρρυπαντικής τεχνολογίας, ανακύκλωση, έρευνα για νέες πηγές ενέργειας, μείωση του κόστους για εναλλακτικές πηγές ενέργειας που ήδη χρησιμοποιούνται (αιολική, ηλιακή - φωτοβολταϊκά συστήματα)
- **Πολιτεία:** Αλλαγή πολιτικών προτεραιοτήτων, λήψη προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων, εκπόνηση και εφαρμογή αναγκαίων προγραμμάτων και διάθεση των απαραίτητων κονδυλίων για την αποκατάσταση της οικολογικής ισορροπίας. Κίνητρα για έρευνα και επενδύσεις στο χώρο της εναλλακτικής ενέργειας.
- **Διακρατικοί – παγκόσμιοι οργανισμοί:** κοινή δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Ο.Η.Ε, για την ενεργή ανάληψη πρωτοβουλιών, που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση του οικολογικού ζητήματος. Είναι κρίσιμο οι όποιες αποφάσεις να υλοποιούνται, να μη λειτουργούν ως ευχολόγιο, αλλά να ασκείται πίεση στα ισχυρά κράτη, ώστε να σέβονται τις αποφάσεις.

Επίλογος: Πριν μερικά χρόνια είχε διατυπωθεί η άποψη πως «ο πλανήτης στον οποίο ζούμε δεν ανήκει σε εμάς αλλά στα παιδιά μας». Η παραπάνω φράση σήμερα είναι περισσότερο επίκαιρη από ποτέ. Κάλεσμα των συμμαθητών για συμμετοχή στην πρωτοβουλία του σχολείου, όπως αυτή αναφέρθηκε στον πρόλογο.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ
(ΟΜΑΔΑ Β')

ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΜΑΪΟΥ 2014 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ:
ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η «ανθρωπιά» είναι μια λέξη του καιρού μας, ένας όρος κοινόχρηστος, ένα νόμισμα που κυκλοφορεί σ' όλα τα χέρια, γιατί συμβαίνει η ανταλλακτική του αξία να είναι πολύ μεγάλη. Και με την «ανθρωπιά» εννοούμε, φυσικά, τη συμπόνια, τη συμμετοχή, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, στο πάθος του γείτονα. Και όχι μόνο του γείτονα. Του κάθε ανθρώπου. Άλλοτε χρησιμοποιούσαν τον όρο «ανθρωπισμός». Έλεγαν: «αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» και με τούτο εσήμαιναν μια προσωπικότητα που ξοδευόταν ολόκληρη για να κάμει το καλό. Ο Ντυνάν, για παράδειγμα, ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού», υπήρξε ένας τέτοιος ανθρωπιστής. Πέρα απ' ό,τι θα μπορούσε να ενδιαφέρει αποκλειστικά το άτομό του, εσυλλογίσθηκε τους ανθρώπους που έπασχαν, έξω από διάκριση φυλής και θρησκείας, «εν πολέμω και εν ειρήνη».

Ο «ανθρωπιστής», ένας άνθρωπος με σπουδαίες ικανότητες, που **αναλίσκxεται** με ειλικρίνεια, χωρίς υστεροβουλία, ακόμη και χωρίς τη θεμιτή, επιτέλους, από πολλές απόψεις, επιθυμία της υστεροφημίας, υπήρξε, για πολλούς αιώνες, ένα θαυμάσιο ιδανικό, που οι προγενέστεροι το επρόβαλλαν στους μεταγενέστερους. Ακόμη τότε η «ανθρωπιά», μολοντί δεν έπαυε να είναι κοινή απαίτηση, δεν είχε καταντήσει κοινόχρηστος όρος. Ήταν η σπάνια, η υψηλή παρουσία, όπου μόνο μερικές εκλεκτές φύσεις κατόρθωναν να φτάσουν. Και ακόμη, μια καθημερινή άσκηση που ο καθένας την επιθυμούσε για τον εαυτό του, θεωρώντας την αυτονόητο χρέος του, χωρίς να συλλογίζεται ότι θα μπορούσε και διαφορετικά να την αξιοποιήσει.

Το γεγονός ότι η απαίτηση της «ανθρωπιάς» έχει γίνει κοινός τόπος σήμερα δεν είναι χωρίς ιδιαίτερη σημασία. Δείχνει πως η **οικουμενική** ψυχή αισθάνεται βαθύτερα την τλαιπωρία του ανθρώπου και αναζητεί δέξοδο.

Περιττό να προστεθεί πως και η ανθρωπιά, καθώς κι ένα σωρό άλλοι όροι, έχει υποστεί τρομακτικές **διαστρεβλώσεις**. Όποιος είπε πως οι ιδέες είναι καθώς τα υγρά, που παίρνουν το σχήμα του μπουκαλιού τους, είχε, βέβαια, πολύ δίκιο. Και με τους όρους το ίδιο συμβαίνει. Αλλάζουν νόημα, αλλάζουν απόχρωση, κατά τον τρόπο που τους μεταχειρίζεται κανείς και κατά τον σκοπό που επιδιώκει χρησιμοποιώντας τους. Έτσι, μπορούμε να μιλούμε όλοι για ανθρωπιά, αλλά να εννοούμε **ολωσδιόλου** διαφορετικό πράγμα ο καθένας.

Έπειτα, ένας όρος, μια λέξη, μια έκφραση, που βρίσκεται ολοένα στο στόμα μας, σιγά σιγά φτωχαίνει, αδειάζει, αποστεώνεται, αυτοακυρώνεται. Φοβούμαι πως ίσια ίσια αυτό έχει συμβεί με την ανθρωπιά. Αρκεί μια ματιά ολόγυρά μας, για να το νιώσουμε καλύτερα τούτο. Η καθημερινή ζωή ολοένα και περισσότερο χάνει τη θαλπωρή, τη γλυκιά ζεστασιά της. Είναι ένας χειμώνας χωρίς αλκυονίδες. Η «καλημέρα», αυτό το χαρούμενο άνοιγμα παραθύρου προς τον αίθριο ουρανό, μεταβάλλεται σιγά σιγά σε μορφασμό. Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της **ευζωίας** δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.

Λησμονούμε, ωστόσο, πως η ανθρωπιά είναι κυριότατα βούληση, δεν είναι γνώση, δεν είναι μόνο γνώση. Και δεν είναι λόγος, είναι πράξη. Είναι ένας ολόκληρος εσωτερικός κόσμος, στην τελειώσή του, που ακτινοβολεί παντού. Η ανθρωπιά αποκλείει τη μισαλλοδοξία, την καταφρόνηση του άλλου ανθρώπου· είναι επιεικής και ήπια. Περιέχει πολλή συγκατάβαση και πολλή κατανόηση. Η ανθρωπιά είναι κυκλική παρουσία. Δεν βρίσκεται στραμμένη προς ένα μονάχα σημείο του ορίζοντα. Εκείνος που είναι αληθινά ανθρώπινος δεν μπορεί παρά να είναι, σε κάθε περίπτωση, ανθρώπινος. Η ανθρωπιά δεν είναι επάγγελμα, δεν είναι όργανο αυτοπροβολής και επιτυχίας. Είναι απάρνηση. Πρέπει πολλά ν' αρνηθείς, για να κερδίσεις τα ουσιοθέστερα. Αλλά δεν είναι και παθητική κατάσταση. Ολωσδιόλου αντίθετα, αποτελεί μορφή αδιάκοπης ενέργειας. Είναι πολύ ευκολότερο να γίνεις «μέγας ανήρ» παρά να γίνεις «μεγάλος άνθρωπος». Η Ιστορία είναι γεμάτη παραδείγματα μεγάλων ανδρών. Αλλά έχει πολύ λίγους «ανθρώπους» να παρουσιάσει.

Οι Εκδόσεις των φίλων, Αθήνα 1988. 18^η έκδοση (Διασκευή).

- A1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

- B 1.** Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: **«Η ανθρώπινη λαιμαργία, η δίψα της ευζωίας δεν αφήνει τόπο για ευγενικά αισθήματα. Κάτι περισσότερο: τα ευγενικά αισθήματα θεωρούνται ξεπερασμένα.»**.

Μονάδες 10

- B2.** α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (**Η «ανθρωπιά» ... «εν πολέμω και εν ειρήνη»**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 6

- β) Ποια νοηματική σύνδεση εκφράζουν οι διαρθρωτικές λέξεις:
έτσι (στην τέταρτη παράγραφο)
ωστόσο (στην έκτη παράγραφο).

Μονάδες 4

- B3.** α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
αναλίσκεται, οικουμενική, διαστρεβλώσεις, ολωσδιόλου, ευζωίας.

Μονάδες 5

- β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
κοινόχρηστος, συμμετοχή, αυτοακυρώνεται, γνώση, αδιάκοπη.

Μονάδες 5

- B4.** α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής» (στην πρώτη παράγραφο)

«Ερυθρού Σταυρού» (στην πρώτη παράγραφο).

Μονάδες 2

- β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τρεις εκφράσεις με μεταφορική σημασία.

Μονάδες 3

- Γ1.** Σε άρθρο σας, που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα, να αναφερθείτε σε φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας, αλλά και σε δραστηριότητες, ατομικές και συλλογικές, που αποσκοπούν στον περιορισμό αυτού του ελλείμματος (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1 Στο κείμενο του ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος επιχειρεί μία διαχρονική και καθολική προσπέλαση της έννοιας «ανθρωπιά». Αρχικά, την ορίζει ως έμπρακτη υποστήριξη σε όλους τους συνανθρώπους αδιακρίτως. Ανατρέχοντας στο παρελθόν, σκιαγραφεί την ανιδιοτέλεια και τα υπόλοιπα ηθικά χαρακτηριστικά του ανθρωπιστή, ο οποίος αποτελούσε ξεχωριστή και ιδιαίτερη προσωπικότητα. Στη σύγχρονη εποχή, βέβαια, επισημαίνεται η ανάγκη διεύρυνσης του ανθρωπιστικού ιδεώδους, το οποίο, ωστόσο, εκφυλίζεται και παρερμηνεύεται. Ο συγγραφέας καταδεικνύει το έλλειμμα ανθρωπιάς στην καθημερινότητα και τις διαπροσωπικές σχέσεις, αποδίδοντάς το στην επικράτηση του υλικού ευδαιμονισμού. Τέλος, υπενθυμίζει την ηθική διάσταση της ανθρωπιάς ως συμπληρωματικής του ορθολογισμού καθώς και την επιτακτική ανάγκη διαρκούς και έμπρακτης απόδειξής της.

B.1 Στις σημερινές κοινωνίες κυριαρχεί ένα πλέγμα παραγόντων που μεταλλάσσει τις ανθρώπινες σχέσεις, από σχέσεις κοινότητας σε σχέσεις καθαρά ατομικού συμφέροντος. Ο καταναλωτισμός, ο άκρατος υλικός ευδαιμονισμός, ο καταιγισμός διαφημίσεων και το όνειρο της προσωπικής ανέλιξης με κάθε τρόπο μετατρέπουν τον πολίτη από συμμετέχο σε ένα κοινό γίνεσθαι σε έναν μοναχικό αγωνιστή επιβίωσης, σε ένα ον απομονωμένο, που μάχεται έναντι όλων των άλλων για την προσωπική του επικράτηση ή έστω διάσωση. Χάνεται, έτσι, η αίσθηση της κοινωνίας ως ολότητας, όπου όλοι και όλα αλληλοεξαρτώνται σε μία κοινή πορεία. Συνεπώς, έννοιες όπως ο ανθρωπισμός, η αλληλεγγύη, η ανεκτικότητα, η δημοκρατία ανανοηματοδοτούνται μέσα από τον πληθωρισμό της χρήσης τους και χάνουν την οικουμενική τους διάσταση, προσαρμοζόμενες στις εκάστοτε ατομικές επιδιώξεις.

B2. α) Τρόποι ανάπτυξης:

- i. Με ορισμό:
Οριστέα έννοια: ανθρωπιά
Γένος: συμπόνια, συμμετοχή
Ειδοποιός διαφορά: με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο ... Του κάθε ανθρώπου
- ii. Με παραδείγματα:
«Ο Ντυνάν, για παράδειγμα ... εν ειρήνη».
Γίνεται χρήση, ως παράδειγμα, ανθρωπιστή ο ιδρυτής του «Ερυθρού Σταυρού» Ντυνάν

β) έτσι: δηλώνει συμπέρασμα
ωστόσο: δηλώνει αντίθεση

B3. α)

αναλίσκεται: αφιερώνεται, αφοσιώνεται
οικουμενική: διεθνής, παγκόσμια διαστρεβλώσεις:
αλλοιώσεις, αλλαγές ολωσδιόλου: ολοκληρωτικά,
ριζικά, εντελώς ευζωίας: ευημερίας, τρυφής.

β)
κοινόχρηστος ≠ ατομικός, ιδιωτικός
συμμετοχή ≠ αποχή
αυτοακυρώνεται ≠ αυτοεπιβεβαιώνεται
γνώση ≠ άγνοια
αδιάκοπτης ≠ διακεκομμένης, σταδιακής

B4. α)

«αυτός είναι μεγάλος ανθρωπιστής»: αυτούσια μεταφορά λόγων ανθρώπων που χρησιμοποιούσαν τον όρο «ανθρωπισμός» στο παρελθόν.

«Ερυθρού Σταυρού»: ονομασία Οργανισμού

β)
1§ «ένας όρος κοινόχρηστος, ένα νόμισμα, ... σ' όλα τα χέρια»
1§ «μια προσωπικότητα που ξοδεύταν ολόκληρη για να κάμει το καλό»
3§ «δείχνει πως η οικουμενική ψυχή αισθάνεται βαθύτερα την ταλαιπωρία του ανθρώπου και αναζητεί διέξοδο»

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: άρθρο σε τοπική εφημερίδα

Ύφος: σοβαρό

Ρηματικά πρόσωπα: α' πληθυντικό, γ' ενικό – πληθυντικό.

Τρόπος πειθούς: επίκληση στη Λογική, χωρίς να λείπει η επίκληση στο Συναισθημα

Τίτλος: «Αναζητήστε τον Άνθρωπο!»

Πρόλογος:

Στον πρόλογο είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί ως αφορμή ένα περιστατικό που πιστοποιεί την έλλειψη ανθρωπιάς στην εποχή μας. Αυτό το περιστατικό αποτελεί αφετηρία προβληματισμού.

Α' ερώτημα: φαινόμενα που αποδεικνύουν το έλλειμμα ανθρωπιάς στην εποχή μας.

Στον δυτικό κόσμο:

- Παραβιάσεις των εργασιακών δικαιωμάτων και πρόκληση ανισοτήτων στη δυνατότητα των ανθρώπων να προστατεύσουν την περιουσία και την ιδιοκτησία τους. Άστεγοι, άνεργοι, κοινωνικά απομονωμένοι.

- Λογοκρισία του Τύπου και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, γενικότερα.
- Εφαρμογή διώξεων για πολιτικές πεποιθήσεις, αναίτιες φυλακίσεις, εφαρμογή βασανιστηρίων και θανατικής ποινής.
- Καταπάτηση του ιδιωτικού ασύλου και του απόρρητου της ιδιωτικής επικοινωνίας.
- Βία – εγκληματικότητα.
- Εκμετάλλευση – κακοποίηση γυναικών.
- Εκμετάλλευση ανηλίκων, παιδική πορνεία.
- Έλλειψη φροντίδας, ρατσιστική στάση απέναντι στα άτομα με ειδικές ανάγκες, ηλικιωμένους, μειονότητες.
- Η τεχνολογία, ενώ υποτίθεται ότι εξυπηρετεί τον άνθρωπο, ουσιαστικά μετατρέπεται σε εργαλείο χειραγώγησης και ελέγχου.
- Εξαιτίας της αστικοποίησης οι άνθρωποι αλλοτριώνονται, αναπτύσσουν ανταγωνιστικές και ψυχρές σχέσεις.
- Στέρηση δικαιώματος στην υγιεινή ζωή και στην επαφή με τη φύση

Στις υπανάπτυκτες χώρες

- Στέρηση του δικαιώματος στη ζωή (εξαθλίωση, πείνα, ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης, ασθένειες), άσκηση βίας και κακοποίηση, ένταση φαινομένου παιδικής πορνείας και πώλησης παιδιών, παιδική εργασία και συμμετοχή σε πολεμικές επιχειρήσεις. Ανυπαρξία ίσων ευκαιριών μόρφωσης και προσωπικής εξέλιξης.
- Πόλεμοι (εμφύλιοι – τοπικοί), γενοκτονίες, δικτατορικά καθεστώτα.
- Καταπάτηση των δικαιωμάτων των γυναικών, που αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα.
- Τρομοκρατικές ενέργειες.

Σε πολιτικούς πρόσφυγες και μετανάστες

- Στέρηση δικαιώματος ιδιοκτησίας, περιουσίας και αξιοπρεπούς διαβίωσης.
- Καταπάτηση εργασιακών δικαιωμάτων (σκληρές συνθήκες εργασίας, μηδανινές αμοιβές).
- Απώλεια πολιτικών δικαιωμάτων.
- Απομάκρυνση από την πολιτιστική του παράδοση και κληρονομιά.
- Αντιμετώπιση εχθρότητας από την κρατική εξουσία και τους πολίτες (φαινόμενα εθνικισμού – ρατσισμού και βίας).

Β' ερώτημα: δραστηριότητες που αποσκοπούν στον περιορισμό του ελλείμματος ανθρωπιάς.

Σε ατομικό επίπεδο:

- Αυτομόρφωση, καλλιέργεια ανθρωπιστικών ιδεωδών.
- Άμβλυνση του εγωισμού, του ατομικισμού, της φιλαυτίας, προσέγγιση του συνανθρώπου.
- Η οικογένεια οφείλει να ενσταλάξει τα ανθρωπιστικά ιδεώδη στα νέα άτομα
- Καταπολέμηση του φανατισμού, της αδιαλλαξίας και της μισαλλοδοξίας.
- Ενδοσκόπηση, αυτοκριτική, διαρκής αυτοέλεγχος.
- Ανάληψη εθελοντικών δράσεων.

Σε συλλογικό επίπεδο:

- Έμφαση στην ανθρωπιστική εκπαίδευση.
- Ενεργοποίηση των διεθνών οργανισμών (Ο.Η.Ε., Ε.Ε., Ουνέσκο κτλ.) και της παγκόσμιας κοινής γνώμης.
- Ενίσχυση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.
- Κινητοποίηση της πνευματικής και πολιτικής ηγεσίας σε όλα τα κράτη του κόσμου.
- Διεθνής συνεργασία για τον έλεγχο και την καταστολή των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: ψήφιση και εφαρμογή κοινά αποδεκτών κανόνων και αρχών.
- Κατάλυση των ανελεύθερων και ολοκληρωτικών καθεστώτων, εγκαθίδρυση δημοκρατίας και κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων.
- Επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων (φτώχεια, ανεργία, εγκληματικότητα, ναρκωτικά, αποδιάρθρωση του κοινωνικού ιστού).

Επίλογος: ευχή για την ανάληψη πρωτοβουλιών, στα πλαίσια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ώστε να προωθηθούν δράσεις που θα θεραπεύσουν τα κακώς κείμενα που προαναφέρθηκαν. Προτροπή στους αναγνώστες να αφουγκραστούν το πρόβλημα και να κινητοποιηθούν στην κατεύθυνση της άμβλυνσής του.

* Η ανάπτυξη του θέματος είναι ενδεικτική. Προφανώς οι μαθητές δεν είναι υποχρεωμένοι να αναπτύξουν το κείμενό τους στο εύρος των επιχειρημάτων που παρουσιάζονται εδώ.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

**Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)**

ΔΕΥΤΕΡΑ 18 ΜΑΪΟΥ 2015 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης

Οι χώροι θέασης και ακρόασης που δημιούργησε η ελληνική αρχαιότητα αποτελούν για πολλούς λόγους μian από τις πιο σημαντικές ομάδες μνημείων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Πρώτα απ' όλα, γιατί οι χώροι αυτοί, ως τόποι μαζικής συγκέντρωσης, για θρησκευτικούς, πολιτικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς, εκφράζουν στην αρχιτεκτονική με τον προφανέστερο τρόπο τη δημοκρατική αντίληψη για τη ζωή και την έντονη αίσθηση κοινότητας που χαρακτήρισε τον αρχαίο βίο. Τα σχετικά αρχιτεκτονικά σχήματα εκείνης της δημιουργίας (θέατρα, βουλευτήρια κλπ.) εξακολουθούν μέχρι σήμερα να εξυπηρετούν ανάλογες δραστηριότητες.

Ένας δεύτερος λόγος για την ιδιαίτερη σημασία αυτών των χώρων είναι ότι το θέαμα και ο λόγος που αναπτυσσόταν μέσα σ' αυτούς, ιδιαίτερα το ψυχαγωγικό θέαμα, με την πραγματική έννοια της ψυχαγωγίας, της αγωγής της ανθρώπινης ψυχής, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κοινωνικά πολιτισμικά αγαθά. Από τη γέννηση του δράματος στους χώρους λατρείας της αρχαίας Ελλάδας μέχρι και σήμερα ο λόγος και η δράση που **εκτυλίσσεται** μέσα σε θεατρικούς χώρους παράγουν πολιτισμό.

Και ένας τρίτος λόγος είναι ότι στο χώρο της Μεσογείου, και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, σώζονται σε μεγάλο αριθμό οι χώροι στους οποίους ασκήθηκε από την εποχή της διαμόρφωσής της η θεατρική δημιουργία. Οι χώροι αυτοί, περισσότεροι από όσο όλα τα άλλα **κατάλοιπα** του παρελθόντος, ασκούν στη σύγχρονη κοινωνία αλλά και τη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, μian ιδιαίτερη πρόκληση επαφής του παρόντος με το παρελθόν, επειδή προσφέρονται κατ' εξοχήν για χρησιμοποίησή τους με την ίδια λειτουργία για την οποία σχεδιάστηκαν. Αυτή η επαφή του παρόντος με το παρελθόν, όχι μόνο των ειδικών αλλά και του ευρύτερου κοινού, είναι μια βασική **επιδίωξη** της σύγχρονης αρχαιολογίας, η οποία βλέπει τη δικαίωσή της στη βίωση από την κοινωνία του ιστορικού περιεχομένου και του μηνύματος ζωής των μνημείων. Αλλά και από την άλλη πλευρά, η βίωση των μνημείων και η ένταξή τους στη ζωή εξελίσσεται από τάση σε απαίτηση της σύγχρονης κοινωνίας.

Η επιδίωξη της συνάντησης της σύγχρονης δημιουργικότητας και των διαμορφωμένων από το δημιουργικό παρελθόν σχημάτων θεατρικών χώρων, που εξυπηρετεί την παραπάνω απαίτηση, θέτει, βέβαια, προβλήματα, αφού τα αρχαία θέατρα και οι άλλοι χώροι θέασης, όπως τα ωδεία, τα στάδια κλπ., είναι πλέον μνημεία, όλα με μικρότερες ή μεγαλύτερες φθορές και καταπονήσεις. Τα περισσότερα μάλιστα σώζονται αποσπασματικά, μέχρι σημείου αδυναμίας αναβίωσης και εξυπηρέτησης της κατά προορισμόν λειτουργίας τους.

Τα προβλήματα αυτά δεν πρέπει, βέβαια, με κανέναν τρόπο να οδηγούν σε αρνητική τοποθέτηση για τη σύγχρονη χρήση των κατάλληλων για τη δραστηριότητα αυτή μνημείων. Η επαφή του κοινού με τα μνημεία, και ιδιαίτερα στην περίπτωση αυτή η βίωση από το ευρύ κοινό σύγχρονων προβληματισμών και καλλιτεχνικών εκφράσεων μέσα από το ιστορικό περιβάλλον, είναι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος **προσέγγισης** και οικείωσης της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Αλλά είναι, *παράλληλα*, και ο δραστικότερος τρόπος δημιουργίας στην ευρύτερη κοινωνία συνείδησης εκτίμησης και προστασίας των μνημείων μας.

Η καταγραφή όλων των μνημείων αυτών –των πολύ ή λιγότερο γνωστών, των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων, αλλά και εκείνων των οποίων γνωρίζουμε ακόμη την ύπαρξη μόνο από αρχαίες μαρτυρίες– με όλα τα δεδομένα τους, δηλαδή την ιστορία τους, τα χαρακτηριστικά τους, την κατάστασή τους και τις δυνατότητες χρήσης ή απλής ανάδειξης τους, θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου.

Η όσμωση¹ αρχαιολόγων, ανθρώπων του θεάτρου, παραγόντων της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων διανοητών είναι βέβαιο ότι θα δημιουργήσει ένα πολύ καλό κλίμα για μια κοινή προσπάθεια ισορροπημένης και συνετής προσέγγισης του είδους αυτού των μνημείων.

Η καλλιέργεια, *εξάλλου*, με διάφορες εκδηλώσεις στο ευρύτερο κοινό της τάσης αυτής απέναντι στα μνημεία θα αποτελέσει ουσιαστική θετική συμβολή, αφενός, στην **ολοκληρωμένη** προστασία τους (ενεργητική προστασία και από το ευρύ κοινό) και, αφετέρου, στη δημιουργική βίωση των αρχαίων χώρων θέασης.

Β. Λαμπρινουδάκης, «Εμείς και οι αρχαίοι χώροι θέασης και ακρόασης», στον συλλογικό τόμο «*Διάζωμα*» *κίνηση πολιτών για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων*, Εκδόσεις Διάζωμα 2009 (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α.** Ο συγγραφέας συσχετίζει τους αρχαίους θεατρικούς χώρους με τη δημοκρατία.
- β.** Ο συγγραφέας θεωρεί το αρχαίο θέατρο διασκέδαση και όχι πραγματική ψυχαγωγία.
- γ.** Κατά τον συγγραφέα, δεν θα πρέπει σήμερα να γίνονται θεατρικές παραστάσεις στα αρχαία θέατρα.

¹ όσμωση ή ώσμωση: (μτφ.) η αλληλεπίδραση.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- δ. Ο συγγραφέας δεν θα συμφωνούσε με τη διοργάνωση σύγχρονων μαθητικών αγώνων ρητορικής σε ένα αρχαίο βουλευτήριο.
- ε. Κατά τον συγγραφέα, η χρήση των αρχαίων θεάτρων σε σύγχρονες εκδηλώσεις μπορεί να συμβάλει στην προστασία και ανάδειξή τους.

Μονάδες 10

- B2.** α) Να βρείτε τους τρόπους ανάπτυξης της έβδομης παραγράφου του κειμένου (**Η καταγραφή ... αυτού του πλούτου**) και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 4

- β) Να αντικαταστήσετε τις διαρθρωτικές λέξεις-εκφράσεις με άλλες (λέξεις-εκφράσεις) που να διατηρούν τη συνοχή του κειμένου:

Πρώτα απ' όλα (στη δεύτερη παράγραφο)

παράλληλα (στην έκτη παράγραφο)

εξάλλου (στην ένατη παράγραφο).

Μονάδες 6

- B3.** α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

εκτυλίσσεται, κατάλοιπα, επιδίωξη, προσέγγισης, ολοκληρωμένη.

Μονάδες 5

- β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

αναπτυσσόταν, δράση, ερευνημένων, γνωρίζουμε, ανάδειξης.

Μονάδες 5

- B4.** α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση της διπλής παύλας στην παρακάτω περίπτωση:

–των πολύ ... αρχαίες μαρτυρίες– (στην έβδομη παράγραφο).

Μονάδες 2

- β) Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο; Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα.

Μονάδες 3

- Γ1.** Σε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε ημερίδα του Δήμου σας με θέμα «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς», να εκθέσετε τις απόψεις σας (500-600 λέξεις) σχετικά με:
- α) τους λόγους για τους οποίους πρέπει το ευρύ κοινό να πλησιάσει και να γνωρίσει τους χώρους και τα μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς και
 - β) τις δραστηριότητες με τις οποίες οι πολίτες και ειδικότερα οι νέοι θα εξοικειωθούν με αυτά.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά στοιχεία μαθητή. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2015

ΘΕΜΑ Α

A1.

Οι πολιτισμικοί χώροι και η σχέση του κοινού με αυτούς αποτελούν αντικείμενο προβληματισμού για τον συγγραφέα. Ειδικότερα, οι αρχαίοι χώροι αποκαλύπτουν τη δημοκρατική κοσμοθεωρία και τη συλλογικότητα των προγόνων, καθώς υπηρετούσαν την ψυχική σμίλευση μέσω λόγου και δράσης, που συνιστά διαχρονικό πολιτισμικό αγαθό. Κυρίως στην Ελλάδα οι διασωζόμενοι χώροι αποτελούν το δέλεαρ για το συγκερασμό παρελθόντος και παρόντος ως ουσιαστικό ζητούμενο της αρχαιολογίας και της κοινωνίας που επιδιώκουν τη βίωση του πολιτιστικού νοήματος των μνημείων. Ωστόσο, ανακύπτουν προβλήματα φθορών, τα οποία δεν πρέπει να παρακωλύσουν την επαφή με το σπόρο του πολιτισμού και της δημιουργίας. Ως αδήριτη ανάγκη, συνεπώς, επιβάλλεται η λεπτομερής καταγραφή των μνημείων και η αλληλεπίδραση των ανθρώπων του πολιτισμού, της αυτοδιοίκησης και της διανόησης. Ο συγγραφέας δεν παραλείπει να προσθέσει τη διενέργεια εκδηλώσεων με ευρεία συμμετοχή, που στοχεύει στην καθολική βίωση της αξίας των μνημείων αλλά και στην κατανόηση της ανάγκης προστασίας τους.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΛΗΨΗΣ

-ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ :

Ο συντάκτης του κειμένου αναφέρεται στη σημασία και τη χρήση των μνημείων, αλλά και στα προβλήματα που ανακύπτουν και τις προτεινόμενες λύσεις τους, ώστε να επιτευχθεί η βιωματική αλληλεπίδραση του αρχαίου με το σύγχρονο πολιτισμό από τους ειδήμονες και το ευρύ κοινό.

-ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΝΟΗΜΑΤΑ :

-επειδή :

1η παράγραφος : Οι αρχαίοι χώροι θέασης της αρχαιότητας ως εκφραστές της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

2η παράγραφος : Οι χώροι αυτοί εκφράζουν, ως τόποι συγκέντρωσης, το δημοκρατικό πνεύμα και την κοινωνική συνείδηση της εποχής.

3η παράγραφος : Επιπλέον προάγουν την ανθρώπινη ψυχή.

4η παράγραφος : Οι χώροι θεατρικής δημιουργίας εξασφαλίζουν την επαφή του παρόντος με το παρελθόν.

-Όμως δημιουργείται :

5η παράγραφος : Πρόβλημα συνάντησης παρόντος-παρελθόντος λόγω φθοράς των μνημείων.

-Ωστόσο είναι αναγκαίο να δρομολογηθούν :

6η παράγραφος : Αποτελεσματικότερος τρόπος προσέγγισης των μνημείων η επαφή με αυτά από το ευρύ κοινό.

7η παράγραφος : Η καταγραφή των μνημείων αποτελεί αξιοσημείωτο εργαλείο στη διαχείρισή τους.

8η παράγραφος : Η συνεργασία ειδικών και υπευθύνων θα προσφέρει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την ορθή προσέγγιση και αξιοποίηση των μνημείων.

-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ :

-Ως αποτέλεσμα των προηγούμενων :

9η παράγραφος : Η τάση αυτή μπορεί να καλλιεργήσει την απαιτούμενη νοοτροπία στο ευρύ κοινό για την προστασία και τη λειτουργικότητά τους.

ΘΕΜΑ Β

B1.

α) Σ β) Λ γ) Λ δ) Λ ε) Σ

B2.

α) Η έβδομη παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με τους ακόλουθους τρόπους:

- Αρχικά εντοπίζεται ως τρόπος ανάπτυξης αυτός της διαίρεσης :

- στο χωρίο « Η καταγραφή...μόνο από αρχαίες μαρτυρίες». Η έννοια, η οποία διαιρείται (διαιρετέα έννοια), είναι η ανάγκη καταγραφής «όλων των μνημείων». Η διαιρετική βάση, δηλαδή το κριτήριο της εύρεσης ή απλής γνώσης της ύπαρξης τους από πηγές υπηρετείται στο κείμενο με τα είδη, στα οποία υποδιαιρείται : « - των πολύ ή λιγότερο γνωστών», «των εντοπισμένων αλλά μη ερευνημένων», « αλλά και εκείνων...μόνο από αρχαίες μαρτυρίες».

-στο χωρίο « -με όλα τα δεδομένα τους...αυτού του πλούτου». Η διαιρετέα έννοια είναι το σύνολο («όλα»)των δεδομένων των μνημείων, ενώ και πάλι συμπίπτουν στο κείμενο το κριτήριο και τα είδη της διαίρεσης, που είναι το σύνολο των δεδομένων τους και τα επιμέρους ιστορικά τους χαρακτηριστικά, η κατάσταση στην οποία διασώζονται και οι δυνατότητες απλής ανάδειξης ή και χρήσης τους αντιστοίχως.

-Επιπλέον, στο χωρίο «αλλά και εκείνων...από αρχαίες μαρτυρίες» η ύπαρξη του αντιθετικού συνδέσμου «αλλά και» υποδηλώνει την ύπαρξη σύγκρισης- αντίθεσης της προστιθέμενης τρίτης κατηγορίας των μνημείων, που αντιπαρατίθεται στις προηγούμενες δυο, που αφορούν εγνωσμένα και υπαρκτά μνημεία σε αντίθεση με όσα είναι απλά γνωστά από πηγές, ενώ ως σήμερα δεν έχουν εντοπιστεί.

-Τέλος, εντοπίζεται και η ανάπτυξη με αίτιο-αποτέλεσμα, με αίτιο την «καταγραφή όλων των μνημείων αυτών» και αποτέλεσμα το ότι «θα προσφέρει ένα πολύ σημαντικό εργαλείο στη συστηματικότερη διαχείριση αυτού του πλούτου».

β) Πρώτα απ' όλα : αρχικά/καταρχάς/πρωταρχικά

παράλληλα : συνάμα/συνακόλουθα/ταυτόχρονα/συγχρόνως

εξάλλου:άλλωστε

B3. α)

εκτυλίσσεται : διαδραματίζεται / ξετυλίγεται

κατάλοιπα: απομεινάρια / υπολείμματα / απορροές / απόρροιες / ιζήματα

επιδίωξη : στόχευση / στόχος / βλέψη

προσέγγισης : πλησιάσματος / πρόσβασης

ολοκληρωμένη : συνολική / καθολική / σύνολη / πλήρη / άρτια / ακέραιη / διεκπεραιωμένη

β)

αναπτυσσόταν : υποαναπτυσσόταν / συρρικνωνόταν / απομειωνόταν / κατέρρεε / παρήκμαζε / υποβαθμιζόταν

δράση : αδράνεια / απραξία / αντίδραση / στασιμότητα

ερευνημένων : ανεξερεύνητων / ανεξιχνίαστων

γνωρίζουμε : αγνοούμε

ανάδειξης : απόκρυψης / υποβάθμισης / υπονόμησης

B4. α) Η διπλή παύλα χρησιμοποιείται επεξηγηματικά, δρα συμπληρωματικά στην κατανόηση του σημείου, προκειμένου να περικλείσει παρέμβλητα νοήματα, που είναι απαραίτητα για τη νοηματική πληρότητα του λόγου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το κείμενο καθίσταται εύληπτο στον αναγνώστη.

B4. β) Το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί στο κείμενο είναι το γ' πρόσωπο (Ενικό και Πληθυντικό). Με τη χρήση του γ' προσώπου ο συντάκτης προσδίδει αντικειμενικό και απρόσωπο ύφος στο κείμενο και αποστασιοποιείται από τα πράγματα, υιοθετώντας τον ρόλο του παρατηρητή που επισημαίνει κοινώς αποδεκτές αντιλήψεις. Κατά συνέπεια, η

επιχειρηματολογία του αποκτά επιστημονικότητα και καθίσταται εύληπτη, έγκυρη και πειστική.

ΘΕΜΑ Γ

Γ1.

Προσφώνηση:

Αξιότιμοι Κυρίες και Κύριοι, Αγαπητοί συνδημότες,

Πρόλογος:

Είναι μεγάλη τιμή για μένα προσωπικά να συμμετέχω ως ομιλητής στη συγκεκριμένη ημερίδα με θέμα την «Προστασία και αξιοποίηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς» και γι' αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω προκαταβολικά τους διοργανωτές γι' αυτή τους την πρόσκληση. Όπως, σίγουρα, όλοι σας αντιλαμβάνεστε, τα ιστορικά μνημεία ενέχουν ουσιαστικό ρόλο τόσο στη διάσωση και διαιώνιση της ιστορικής μνήμης μιας κοινωνίας, όσο και στη διαρκή πρόοδο και εξέλιξή της. Θεωρώ λοιπόν απαραίτητο να διατυπώσω τις σκέψεις μου σχετικά με τους λόγους, για τους οποίους θα πρέπει οι πολίτες να αποκτήσουν μια ουσιαστικότερη επαφή με τα μνημεία αυτά και να προτείνω κατάλληλες δράσεις, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συγκεκριμένη προσέγγιση από το ευρύ κοινό και ειδικότερα από τους νέους.

Κύριο Μέρος:

Γ1. α)

- 1) Τα μνημεία αποτελούν ζωντανά απομεινάρια παλιότερων πολιτισμών και γι' αυτό συνιστούν πηγή γνώσης και μάθησης, συμβάλλοντας στην πνευματική καλλιέργεια και πρόοδο της κοινωνίας.
- 2) Κρατούν ζωντανό το παρελθόν και διαφυλάσσουν τη γνώση, την πείρα και τη σοφία του, πιστοποιώντας έτσι την ενότητα και τη συνέχεια του εθνικού πολιτισμού μέσα στο χώρο και στο χρόνο.
- 3) Θερμαίνουν το εθνικό αίσθημα, καλλιεργούν την εθνική συνείδηση, βαθαίνουν το εθνικό φρόνημα και αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο της συλλογικής ταυτότητας και φυσιογνωμίας του λαού, ώστε να περισταλεί ο κίνδυνος της πολιτισμικής αφομοίωσης, που διατρέχουν ειδικά οι μικροί πληθυσμιακά λαοί, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.
- 4) Συμβάλλουν στην κατανόηση του τρόπου ζωής, σκέψης, δράσης και ιδιοσυστασίας των προγόνων, καταφέροντας έτσι να εμπνέουν το θαυμασμό για τα κατορθώματά τους και να παρωθούν στην ανάληψη μεγαλόπνων έργων τους πολίτες. Επιπλέον, καλλιεργούν την διάθεση για δημιουργική μίμηση των κοινωφελών δράσεων των αρχαίων μας προγόνων.
- 5) Προσφέρουν αισθητική συγκίνηση και απόλαυση εκφράζοντας την καλλιτεχνική μας κληρονομιά, τις αισθητικές αντιλήψεις, την προβολή του μέτρου, την αποφυγή των υπερβολών, τη γοητεία της αναλογίας και τη χάρη της κομψότητας. Οι Έλληνες, κατά κοινή

ομολογία, συνέλαβαν το απόλυτο κάλλος και γι' αυτό τα δημιουργήματά τους αποτελούν αιώνια πρότυπα καλλιτεχνικής δημιουργίας.

6) Προβάλλουν και διδάσκουν το πνεύμα και το ήθος μιας εποχής, γιατί η τέχνη των αρχαίων Ελλήνων, η λογοτεχνία και το θέατρο, όπως εξάλλου και η παιδεία τους στο σύνολό της, ήταν ανθρωποκεντρική. Τα καλλιτεχνήματα ήταν συνυφασμένα με τη ζωή, τις ιδέες και τον άνθρωπο. Επομένως, αποτυπώνουν την ψυχή του Έλληνα με όλες τις διακυμάνσεις της.

7) Αντικατοπτρίζουν τις αξίες (αισθητικές, πολιτικές και εθνικές, πνευματικές, κοινωνικές και ηθικές), τους θεσμούς (αρχές της δημοκρατίας), την κοινωνική ζωή και τις κοινωνικές αντιλήψεις, την πολιτική ζωή, την κοσμοθεωρία και τις θρησκευτικές δοξασίες των αρχαίων προγόνων μας, την αντίληψή τους για τον αθλητισμό, την οικονομική ζωή, αντανakλούν την πολιτισμική μας κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα, τον τρόπο ζωής στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο που δημιουργήθηκαν. Αποτελούν, συνεπώς, τους αδιάψευστους μάρτυρες της ιστορικής συνέχειας της φυλής μας.

8) Αναδεικνύουν την ανθρωποκεντρική καταξίωση του δημοκρατικού πολίτη, τις δημοκρατικές αρχές της ισότητας και της ισονομίας, της ισηγορίας, της πρόνοιας της αρχαίας πόλης-κράτους, την αγωγή του πνεύματος και του ήθους του δημοκρατικού πολίτη.

Γ1.β)

Για τους πολίτες χρήσιμη κρίνεται η υιοθέτηση των ακόλουθων :

1) Προβολή ενημερωτικών εκπομπών από τα ΜΜΕ, «φιλοξενία» ειδικών και πνευματικών ταγών.

2) Ενεργοποίηση του πολίτη και συμμετοχή σε δραστηριότητες που αφορούν στην προστασία και τη συντήρηση τοπικών μνημείων υπό την καθοδήγηση ειδικών.

3) Ενδυνάμωση και ενίσχυση (οικονομική και άλλη) συλλόγων, ενώσεων, οργανισμών διαφύλαξης της πολιτιστικής παράδοσης με έργα καθαρισμού, με πολιτιστικές, θεατρικές και άλλες παραστάσεις.

4) Συμβολή της οικογένειας στην ουσιαστική γνωριμία με το κοινωνικό, πολιτιστικό, φυσικό και ανθρώπινο περιβάλλον του τόπου επίσκεψής του για την ανίχνευση και κατανόηση της ιστορικότητας και των επιδράσεών του (αισθητικών – ηθικών κ.λ.π.) στο σύγχρονο «κοινωνικό γίνεσθαι» αλλά και στην παρακολούθηση θεατρικών ή μουσικοχορευτικών παραστάσεων που διεξάγονται στους χώρους αυτούς.

Ειδικά για τους νέους :

1) Επισκέψεις πολιτών και νέων σε μουσειακούς χώρους και μνημεία είτε με οργανωμένο τρόπο είτε ατομικά, ώστε να γνωρίσουν την αξία τους και ν' αποκτήσουν βιωματική σχέση μ' αυτά.

2) Διεπισδυτική μελέτη της ιστορίας και παράδοσης για την κατανόηση της συνέχειάς τους στο σήμερα με επικέντρωση και μετουσίωση στα διαχρονικά μηνύματα ζωής που προσφέρουν από το σχολείο.

3) Συμμετοχή των νέων σε οργανωμένες εκδηλώσεις από υπεύθυνους κρατικούς φορείς (αρχαιολόγοι, παράγοντες τοπικής αυτοδιοίκησης) για τη μύησή τους στην εθνική κληρονομιά με επισκέψεις σχολείων, ξενάγηση και διερμηνεία από τους αρχαιολόγους αρχαιολογικών πρακτικών και ευρημάτων.

4) Δραστηριοποίηση των μαθητών σε προγράμματα πολιτιστικών ανταλλαγών με ευρωπαϊκές χώρες, ώστε ν' αναδειχθεί η ευρωπαϊκή διάσταση των μνημείων της καθεμιάς.

5) «Υιοθέτηση» και ανάδειξη μνημείων τοπικής και εθνικής εμβέλειας από σχολεία και πανεπιστημιακές σχολές με στόχο τη γνωριμία και την ενίσχυση της πολιτισμικής ταυτότητας αλλά και της διαχρονικής αξίας τους στα πλαίσια του αντίστοιχου ευρωπαϊκού προγράμματος.

6) Αξιοποίηση μνημειακών χώρων από νέους και μαθητές για την παρουσίαση εκδηλώσεων που συνάδουν με το χαρακτήρα των χώρων και με σεβασμό προς αυτούς (π.χ. Ρητορικοί αγώνες, Θεατρικές – μουσικές παραστάσεις κ.λ.π.) υπό την επίβλεψη αρχαιολόγων.

7) Σύνδεση των μνημείων με τη διδασκαλία των μαθημάτων όπως είναι η Ιστορία, τα Αρχαία Ελληνικά, η Γεωγραφία, τα Θρησκευτικά ακόμη και τα Μαθηματικά (διαθεματική προσέγγιση) και με τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού και του διαδικτύου για την προβολή ντοκιμαντέρ σε σχέση με αρχαιολογικά μνημεία με στόχο τη γνώση και τη βιωματική προσέγγιση των χώρων της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Επίλογος:

Συμπερασματικά, λοιπόν, στην τεχνοκρατική εποχή των εύκολων μέσων και της μηχανοποίησης της ζωής ο άνθρωπος καλείται να περιφρουρήσει την εθνική του ταυτότητα από τη λαίλαπα της πολιτισμικής ισοπέδωσης. Γίνεται προφανές ότι η επαφή με τα μνημεία και τους χώρους πολιτισμικής κληρονομιάς μπορεί να αποβεί καθοριστική για τη διασφάλιση της συνέχειας του πλούτου της παράδοσης και της ιστορίας. Η όσμωση με το παρελθόν αποτελεί εφελτήριο δράσης στο παρόν και προάσπιση του μέλλοντος. Επομένως η ενεργητική στάση πολιτών και νέων απέναντι στα μνημεία και τα δημιουργήματα του εθνικού αξιακού συστήματος προβάλλει ως αδήριτη ανάγκη για την ουσιαστική βίωση της ελληνικής συνείδησης, αλλά και την ενσυνείδητη και εκλεκτική καλλιέργεια του διεθνιστικού πνεύματος.

(Αποφώνηση)

Σας ευχαριστώ θερμά για την προσοχή σας